Den Salige Frue Grevindes, Frue Kirstine Munck – Liv og Levnet oplæst 1658 – Udgivet Kjøbenhavn den 20 Martii Anno 1743 – Oluf Bang ved Holmens Skole i Laxegade. Side 294 - 336

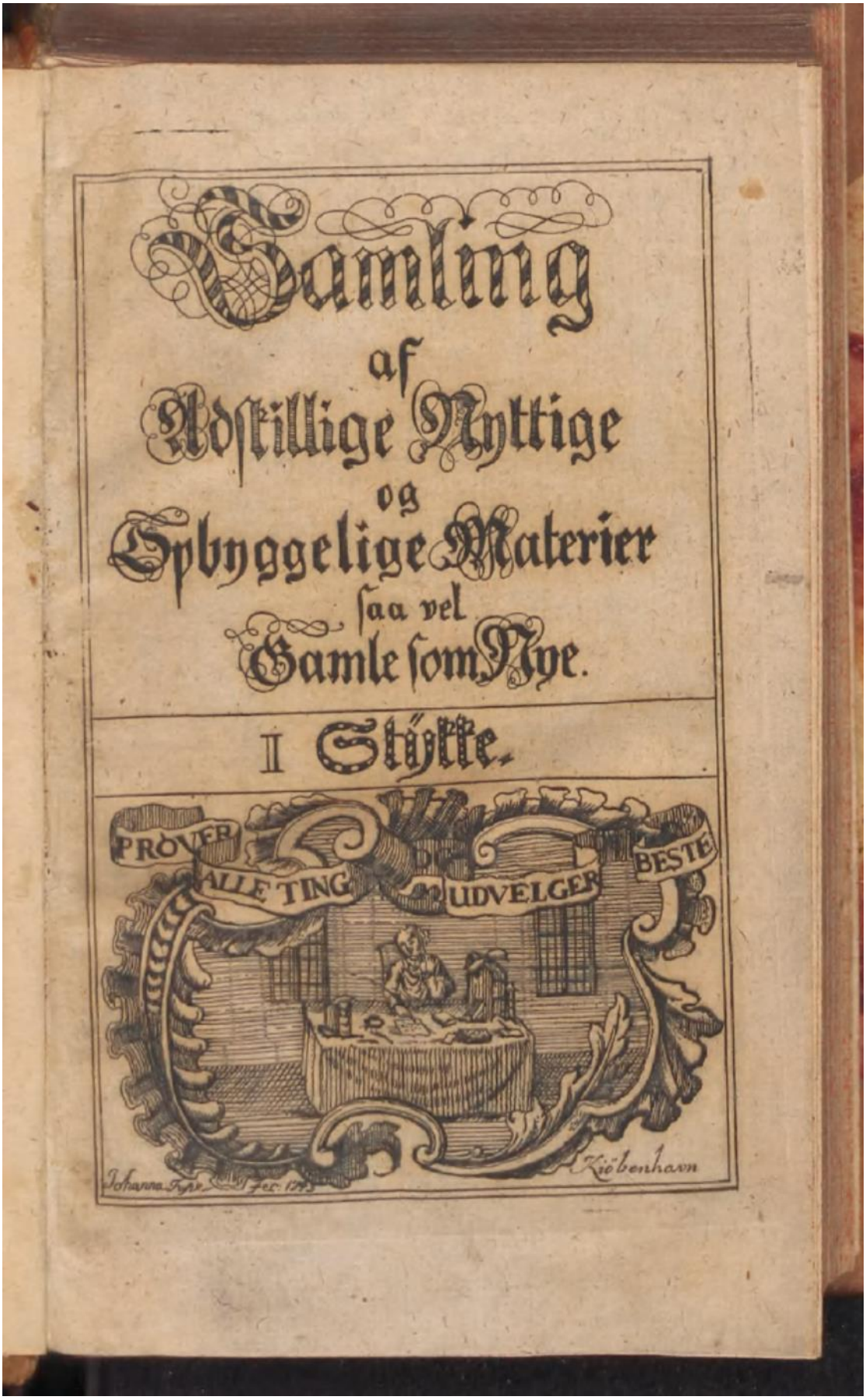
Samling
af
Adskillige Nyttige
og
Opbyggelige Materier
saa vel
Gamle som Nye.
II Stykke.
PRØVER
ALLE TING
UDVELGER
BESTE
Kiöbenhavn

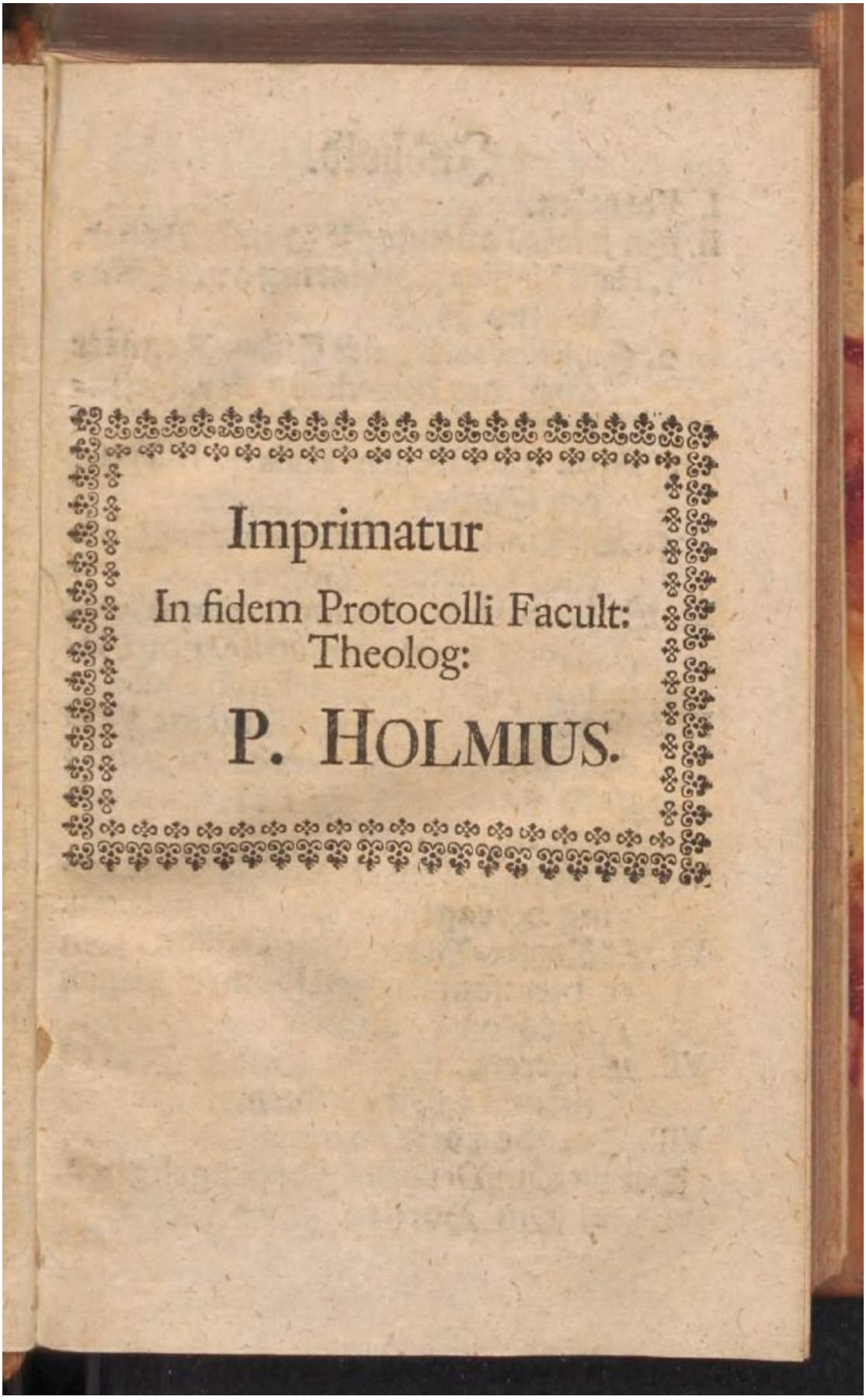

Imprimatur

In fidem Protocolli Facult:
Theolog:

P. HOLMIUS.

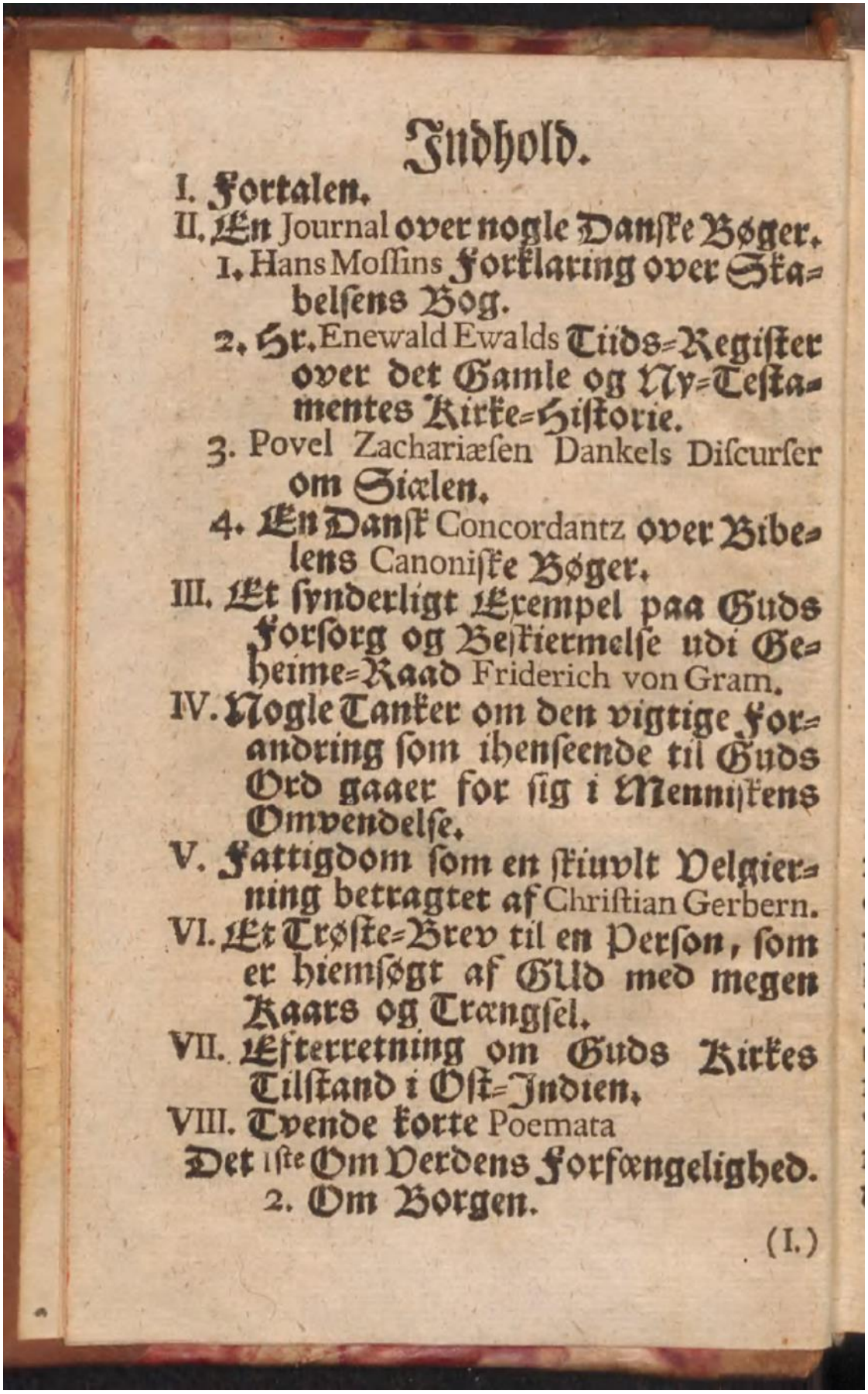

Indhold.

I. Fortalen.
II. En Journal over nogle Danske Bøger.
1. Hans Mossins Forklaring over Skabelsens Bog.
2. Hr. Enewald Ewalds Tiids-Register over det Gamle og Ny-Testamentes Kirke-Historie.
3. Povel Zachariæsen Dankels Discurser om Siælen.
4. En Dansk Concordantz over Bibelens Canoniske Bøger.
III. Et synderligt Exempel paa Guds Forsorg og Beskiermelse udi Geheime-Raad Friderich von Gram.
IV. Nogle Tanker om den vigtige Forandring som ihenseende til Guds Ord gaaer for sig i Menniskens Omvendelse.
V. Fattigdom som en skiuvlt Velgierning betragtet af Christian Gerbern.
VI. Et Trøste-Brev til en Person, som er hiemsøgt af Gud med megen Kaars og Trængsel.
VII. Efterretning om Guds Kirkes Tilstand i Ost-Indien.
VIII. Tvende korte Poemata
Det 1ste Om Verdens Forfængelighed.
2. Om Borgen.

(I.)

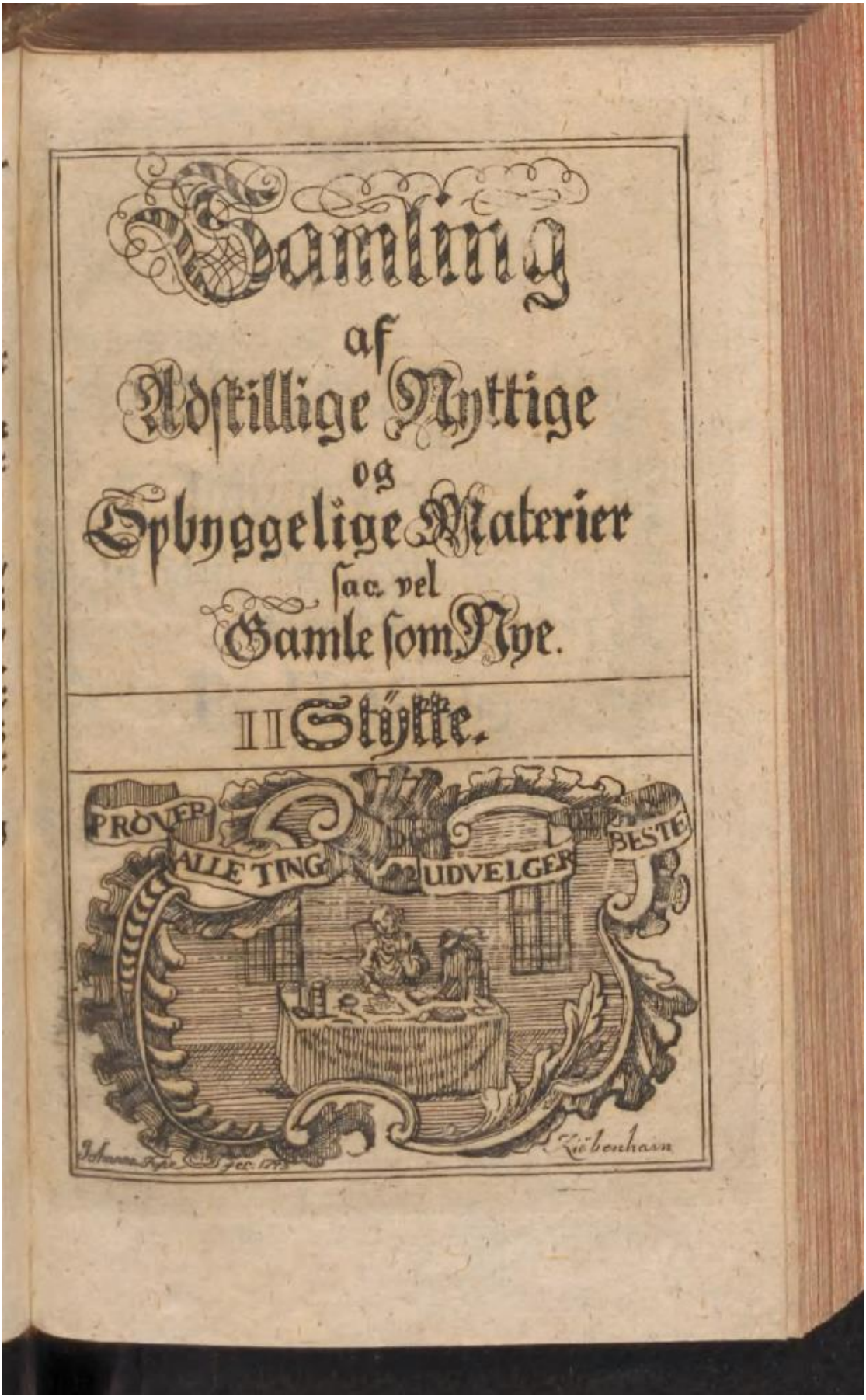
Samling
af
Adskillige Nyttige
og
Opbyggelige Materier
saa vel
Gamle som Nye.
II Stykke.
PRØVER ALLE TING UDVELGER DET BESTE
Kiøbenhavn

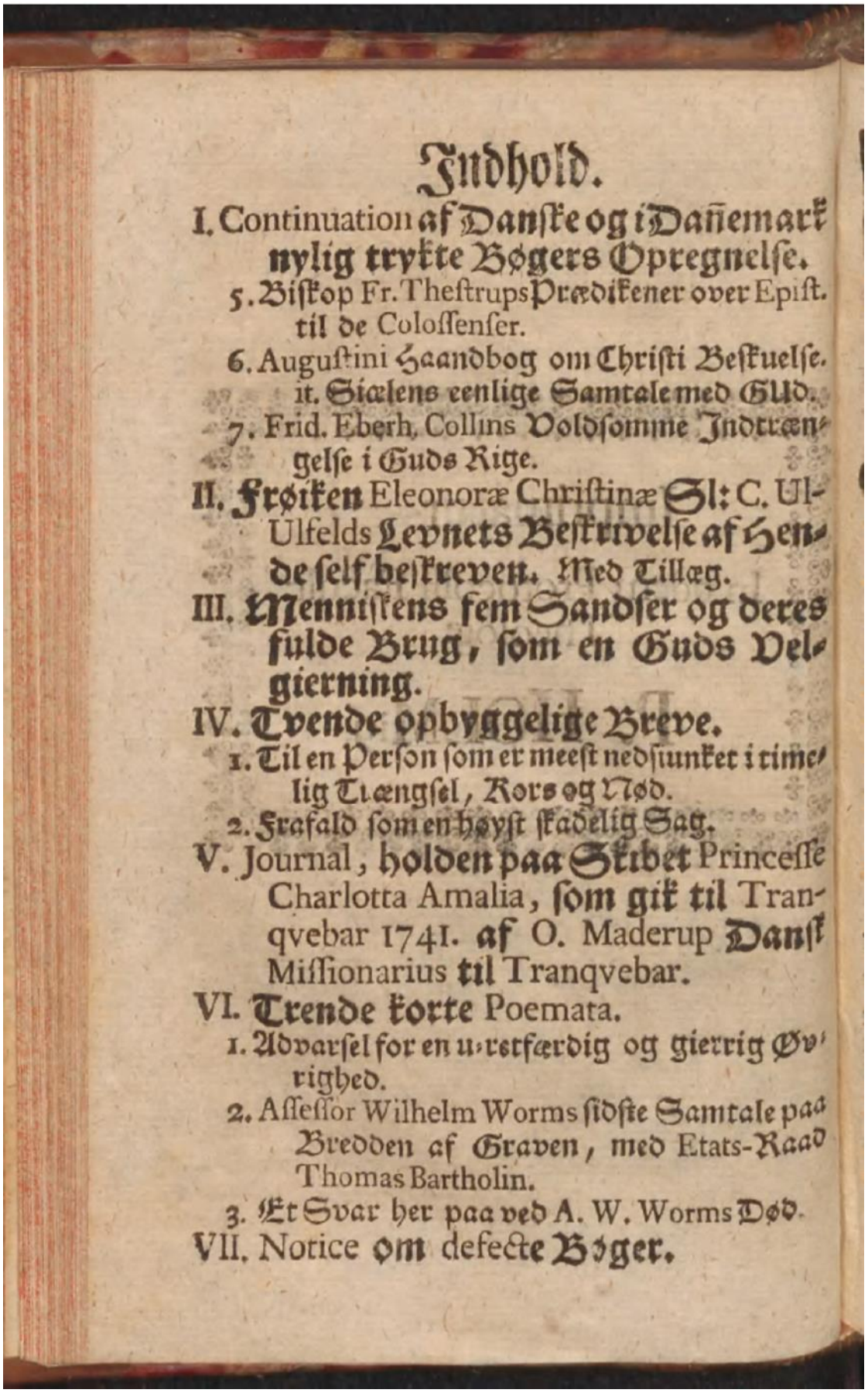

Indhold.

I. Continuation af Danske og i Dannemark nylig trykte Bøgers Opregnelse.
5. Biskop Fr. Thestrups Prædikener over Epist. til de Colossenser.
6. Augustini Haandbog om Christi Beskuelse.
it. Siælens eenlige Samtale med Gud.
7. Frid. Eberh. Collins Voldsomme Indtrængelse i Guds Rige.
II. Frøiken Eleonoræ Christinæ Sl: C. Ulfelds Levnets Beskrivelse af Hende self beskreven. Med Tillæg.
III. Menniskens fem Sandser og deres fulde Brug, som en Guds Velgierning.
IV. Tvende opbyggelige Breve.
1. Til en Person som er meest nedsunket i timelig Trængsel, Kors og Nød.
2. Frafald som en høyst skadelig Sag.
V. Journal, holden paa Skibet Princesse Charlotta Amalia, som gik til Tranqvebar 1741. af O. Maderup Dansk Missionarius til Tranqvebar.
VI. Trende korte Poemata.
1. Advarsel for en u-retfærdig og gierrig Øvrighed.
2. Assessor Wilhelm Worms sidste Samtale paa Bredden af Graven, med Etats-Raad Thomas Bartholin.
3. Et Svar her paa ved A. W. Worms Død.
VII. Notice om defecte Bøger.

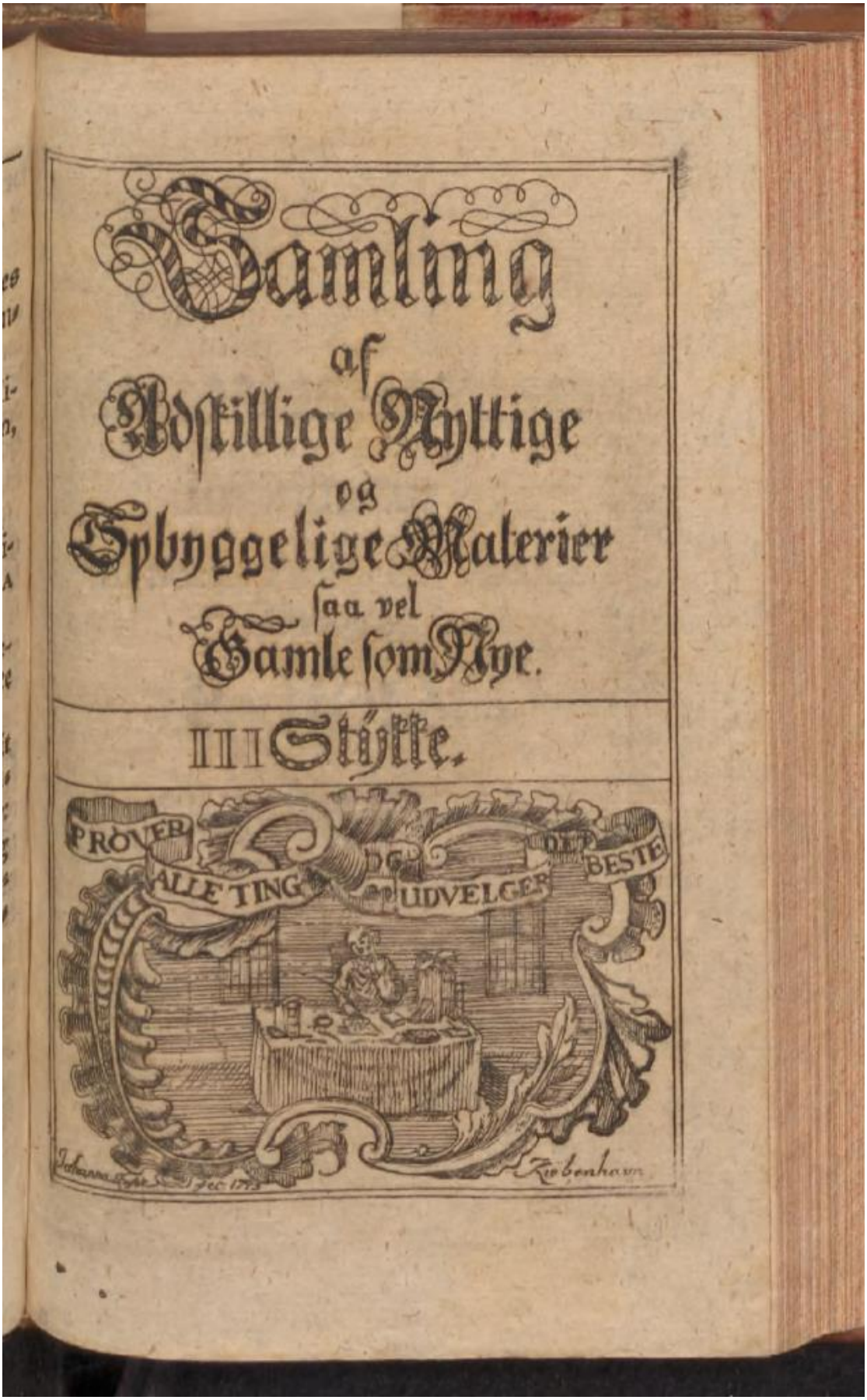
Samling
af
Adskillige Nyttige
og
Opbyggelige Materier
saa vel
Gamle som Nye.
III Stykke.
PRØVER ALLE TING OG UDVELGER DET BESTE

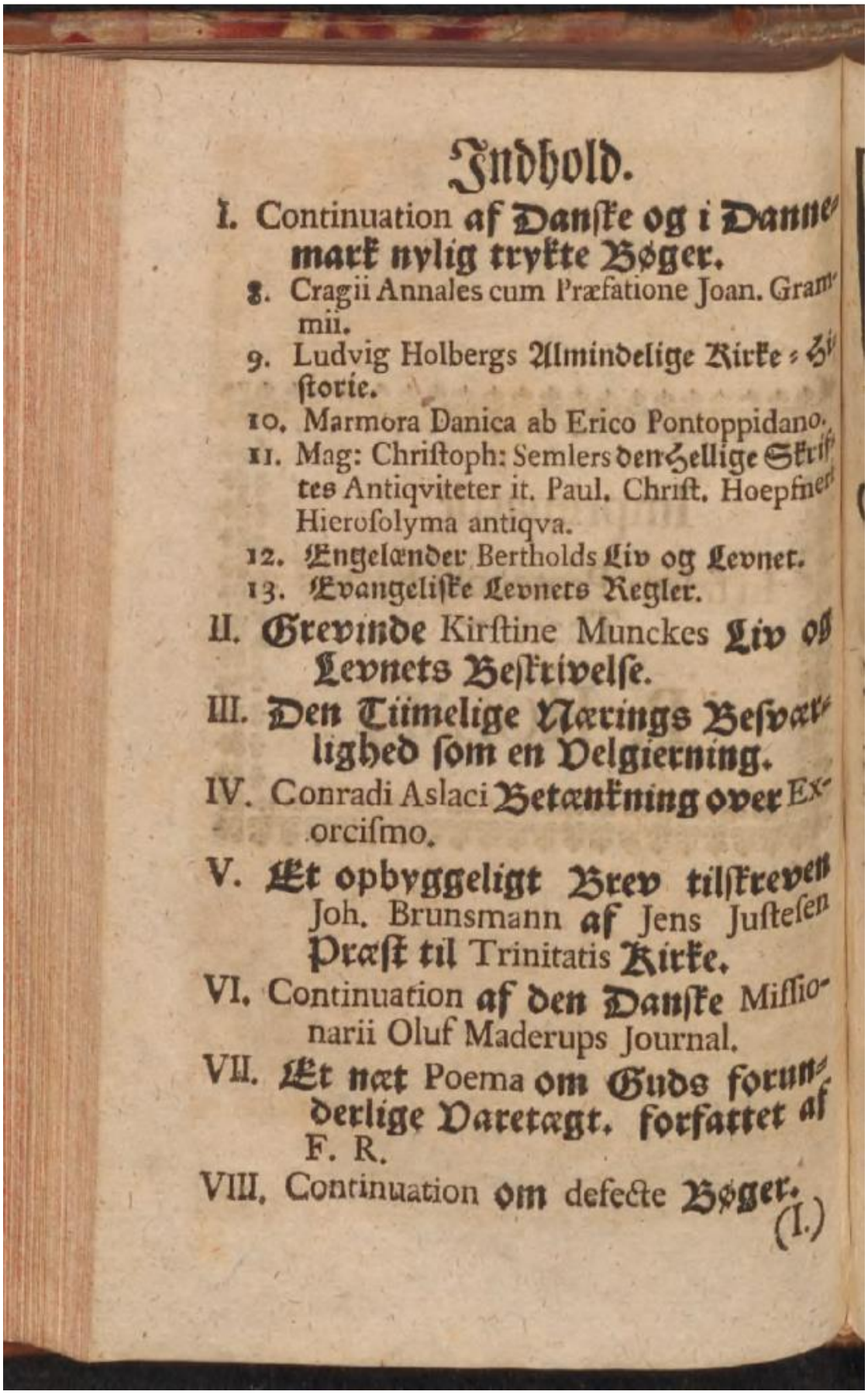

Indhold.

I. Continuation af Danske og i Dannemark nylig trykte Bøger.
8. Cragii Annales cum Præfatione Joan. Grammii.
9. Ludvig Holbergs Almindelige Kirke-Historie.
10. Marmora Danica ab Erico Pontoppidano.
11. Mag: Christoph: Semlers den Hellige Skrifttes Antiqviteter it. Paul. Christ. Hoepfneri Hierosolyma antiqva.
12. Engelænder Bertholds Liv og Levnet.
13. Evangeliske Levnets Regler.
II. Grevinde Kirstine Munckes Liv og Levnets Beskrivelse.
III. Den Timelige Nærings Besværlighed som en Velgierning.
IV. Conradi Aslaci Betænkning over Exorcismo.
V. Et opbyggeligt Brev tilskreven Joh. Brunsmann af Jens Justesen Præst til Trinitatis Kirke.
VI. Continuation af den Danske Missionarii Oluf Maderups Journal.
VII. Et nøt Poema om Guds forunderlige Varetægt, forfattet af F. R.
VIII. Continuation om defecte Bøger.

(I.)

(II.)

Den Salige Frue Grevindes,

Frue KIRSTINE MUNCK

Til Slesvig og Holsteen.

Christiani 4ti. Gemahl.

Hendes

Liv og Levnet

og

Christelig Endeligt fra denne Verden.

Udskreven efter det selv samme Papir, som udi Hendes Ligbegiængelse blev oplæst 1658. (a)

Lig-

(a) Biskoppen i Odense D. Lauritz Jacobsen prædikede ikke over hende, thi han undskyldte sig, men Mag. Christen Sommer, Sogne-Præsten til Boller holdt først en Lig-Prædiken over Grevinden og hendes Daatter Frue Sophia Elisabeth, Hr. Christ. Greve af Pens hans Gemahl. Efter ham gik Wrangels Hoff-Prædikandt op, og holdt en tydsk Lig-Prædiken. Alle hendes Præster bleve inviterede at følge, og hver af dem fik fiint Klæde til en Præste-Kiortel. 28 Discipler af Odense Skole blev og givet Klæde som de bare for Liget.

Side 295 — Liv og Levnet

Liig-Texten over Hende.
Job. 5. Capitel.

Originaltekst

V. 17. See, salig er det Menniske, som GUD straffer, og du skalt ikke foragte den Almægtiges Revselse.
18. Thi han skal saargiøre og forbinde, han skal slaae igiennem, og hans Hænder skulle læge.
19. Han skal frelse dig i Sex Bedrøvelser, og i den Syvende skal intet Ondt røre dig.
20. J Hunger skal han befrie dig fra Døden, og i Striid fra Sværdets Vold.

⁂
⁂

Belangende hans Kongelige Majestæts (høy lovlig Ihukommelses) efterladte Gemahl, den Høy- og Velbaarne Grevinde og Frue, Frue Kirstine Munck til Slesvig Holsteen, Frue til Thaasing, Boller, Ellensborg, Rosenvold, Lundegaard, Weylefgaard, Lellinge, Thybrønd og Thurøe. Hendes fornemme Adelige Herkomst, Christelige Liv og Levnets Fremdragelse og meget salige Endeligt fra denne Verden, da er denne Salige Frue Grevinde fød paa sin Fæderne Gaard Nørlund Anno 1598. den 6 Jul. af før-

Oversættelse (moderne dansk)

Liglæsningsteksten over hende.
Job, kapitel 5.
Vers 17. Se, salig er det menneske, som Gud straffer, og du skal ikke foragte den Almægtiges revselse (irettesættelse).
18. Thi han sårer og forbinder, han slår igennem, og hans hænder læger.
19. Han skal frelse dig i seks bedrøvelser, og i den syvende skal intet ondt røre dig.
20. I hungersnød skal han befri dig fra døden, og i strid fra sværdets vold.
Angående hans kongelige majestæts (i høj og velsignet erindring) efterladte gemalinde, den høj- og velbårne grevinde og frue, frue Kirstine Munck til Slesvig-Holsten, frue til Thåsing, Boller, Ellensborg, Rosenvold, Lundegård, Weilefgård, Lellinge, Thybrøn og Thurø. For at fremdrage hendes fornemme adelige herkomst, kristelige liv og levned samt hendes salige endeligt fra denne verden: Denne salige frue grevinde blev født på sin fædrene gård Nørlund år 1598, den 6. juli, af (fortsættes næste side)...

Historisk kommentar

Siden indledes med et bibelcitat fra Jobs Bog 5,17-20 — et klassisk valg til en ligprædiken/mindetekst, da verset fortolker lidelse og prøvelser som Guds kærlige irettesættelse, der til sidst fører til frelse og beskyttelse. Dette passer til fortællingen om Kirstine Munks omtumlede liv (skilsmisse fra Christian 4. og år i unåde) og fremstiller hendes endeligt som "saligt" på trods af modgang.
Efter bibelteksten følger indledningen til selve levnedsskildringen (vitae), skrevet i datidens honorable stil med opremsning af hendes adelige godser og titler (Thåsing, Boller, Ellensborg, Rosenvold, Lundegård m.fl.), hvilket understreger hendes fortsatte status som stormægtig godsejerinde efter bruddet med kongen. Teksten oplyser desuden hendes fødested og -dato: Nørlund Gods, 6. juli 1598 — værdifuld biografisk information, der fortsætter på næste side.

Side 296 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
fornemme Adelig Stamme baade paa Fæderne og Moderne.

I. Paa Fæderne Side.
Hendes Fader var Erlig og Velbyrdige Mand Ludvig Munck til Nørlund, Kongl. Majestæts Befalings Mand paa Korsøer Slot; Hendes Moder var Erlig og Velbyrdig Frue, Frue Ellen Marsvin til Ellensborg.
Hendes Far-Fader var Erlig og Velbyrdige Mand Ludvig Munck til Volstrup; Hendes Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Kirsten Lykke til Nørlund.
Hendes Faders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Hr. Mogens Munck til Volstrup; Hendes Faders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Karen Rosenkrantz til Palsgaard.
Hendes Faders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder, Hr. Peder Lykke til Demstrup. Hendes Faders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Kirsten Høg.
Hendes Faders Far-Faders Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder, Hr. Oluf Munck til Thuis, Kongl. Majestæts Befalings Mand paa Silkeborg; Hendes Faders Far-Faders Moder var Erlig og Velbr. Frue Idde Juel til Aabjerg.
Hendes Faders Far-Moders Fader var Erlig og strenge Ridder Hr. Lodvig Rosenkrantz til Pillegaard; Hendes Faders Far-Moders Moder var Erlig og Velbr. Kirsten Hak af Zittebjerg.
Hen-

Oversættelse (moderne dansk)
...fornemme adelige stamtavle, både på fædrene og mødrene side.

I. På fædrene side.
Hendes fader var den ærlige og velbyrdige mand Ludvig Munk til Nørlund, kongelig majestæts befalingsmand på Korsør Slot; hendes moder var den ærlige og velbyrdige frue Ellen Marsvin til Ellensborg.
Hendes farfar var den ærlige og velbyrdige mand Ludvig Munk til Volstrup; hendes farmor var den ærlige og velbårne frue Kirsten Lykke til Nørlund.
Hendes fars farfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Mogens Munk til Volstrup; hendes fars farmor var den ærlige og velbårne frue Karen Rosenkrantz til Palsgård.
Hendes fars morfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Peder Lykke til Demstrup. Hendes fars mormor var den ærlige og velbårne frue Kirsten Høg.
Hendes fars farfars far var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Oluf Munk til Thuis, kongelig majestæts befalingsmand på Silkeborg; hendes fars farfars mor var den ærlige og velbårne frue Idde Juel til Åbjerg.
Hendes fars farmors far var den ærlige og strenge ridder hr. Ludvig Rosenkrantz til Pillegård; hendes fars farmors mor var den ærlige og velbårne Kirsten Hak af Zittebjerg.
Hen- *(fortsættes: sandsynligvis "Hendes Moders Side" på næste side)*

Historisk kommentar
Denne side indleder det typiske genealogiske afsnit i en tidlig moderne ligprædiken/adelig levnedsskildring: en detaljeret ahnetavle, der dokumenterer den afdødes "16 aner" (otte tipoldeforældre-par) for at bevise fuldstændig adelig byrd på begge sider — et krav for adgang til fornemme stiftelser og embeder i datidens standssamfund.

Slægtsnavnene (Munk, Rosenkrantz, Lykke, Juel, Marsvin, Høg) tilhører alle den danske højadel og går igen i mange af periodens kendte slægter — flere af disse familier var indbyrdes forbundne gennem generationers giftermål, hvilket var normal praksis i adelskredse for at bevare formue og status. Titlen "Kongl. Majestæts Befalingsmand" på fx Korsør Slot og Silkeborg viser, at flere af Kirstine Munks forfædre bestred centrale len (forvaltningsembeder) under kronen — et tegn på familiens indflydelse og kongelige tillid gennem generationer.

Side 297 — Liv og Levnet

Originaltekst
Hendes Faders Mor-Faders Fader var Erlig og Velbr. Mand Hans Lykke til Gafn-Øe. Hen-des Faders Mor-Faders Moder var Erlig og Velbr. Frue Ellen Munck.
Hendes Faders Mor-Moders Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder, Hr. Peder Høg til Eskier; Hendes Faders Mor-Moders Moder var Erlig og Velbr. Frue, Frue Kirsten Rekkenberg.
Hendes Faders Far-Faders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand Malthe Lange til Bolsnes; Hendes Faders Far-Faders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Else Munck til Volstrup.
Hendes Faders Far-Faders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand, Hertvig Juel til Aabjere; Hendes Faders Far-Faders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Mette Hvas, som var Hr. Lauritz Hvasses Daatter af Ormstrup.
Hendes Faders Far-Moders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Hr. Niels Rosenkrantz til Tange; Hendes Faders Far-Moders Far-Moder var Erlig og Velbr. Leene Rantzou af Holsteen.
Hendes Faders Far-Moders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Hr. Anders Hak til Zittebiere; Hendes Faders Far-Moders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Giertrud Munk, gammel Hr. Mogens Muncks og Kirsten Tots Daatter.
Hendes Faders Mor-Faders Far-Fader var Erlig og strenge Ridder Hr. Eric Lyk-

Oversættelse (moderne dansk)
Hendes fars morfars far var den ærlige og velbårne mand Hans Lykke til Gavnø; hendes fars morfars mor var den ærlige og velbårne frue Ellen Munk.
Hendes fars mormors far var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Peder Høg til Eskær; hendes fars mormors mor var den ærlige og velbårne frue Kirsten Rekkenberg.
Hendes fars farfars farfar var den ærlige og velbårne mand Malthe Lange til Bolsnes; hendes fars farfars farmor var den ærlige og velbårne frue Else Munk til Volstrup.
Hendes fars farfars morfar var den ærlige og velbårne mand Hertvig Juel til Åbjerg; hendes fars farfars mormor var den ærlige og velbårne frue Mette Hvas, som var hr. Laurits Hvasses datter af Ormstrup.
Hendes fars farmors farfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Niels Rosenkrantz til Tange; hendes fars farmors farmor var den ærlige og velbårne Lene Rantzau af Holsten.
Hendes fars farmors morfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Anders Hak til Zittebjerg; hendes fars farmors mormor var den ærlige og velbårne frue Giertrud Munk, gamle hr. Mogens Munks og Kirsten Tots datter.
Hendes fars morfars farfar var den ærlige og strenge ridder hr. Eric Lyk- *(fortsættes: sandsynligvis "Lykke" på næste side)*

Historisk kommentar

Siden fortsætter den udførlige ahnetavle over Kirstine Munks fædrene aner (nu ned til tipoldeforældrenes forældre, dvs. 5.-6. generation tilbage), et krav for at dokumentere fuldstændig "de 16 aner" (Sedez-anerne) inden for dansk adel.
Flere af de nævnte navne — Rosenkrantz, Juel, Hvas, Rantzau, Lange — er blandt Danmarks mest fremtrædende adelsslægter i senmiddelalderen og renæssancen. Nævnet "Lene Rantzau af Holsten" viser desuden den udbredte praksis med tværnationale (dansk-holstenske) adelsægteskaber i perioden, hvilket var normalt eftersom Slesvig-Holsten var tæt forbundet med den danske krone. Titlen "strenge Ridder" (dvs. en fuldgyldig, ridderslået adelsmand) understreger, at flere af forfædrene tilhørte den øverste kreds af rigets adel, ikke blot lavadel.

Side 298 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
Lykke til Gafn-Øe; Hendes Faders Mor-Faders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Anne Limbeck. Hendes Faders Mor-Faders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand, Jens Munck til Visborg; Hendes Faders Mor-Faders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Anne Soefeld til Hessel.
Hendes Faders Mor-Moders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder, Hr. Niels Bogesen Banner til Asdal, Kongl. Majstets Befalnings Mand paa Dronningborg.
Hendes Faders Mor-Moders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Hr. Henric Rekkenberg til Bramslykke; Hendes Faders Mor-Moders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Helvig Grubbe til Alslöff.
II. Paa Møderne Side.
Hendes Moders Fader var Erlig og Velbr. Mand Jörgen Marsvin til Dybeck, Dannemarkes Riges Raad og Kongel. Majestæts Befalings Mand paa Stiernholm; Hendes Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Karen Gyldenstierne.
Hendes Moders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand Peder Marsvin til Hollegaard. Hendes Moders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Helwig Gjöes.
Hendes Moders Faders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand Jörgen Marsvin til Lindved Danmarkes Riges Raad og Cantzeler, og Befalnings Mand over Darholm. Hendes Moders Far-Fa-ders

Oversættelse (moderne dansk)
...Lykke til Gavnø; hendes fars morfars farmor var den ærlige og velbårne frue Anne Limbæk.
Hendes fars morfars morfar var den ærlige og velbårne mand Jens Munk til Visborg; hendes fars morfars mormor var den ærlige og velbårne frue Anne Sofeld til Hessel.
Hendes fars mormors farfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Niels Bogesen Banner til Asdal, kongelig majestæts befalingsmand på Dronningborg.
Hendes fars mormors morfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder hr. Henrik Rekkenberg til Bramslykke; hendes fars mormors mormor var den ærlige og velbårne frue Helvig Grubbe til Alslev.
II. På mødrene side.
Hendes mors fader var den ærlige og velbårne mand Jørgen Marsvin til Dybæk, Danmarks Riges Råd og kongelig majestæts befalingsmand på Stjernholm; hendes mormor var den ærlige og velbårne frue Karen Gyldenstjerne.
Hendes mors farfar var den ærlige og velbårne mand Peder Marsvin til Hollufgård. Hendes mors farmor var den ærlige og velbårne frue Helvig Gøye.
Hendes mors fars farfar var den ærlige og velbårne mand Jørgen Marsvin til Lyndved, Danmarks Riges Råd og kansler, og befalingsmand over Dragsholm. Hendes mors farfars... *(fortsættes næste side)*

Historisk kommentar
Denne side afslutter den fædrene ahnetavle og indleder afsnittet om Kirstine Munks mødrene aner. Bemærkelsesværdigt er det, at hendes mors farfars farfar, Jørgen Marsvin, betegnes som "Danmarks Riges Råd og Cantzeler" (rigskansler) — et af rigets allerhøjeste embeder, hvilket viser familien Marsvins centrale placering i den danske rigsadministration i 1500-tallet.
Navnene Gyldenstjerne, Gøye og Marsvin tilhører alle rigsrådsadelen, den lille kreds af familier der besad sæde i Rigsrådet og dermed reel politisk magt ved siden af kongen. At både fædrene og mødrene aner konsekvent viser embeder som "Kongelig Majestæts Befalingsmand" på centrale slotte (Dronningborg, Stjernholm, Dragsholm) bekræfter, at Kirstine Munk nedstammede fra selve kernen af Danmarks regerende højadel — hvilket også forklarer, hvorfor Christian 4. kunne indgå ægteskab med hende, selv om det var til venstre hånd.

Side 299 — Liv og Levnet
Originaltekst
ders Moder var Erlig og Velbr. Anne Passow af Skioldemoose.
Hendes Moders Far-Moders Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Thage Holunger til Dybeck; Hendes Moders Far-Moders Moder var Erlig og Velbr. Frue Karen Tornekrantz af Rye i Jylland.
Hendes Moders Mor-Faders Fader var Erlig og Velbr. Mand Henric Güldenstierne til Testrup; Hendes Moders Mor-Faders Moder var Erlig og Velbr. Frue Karen Bilde til Egedit.
Hendes Moders Mor-Moders Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Mogens Gjöe til Boller, Danmarkes Riges Raad og Hoffmester; Hendes Moders Mor-Moders Moder var Erlig og Velbr. Frue Margrete Sture.
Hendes Moders Far-Faders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand Peder Marsvin til Lindved. Hendes Moders Far-Faders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Margrete Bryske til Dallumb.
Hendes Moders Far-Faders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand Anders Passaw til Skioldemoose; Hendes Moders Far-Faders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Elene Grubbe.
Hendes Moders Far-Moders Far-Fader var Erlig og Velbr. Henric Holunger til Dybeck og Sreme; Hendes Moders Far-Moders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Bodil Skaldrie af Ovisbye.
Hendes Moders Far-Moders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand Christen Tornekrantz til Rye;
Oversættelse (moderne dansk)
...hendes mors mor var den ærlige og velbårne Anne Passow af Skjoldemose.
Hendes mors farmors far var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Tage Holgersen til Dybæk; hendes mors farmors mor var den ærlige og velbårne frue Karen Tornekrantz af Rye i Jylland.
Hendes mors morfars far var den ærlige og velbårne mand Henrik Gyldenstjerne til Testrup; hendes mors morfars mor var den ærlige og velbårne frue Karen Bille til Egede.
Hendes mors mormors far var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Mogens Gøye til Boller, Danmarks Riges Råd og hofmester; hendes mors mormors mor var den ærlige og velbårne frue Margrete Sture.
Hendes mors farfars farfar var den ærlige og velbårne mand Peder Marsvin til Lyndved. Hendes mors farfars farmor var den ærlige og velbårne frue Margrete Brahe til Dallum.
Hendes mors farfars morfar var den ærlige og velbårne mand Anders Passow til Skjoldemose; hendes mors farfars mormor var den ærlige og velbårne frue Elene Grubbe.
Hendes mors farmors farfar var den ærlige og velbårne Henrik Holgersen til Dybæk og Sørup; hendes mors farmors farmor var den ærlige og velbårne frue Bodil Skaldrie af Ovisbye.
Hendes mors farmors morfar var den ærlige og velbårne mand Christen Tornekrantz til Rye...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Ahnetavlen fortsætter systematisk gennem mødrene linje. Mogens Gøye (her nævnt som Kirstine Munks tipoldefar) var en af Danmarkshistoriens mest indflydelsesrige rigsråder og hofmestre i første halvdel af 1500-tallet, kendt for sin rolle under reformationstiden og som en af de mægtigste mænd i riget under Frederik 1. og Christian 3.
At så mange af de mødrene aner bærer titler som "Danmarks Riges Raad" og "Hoffmester" viser, at også moderens slægt (Marsvin-linjen) var dybt forankret i rigets øverste politiske lag, ikke kun godsejeradel. Stavemåderne "Bryske" (Brahe), "Passaw" (Passow) og "Güldenstierne" (Gyldenstjerne) illustrerer den datidige ustabile retskrivning af adelsnavne, som først blev standardiseret senere.

Side 300 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
Rye; Hendes Moders Far-Moders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Thale Roerfeldt til Brorskov. Hendes Moders Mor-Faders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Knud Gyldenstierne til Aagaard. Hendes Moders Mor-Faders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Margrete Skinkel.
Hendes Moders Mor-Faders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Blet Bilke til Egedit; Hendes Moders Mor-Faders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Ermegaard Fridle.
Hendes Moders Mor-Moders Far-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Eskild Gjöe til Gunderslövholm Rigens Raad og Marsk; Hendes Moders Mor-Moders Far-Moder var Erlig og Velbr. Frue Mette Rosenkrantz, Eric Rosenkrantzes Daatter til Bjørnholm.
Hendes Moders Mor-Moders Mor-Fader var Erlig og Velbr. Mand og strenge Ridder Wolf Sture til Gammelgaard; Hendes Moders Mor-Moders Mor-Moder var Erlig og Velbr. Frue Sophia Holck.
Videre denne Salig Grevindes fornemme Herkomst at opregne agtes u-fornøden, efterdi alle og enhver, i Synderlighed Adel-Standen udi Danemark meget vel vitterligt er, hende at være föd og baaren af gamle og giæve Adelige Stammer og Byrd, baade paa Fæderne og Møderne.
Der nu Gud allermægtigste havde velsignet den-ne

Oversættelse (moderne dansk)
...Rye; hendes mors farmors mormor var den ærlige og velbårne frue Thale Rørfeldt til Brorskov. Hendes mors mormors farfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Knud Gyldenstjerne til Ågård. Hendes mors mormors farmor var den ærlige og velbårne frue Margrete Skinkel.
Hendes mors mormors morfar var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Bjelke Bilde til Egede; hendes mors mormors mormor var den ærlige og velbårne frue Ermegård Friis.
Hendes mors mormors mormors far var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Eskild Gøye til Gunderslevholm, Rigens Råd og marsk; hendes mors mormors mormors mor var den ærlige og velbårne frue Mette Rosenkrantz, Erik Rosenkrantz' datter til Bjørnholm.
Hendes mors mormors mormors mor... *(gentagelse i original — sidste led)*: var den ærlige og velbårne mand og strenge ridder Wolf Sture til Gammelgård; hendes mors mormors mormors mor var den ærlige og velbårne frue Sophia Holck.
At opregne denne salige grevindes fornemme herkomst yderligere anses for unødvendigt, eftersom enhver — især adelsstanden i Danmark — udmærket ved, at hun var født og båret af gamle og fornemme adelige slægter og byrd, både på fædrene og mødrene side.
Da nu Gud den Almægtige havde velsignet denne...

Historisk kommentar
Denne side afslutter den omfattende ahnetavle, som strækker sig helt tilbage til 32-anersystemet (fem generationer). Blandt de sidst nævnte navne er Eskild Gøye — rigsmarsk, det vil sige rigets øverste militære embedsmand — endnu et vidnesbyrd om, hvor tæt Kirstine Munks slægt var knyttet til rigets øverste politiske og militære ledelse gennem generationer.
Bemærk den afsluttende bemærkning: forfatteren erklærer, at det er "unødvendigt" at opregge slægten yderligere, da hendes fornemme herkomst allerede er velkendt for enhver i den danske adelsstand — en typisk retorisk vending i datidens ligprædikener, der markerer overgangen fra den formelle ahnetavle til selve levnedsskildringen (biografien), som indledes i sidste linje: "Der nu Gud allermægtigste havde velsignet denne..." Dette peger frem mod fortællingen om hendes opvækst og senere liv, herunder hendes berømte (og skandaløse) ægteskab med Christian 4.

Side 301 — Liv og Levnet

Originaltekst
ne Salige Frue Grevindes Forældre med denne deres kiere Daatter, haver de sig som retsindige Christne forholdt, og hende sin Frelsere Christo ved det hellige Daabs Sacramente opofret, der hun af Arve-Synden er bleven reenset og aftoet formedelst Gienfødelsens Bad, til at blive Christi Med-Arving til Himmerige og det evige Liv.
Anno 1603. den 14 Jul. kaldet Gud allermægtigste hendes hierte kiere Fader, den Erlige og Velbr. Mand, nu salig hos Gud Ludvig Munck til Nørlund udi hendes Alders 5te Aar.
Det var vel tiilig for denne Salige Frue Grevinde, at miste hendes høyt-elskede kiere Fader, Sorgen giestede hende, førend hun vidste, hvad den var; men Aarene lærde hende den at kiende, med fleere Gienvordigheder, hende som et Gulds Barn Tiid efter anden overkom.
Gud havde sparet hendes hierte kiere Moder, den Erlige og Velbr. Frue, nu salig hos Gud, Frue Ellin Marsvin til Ellensborg, som havde stor Omhyggelighed, for at lade hendes hierte kiere Daatter undervijse udi all Gudsfrygt, Christelige og Gud velbehagelige Dyder og Jomfruelige Sæder, hvilken Omhyggelighed den Salige Frue ikke havde til forgiedes; thi denne hendes hierte kiere Daatter merkeligen med Aarene tiltog udi Herrens Frygt udi Dyd og Fromhed og udi alt Skikkelighed, saa hun havde Yndest baade hos Gud og Mennisken. Og er det ikke ringe til at bevijse den Salige Frue Grevindes Dyder og Skikkelighed, som hun af Gud var med begavet, at

Oversættelse (moderne dansk)
...denne salige frue grevindes forældre — med denne deres kære datter — har forholdt sig som retsindige kristne, og har ofret hende til sin Frelser Kristus ved den hellige dåbs sakramente, hvorved hun blev renset og aftvættet fra arvesynden gennem genfødelsens bad, så hun kunne blive Kristi medarving til himmeriget og det evige liv.
Anno 1603, den 14. juli, kaldte Gud den Almægtige hendes hjertekære fader — den ærlige og velbårne mand, nu salig hos Gud, Ludvig Munk til Nørlund — bort, da hun var i sit femte leveår.
Det var vel tidligt for denne salige frue grevinde at miste sin højt elskede kære fader; sorgen ramte hende, før hun vidste, hvad den var. Men årene lærte hende at kende den, sammen med flere genvordigheder, som ramte hende — hende, som var et lykkebarn (Guds barn) — tid efter anden.
Gud havde skånet hendes hjertekære moder, den ærlige og velbårne frue, nu salig hos Gud, frue Ellen Marsvin til Ellensborg, som havde stor omhu for at lade sin hjertekære datter undervise i al gudsfrygt, kristelige og Gud velbehagelige dyder og jomfruelige sæder. Denne omhu var ikke spildt på den salige frue; thi hendes hjertekære datter voksede mærkbart med årene i Herrens frygt, i dyd og fromhed og i al skikkelighed, så hun vandt yndest både hos Gud og mennesker. Og det er ikke ringe bevis på den salige frue grevindes dyder og skikkelighed, som hun var begavet med af Gud, at

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side markerer overgangen fra den formelle ahnetavle til den egentlige levnedsskildring og følger et fast mønster i datidens ligprædikener: dåb og kristen opdragelse, tab af en forælder i barndommen, og lovprisning af den overlevende forælders omsorg for barnets dydige opdragelse. Historisk bekræftes det her, at Kirstine Munks fader, Ludvig Munk, døde den 14. juli 1603, da hun var fem år gammel — hvilket stemmer overens med kendte historiske kilder. Hendes mor, Ellen Marsvin, er kendt fra historien som en meget indflydelsesrig og formuende kvinde, der efter mandens død selv forvaltede store godser og aktivt fremmede sine børns (særligt Kirstines) position ved hoffet — en rolle, der senere fik stor betydning, da Ellen Marsvin var med til at fremme sin datters forbindelse til kong Christian 4. Teksten her fremstiller dette som resultatet af en dydig, gudfrygtig opdragelse, i tråd med genrens idealiserende og opbyggelige formål.

Side 302 — Grevinde Kirstine Munckes

Originaltekst
den Stormægtige, Høybaarne Fyrste og Herre CHRISTIAN den Fjerde, Danmarkes, Norges, Vendes og Gothers Konning ꝛc. ꝛc. fæste til hende sit Behag, og lod Hans Kongelige Majestæt Ao. 1615. den 14 Mart. ved en Skrivelse hende til sin Ægte-Fælle begiere udaf bemeldte hendes hierte kiere Moder, hvilken Kongelig Begiering den salige Frue ingenlunde vidste at kunde udslaae, mens den antog for en synderlig Naade og store Lykke, derfor gierne i al Underdanighed derudi villigede, og holdt hans Kongelige Majestæt sit Bilager samme Aar paa Friderichsborg Slot den 31 Decembris.
Dette fornemme Høye Ægteskab (b.) haver Gud vel-

(b.) Efter Christiani 4ti Død blev, for at betage al Tvivl om, at jo Fru Kirsten var C4ti Ægte-Gemahl, af Rigens Raad dette Ægteskab legitimeret, hvor om haves følgende: Excerpt ex Vita Otth. Sperlingii. Førend Frideric III. blev hyldet, gav Rigens Hofmester Ulfeld de samtlige Rigens Raad at forstaae, at som det var dem bekiendt, paa hvad Maade C4ti Gemahl Fru Kirsten var ved Wibeckes listige Practiqver forstødt fra ham, og det ligesom Fru Kirsten ikke havde været Kongens Ægte Gemahl. Derfor forevisste han dem Kongens egen Haand skrevet i hans Almanak af dette Indhold: Den — Dato blev jeg ved den Præstes Mag. — Haand til min Ægte-Hustrue Kristine — copuleret. Gud unde mig at leve med hende saaledes, at det skeer til hans hellige Navns Ære, og til begge vores Salighed.
Herpaa begierede Ulfeld at de Herrer Rigens Raad vilde meddele ham et skriftligt Bevis under deres Hænder og Segl, at de havde seet og læst denne den Salige Konges egenhændige Bekiendelse tegnet i hans Almanak under Dag og Dato, og at Frue

Oversættelse (moderne dansk)
...den stormægtige, højbårne fyrste og herre Christian den Fjerde, konge af Danmark, Norge, Venderne og Goterne etc. etc., fattede behag til hende, og hans kongelige majestæt lod hende i året 1615, den 14. marts, ved et brev til hendes hjertekære moder begære til sin ægtefælle. Denne kongelige begæring vidste den salige frue slet ikke at kunne afslå, men modtog den derimod som en særlig nåde og stor lykke; hun samtykkede derfor gerne i al underdanighed, og hans kongelige majestæt holdt sit bilager (bryllup) med hende samme år på Frederiksborg Slot den 31. december. Dette fornemme, høje ægteskab (b) har Gud vel...

Fodnote (b), oversat:
Efter Christian 4.s død blev dette ægteskab, for at fjerne al tvivl om, at fru Kirsten virkelig var Christian 4.s ægtehustru, legitimeret af Rigsrådet. Herom haves følgende: uddrag af Otto Sperlings levnedsbeskrivelse (Vita). Før Frederik III blev hyldet som konge, gjorde rigshofmester Ulfeldt hele Rigsrådet opmærksomt på, at det var dem bekendt, hvorledes Christian 4.s hustru, fru Kirsten, ved Vibekes underfundige rænker var blevet fortrængt fra ham, som om fru Kirsten aldrig havde været kongens ægte hustru. Derfor viste han dem kongens egen håndskrift, indført i hans almanak, med følgende indhold: "Den — dato blev jeg af præsten, magister —s hånd, viet til min ægtehustru Kristine. Gud unde mig at leve med hende således, at det sker til hans hellige navns ære og til begges saliggørelse."
Herpå begærede Ulfeldt, at de herrer i Rigsrådet ville give ham et skriftligt bevis under deres hænder og segl på, at de havde set og læst denne den salige konges egenhændige bekendelse, indført i hans almanak med dag og dato, og at fru... *(fortsættes næste side)*

Historisk kommentar
Dette er et af de historisk mest betydningsfulde afsnit i teksten: selve beretningen om Christian 4.s ægteskab med Kirstine Munk den 31. december 1615 på Frederiksborg Slot — et ægteskab "til venstre hånd" (morganatisk), som betød, at hun aldrig blev dronning, men fik titel af grevinde. Fodnoten er særligt interessant, da den refererer til en efterfølgende politisk-juridisk strid: efter Christian 4.s død i 1648 forsøgte man at bekræfte ægteskabets gyldighed for at fastslå Kirstine Munks retmæssige status — formentlig af hensyn til arv og børnenes (de såkaldte "grevebørns") rettigheder. "Wibeckes listige Practiqver" refererer til Vibeke Kruse, kongens senere elskerinde, hvis indflydelse menes at have bidraget til bruddet mellem kongen og Kirstine Munk i 1629. Rigshofmester Corfitz Ulfeldt (gift med parrets datter Leonora Christina) spillede en central rolle i denne sag, hvilket også afspejler hans senere fremtrædende — og siden hen skandaleombruste — position i dansk historie. Kilden "Otto Sperling" refererer til den kendte læge og lærde ved hoffet, hvis erindringer (Vita) ofte citeres som historisk kildemateriale fra perioden.
Vil du have besked, når Claude svarer?

Side 303 — Liv og Levnet

Originaltekst
signet med 12. Børn, 4re Herrer og 8te Frøkener, hvor af de 4re Herrer og 3 Frøkener udi Herren ere hensovede. Som ere Grev Friderich Christian (c) Grev Waldemar Christian (d) og andre 3die Her-

---

Frue Kirsten haver været hans Ægte-Gemahl, og de af hen-de fødte Børn, Grev Waldemar, Fru Anna Cathrina, Sophia, Eleonora, Elisabetha, Christiana og Hedevig Tvillinge, og endelig Fru Augusta, at være fødde i en ret Ægte-Seng. Denne Skrift have Rigens Raad villige til at give Rikens Hofmester under deres Hænder og Segl.
Det Legitimations Brev, som Rigets Raad der paa udstæd-de den 18 Apr. 1648. for efter Ulfelds Begiering at verificere at Frue Kirstines Børn vare Ægte Kongelige Børn, er grun-det paa tvende af Hans Kongelige Majestæts egenhændige og med egen Haand underskrevne Breve, det første dateret Lunde-gaard den 23 Augusti 1615. hvoraf befindes Hans Kongelige Majestæt da at have taget velbemelte Fru Kirsten Munck til sin Ægte-Stalbroder. Det 2det dateret Krempe den 9 Sept. hvor udi Hans Majestæt haver kiendt og agtet oftbemelte Fru Kirsten Munckes Børn, den siøbde saa vel som den første for sine Ægte Børn. Men i dette Legitimations Brev meldes intet om det i

Almanaken optegnede. Legitimations Brevet fin-des indført i Lud. Holb. Dan. Rig. Hist. Tom. 3. Pag. 26. 27. Det er underskrevet af 15 af Riges Raadene.
(c) Grev Friderich Christian blev fød 1625. den 27 April og døde 1627. den 17 Junii.
(d) Waldemar Christian, eller som Andr. Höjer kalder ham in Comp. Hist. Dan. pag. 404. Christian Waldemor Gyldenlöw, hvilket Tilnavn ham ikke vel kand tillægges siden hans Moder Kirstine Munck var viet til Kongen skiøndt til venstre Haand, og han i samme Ægteskab var fød 1619. Han var Herre til Taasing. Om ham taler Höyer l. c. pag. 404. "Christian Woldemar Gyldenlöw, var Kirstine Munckes an-den Søn en Herre af stor Capacité, hvorfor hans Fader holdt ham næsten som sin Arve-Prindts, og brugte ham ellers i man-

Oversættelse (moderne dansk)
...velsignet med tolv børn, fire herrer og otte frøkener, hvoraf de fire herrer og tre frøkener er hensovede i Herren. Disse er greve Frederik Christian (c), greve Valdemar Christian (d) og tre andre herrer...
Fodnote, oversat:
Fru Kirsten har været hans ægtehustru, og de børn, hun fødte ham — greve Valdemar, frøken Anna Cathrina, Sophia, Eleonora, Elisabeth, Christiana og Hedevig (tvillinger), og til sidst frøken Augusta — var født i et retmæssigt ægteskab. Dette skrift var Rigsrådet villige til at give rigshofmesteren under deres hænder og segl.
Legitimationsbrevet, som Rigsrådet udstedte den 18. april 1648 — for på Ulfeldts begæring at bekræfte, at fru Kirstens børn var ægte kongelige børn — er baseret på to af hans kongelige majestæts egenhændigt underskrevne breve. Det første, dateret Lundegård den 23. august 1615, hvoraf det fremgår, at hans kongelige majestæt dengang tog velbemeldte fru Kirsten Munck til sin ægtehustru ("stalbroder" — muligvis fejlskrift/gammel vending for ægtefælle). Det andet, dateret Krempe den 9. september, hvori hans majestæt anerkendte og agtede oftnævnte fru Kirsten Munks børn — både det syvende og det første — som sine ægte børn. Men i dette legitimationsbrev nævnes intet om det, der var optegnet i almanakken. Legitimationsbrevet findes gengivet i Ludvig Holbergs "Danmarks Riges Historie", bind 3, side 26-27. Det er underskrevet af femten af rigsrådets medlemmer.
(c) Greve Frederik Christian blev født 1625 den 27. april og døde 1627 den 17. juni.
(d) Valdemar Christian, eller som Andreas Hojer kalder ham i sin "Compendium Historiæ Danicæ" side 404, Christian Valdemar Gyldenløve — et tilnavn, der egentlig ikke retmæssigt kan tillægges ham, eftersom hans moder Kirstine Munk var viet til kongen, om end til venstre hånd. Han blev født i dette ægteskab i 1619 og var herre til Tåsinge. Om ham skriver Hojer (samme sted, s. 404): "Christian Valdemar Gyldenløve, Kirstine Munks anden søn, var en herre af stor dygtighed, hvorfor hans fader næsten holdt ham som sin arveprins og i øvrigt brugte ham i man-..." *(fortsættes næste side)*

Historisk kommentar
Denne side er af stor historisk kildeværdi: den dokumenterer den senere juridiske strid om legitimiteten af Christian 4.s og Kirstine Munks børn efter kongens død i 1648. Rigsrådets legitimationsbrev af 18. april 1648 blev udstedt netop for at fastslå børnenes status som ægte kongebørn — vigtigt i forhold til arv, titler og position ved hoffet, særligt i lyset af det senere brud mellem kongen og Kirstine Munk.
Fodnote (d) omtaler Valdemar Christian (født 1619), en af tidens mest omtalte "grevebørn". Tilnavnet "Gyldenløve" anvendtes traditionelt om kongelige uægte børn, men forfatteren gør opmærksom på, at dette teknisk set var misvisende, da hans forældre faktisk var gift (om end til venstre hånd). Valdemar Christian er kendt fra historien for sin dramatiske skæbne: han blev senere

involveret i internationale politiske intriger og henrettet i Rusland i 1656, anklaget for sammensværgelse — en skæbne der ikke nævnes her, da teksten fokuserer på hans tidlige år og fars gunst. Henvisningen til Ludvig Holbergs "Danmarks Riges Historie" og Andreas Hojers værk viser, at denne biografi trækker på anerkendte historiske kilder fra første halvdel af 1700-tallet.

Side 304 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
"ge Ambassader til Keyseren, Riget, og Sverrig." Herom skriver vor berømmelige Holberg i Dan. Rig. Histor. Tom. 2. Pag. 889. 890. saaledes: "Han berømmes udi Historien af "stor Forstand og Capacitet, i hvor vel hans egen Søster Eleonora Christina, var af andre Tanker, og holdt ham at være "iikkun af liden Capacitet.
(Mueligt af disse 2de Aarsager som jeg finder optegnet i Vit. Eleonoræ; 1.) At han ikke hemmede men ophidsede og siunlede den Trette som var opkommen imellem 2de Adelsmænd Bülow og Rantzow, som vare i Hans Følgeskab til Rusland, og at han efter deres Tilbagekomst skal have sagt til Eleonora, som vilde formaae ham til at forlige dem, at Bülow gjorde ret om han tracterede Rantzow som den største Skielm, og da Bülow derfor blev udfordret af Rantzow, skal Waldemar have leveret Bülow sin Kaarde, hvormed han nedlagde Rantzow. Hvilket Waldemar med Latter skal have fortalt Eleonora, som derpaa aav ham til Svar: Rantzow er sandelig ihielslagen af dig, som haver oppustet Tretten, og ikke af Bülow, som haver forsvaret sin Ære. Hvor over han gik ved fra hende. 2.) Fordi han tilslidst hanlede ubilig mod deres fælles Moder.)
Fremdeles skriver Holberg l. c. — Vist nok er det at Kongen besynderligen elskede ham, og gjorde kun liden Forsjiel mellem ham og de rette Kongelige Børn. Han lod ham strax i Ungdommen reyse Udenlands med den lærde Henrico Ernst, og employerede ham siden udi adskillige vigtige Ambassader.
Hans Udenlands Reyser i hans Ungdom gik for sig Aar 1636 i hans 17de Aar, da han med sin Hofmester Ernesto reyste til Holland, Frankerig, Engelland og Italien. Höyer l. c. skriver at han af Ferdinando II. blev gjordt til Grefve af Slesvig og Holsteen, (som ikke vel saa kand være, siden Slesvig og Holsten ikke dependerede af Keyseren, men af Kongen af Dannemark;) men 1643. er han af Keyseren gjort til Riges Grefve. Og af Kong C4ti egenhændige Brev til P. Wibe dateret Glüchsborg den 14 Sept. 1643. sees at Kongen self haver kaldet ham Grefve til Sleswig Holsten. I Rusland er han tituleret for Fyrste af Jeroslau og Susdall, som sees af en skreven Relation om de store Moscovitiske Præparatorier til hans Bielager) Om Bilageret haves følgende:
Höy-

Oversættelse (moderne dansk)
...ambassader til kejseren, riget og Sverrig." Herom skriver vor berømmelige Holberg i "Danmarks Riges Historie", bind 2, side 889-890, således: "Han berømmes i historien for stor forstand og kapacitet, hvorimod hans egen søster Eleonora Christina var af en anden mening og holdt ham for kun at være af ringe kapacitet.
(Muligvis af disse to årsager, som jeg finder optegnet i Eleonoras "Vita": 1) At han ikke dæmpede, men tværtimod ophidsede og fremmede den strid, som var opstået mellem to adelsmænd, Bülow og Rantzau, som var i hans følge til Rusland. Efter deres hjemkomst skal han have sagt til Eleonora, som ville formå ham til at forlige dem, at Bülow gjorde ret i at behandle Rantzau som den største slyngel. Da Bülow derfor blev udfordret af Rantzau, skal Valdemar have givet Bülow sin kårde, hvormed han nedlagde Rantzau. Dette skal Valdemar med latter have fortalt Eleonora, som svarede ham: "Rantzau er sandelig slået ihjel af dig, som har optændt striden, og ikke af Bülow, som blot

forsvarede sin ære." Hvorpå hun vendte sig fra ham. 2) Fordi han til sidst handlede ubilligt mod deres fælles moder.)
Videre skriver Holberg samme sted: Vist er det, at kongen elskede ham i særlig grad og gjorde kun ringe forskel mellem ham og de retmæssige kongelige børn. Han lod ham straks i ungdommen rejse udenlands med den lærde Henrico Ernst, og anvendte ham siden i adskillige vigtige ambassader. Hans udenlandsrejser i ungdommen begyndte i året 1636, i hans 17. år, da han med sin hofmester Ernesto rejste til Holland, Frankrig, England og Italien. Hojer skriver samme sted, at han af Ferdinand II blev gjort til greve af Slesvig og Holsten (hvilket næppe kan være rigtigt, eftersom Slesvig og Holsten ikke hørte under kejseren, men under kongen af Danmark); men i 1643 blev han af kejseren gjort til rigsgreve. Og af kong Christian 4.s egenhændige brev til P. Wibe, dateret Glücksborg den 14. september 1643, ses det, at kongen selv kaldte ham greve til Slesvig-Holsten. I Rusland var han tituleret fyrste af Jaroslavl og Susdal, hvilket fremgår af en skreven beretning om de store moskovitiske forberedelser til hans bryllup. Om brylluppet haves følgende:
Höy- *(fortsættes næste side — henviser til kilden Höyer)*

Historisk kommentar
Denne side behandler Valdemar Christian (1619-1656), Christian 4.s og Kirstine Munks søn, og hans dramatiske internationale karriere. Teksten citerer direkte Ludvig Holbergs "Danmarks Riges Historie" samt Andreas Hojers krønike, hvilket viser bogens karakter af en lærd, kildekritisk samling snarere end en ren hyldestskrift.
Særligt interessant er anekdoten om duellen mellem adelsmændene Bülow og Rantzau under Valdemar Christians rusrejse, og den skarpe konflikt den angiveligt skabte mellem ham og hans søster, den berømte Leonora Christina Ulfeldt — forfatter til det senere så kendte værk "Jammersminde". Henvisningen til "Vit. Eleonoræ" (Eleonoras levnedsberetning) viser, at forfatteren trækker på hendes egne optegnelser som kilde.
Historisk er Valdemar Christian særligt kendt for sin senere skæbne: han blev gjort til rigsgreve af kejseren i 1643, forlovet med en russisk fyrstedatter (heraf omtalen af "store moskovitiske forberedelser til hans bryllup" i Rusland), men blev til sidst dræbt under mystiske omstændigheder i Moskva i 1656 efter at være blevet involveret i russiske hofintriger — en skæbne der antydes, men endnu ikke fortælles direkte på denne side.
Vil du have besked, når Claude svarer?

Side 305 — Liv og Levnet

Originaltekst
Höyer l. c. Aar 1642. blev han ved en Russisk Ambassade af 80 Personer foreslaget Mariage med den Russiske Czaar Michael Foederowitzes Princesse Irene (Puffend. Reb. Svec. Lib. XIV. p. 74. melder at hun hede Anna, og var en uægte. Men Olear. Perf. und Moscowit. Reise-Beschreib. P. 285. kalder hende Irina Michalowna) Aar 1643 reyste han med et stort Følge til Moskou for at fuldføre Mariagen. Men siden han ikke vilde lade sig ombøde paa Russisk Maneer, gik ikke alleene Mariagen tilbage, men Waldemar blev endog med alle sine arreteret, og kunde ikke ved al Forbøn slippe løs; derfor søgte han 1644 at eschapere, men blev kiendt, ilde medhandlet, og skarpere lagt taget, og end meere, siden hans Folk havde i den Tumult nedstukken nogle Russer. (Puffend. l. c. libr. XVI. 70) Men den følgende Czaar Alexius Michalowitz gav ham sig Skiænk og gav ham løs 1645. Vid. E. Pont. Gesta Dan. extra Daniam. Tom. 3. Pag. 480. 481.
Holberg fortæller Sagen med fleere Omstændigheder l. c. pag. 827 sqv. "Udi det Aar 1642. kom til Dannemark en "seelig Ambassade fra Moscovien, bestaaende af 80 Personer." (Efter en kort Beskrivelse over deres udførlige Forlangende ved Ceremonialerne skriver Autor pag. 828) "Disse

Gesantere "Hoved-Commission var at foreslaae en Mariage mellem den "Moscovitiske Princesse Irene og Kongens Søn Grev Waldemar, som han havde avlet med Frue Kirstine Munck &c. "Kongen fandt saadant Parti honorabelt, og beygrede sig ikke "derfor, hvis han kunde overtale Greven til at gifte sig med en "Russiske Princesse. Og som Greven fandtes ikke uvillig der"til, begyndte man at handle videre om den Sag, og blev "Peder Marselius skikket til Moscovien for at befordre den sam"me. Da han kom tilbage, blev alting gjort færdig til Grev "Waldemars Reyse, og blev ham given 2de Gesandtere til Ge"leyede, som var Oluf Parberg og Steen Bilde, med hvilket han "gik først til Riga, som sees af Kongens Brev til Peder Wibe "(Legat. Danic. in aula Svecica) om hans Reysers Befordring "igiennem de Svenske Provincier (Lit. C 4. ad P. W. Glüchsft. "14 Sept. 1643. manuscript.) kom til Moscov den 21 Januarii "1644. og blev med stor Pomp imodtagen. Men da Grev "Waldemar paastod, at Bilageret maatte gaae for sig, be-
gie-

Oversættelse (moderne dansk)
Hojer skriver samme sted: I året 1642 blev der ved et russisk gesandtskab på 80 personer foreslået ham et giftermål med den russiske zar Mikhail Fjodorovitjs prinsesse Irina (Pufendorf, "Rebus Svecicis", bog XIV, side 74, angiver, at hun hed Anna og var uægte født. Men Oleariuses "Persische und Moscowitische Reisebeschreibung", side 285, kalder hende Irina Mikhailovna). I 1643 rejste han med et stort følge til Moskva for at fuldbyrde giftermålet. Men da han ikke ville lade sig ombytte (omvende/omdøbe) på russisk vis, gik ikke alene giftermålet i vasken, men Valdemar blev tilmed anholdt sammen med hele sit følge, og kunne ikke ved nogen bøn slippe fri. Han forsøgte derfor i 1644 at flygte, men blev opdaget, ilde behandlet og lagt strengere i lænker — og endnu værre, siden hans folk under tumulten havde stukket nogle russere ihjel. (Pufendorf, samme sted, bog XVI, 70). Men den efterfølgende zar, Aleksej Mikhailovitj, gav ham gaver og løslod ham i 1645. Se E. Pontoppidans "Gesta Danorum extra Daniam", bind 3, side 480-481. Holberg fortæller sagen med flere detaljer, samme sted, side 827 og følgende: "I året 1642 kom der til Danmark et anseligt gesandtskab fra Moskva, bestående af 80 personer." (Efter en kort beskrivelse af deres udførlige krav til ceremoniellet skriver forfatteren, side 828:) "Disse gesandters hovedopgave var at foreslå et giftermål mellem den moskovitiske prinsesse Irene og kongens søn, greve Valdemar, som han havde avlet med frue Kirstine Munck osv. Kongen fandt et sådant parti hæderligt og betænkte sig ikke, hvis han kunne overtale greven til at gifte sig med en russisk prinsesse. Og da greven ikke fandtes uvillig dertil, begyndte man at forhandle videre om sagen, og Peder Marselis blev sendt til Moskva for at fremme den. Da han kom tilbage, blev alt gjort klar til grev Valdemars rejse, og han fik to gesandter med som ledsagere, nemlig Oluf Parsberg og Steen Bilde, med hvem han først rejste til Riga, hvilket ses af kongens brev til Peder Wibe (legat i Sverige) om befordringen af hans rejse gennem de svenske provinser (dokument dateret Glücksborg, 14. september 1643, i manuskript). Han ankom til Moskva den 21. januar 1644 og blev modtaget med stor pomp. Men da grev Valdemar insisterede på, at brylluppet skulle gennemføres, begyndte..."
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side skildrer et af de mest dramatiske kapitler i Valdemar Christians liv: det mislykkede russiske ægteskabsprojekt 1643-1645. Kilderne er omhyggeligt angivet — Samuel von Pufendorf, Adam Olearius' berømte rejsebeskrivelse, Ludvig Holbergs "Danmarks Riges Historie" og Erik Pontoppidans "Gesta Danorum" — hvilket viser, at forfatteren arbejder som en kildekritisk historiker snarere end blot panegyrisk biograf, og endda påpeger uoverensstemmelser mellem kilderne (fx om prinsessens navn og fødselsforhold).

Historisk er episoden velkendt: zar Mikhail Fjodorovitj ønskede at gifte sin datter Irina med en luthersk prins, men insisterede på, at han skulle konvertere til den russisk-ortodokse tro — hvilket Valdemar Christian nægtede. Konflikten endte med, at han blev holdt som en slags fange i Moskva i over et år, og episoden fik alvorlige diplomatiske konsekvenser, herunder vold under et forsøgt undvigelsesforsøg. Sagen illustrerer både datidens komplicerede dynastiske ægteskabspolitik og religionens centrale rolle i internationale alliancer i 1600-tallet.

Side 306 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
"gierede Moscoviterne, at han vilde lade sig omdøbe efter den "Ryssiske Kirkes Maade, og foregave ydermeere, at, efterdi "han udi sin første Hilsen havde kysset Czarens Scepter, var "han forbunden udi alle Maader at være ham lydig. Da "nu Waldemar fornam Ryssernes Hensende, (Puffend. commeliment. de reb. Svec. lib. 16. p. 555.) "sat han sig for hemmeligen at forlade Moscovien, og til den Ende lavede sig "til med 3 af sine Mænd at søge Veyen til Polen. Men da "han mod Aftenen var kommen til Stads-Porten, blev han "kiendt, og forbuden at reyse videre; herudover agtede han "med Magt at trænge sig igiennem, men han blev ilde med "handlet og ført tilbage igien til sit Herberge, hvor af hans "Tienere brøde ud og omkomme nogle Moscovittere. Derester "blev Waldemar haardt forvaret, saa længe som Czaren levede. "Men som Aaret der efter Michael Foederowitz døde, kom han "paa fri Fod igien; thi den ny Czar Alexius Michaelowitz be"vidnede, at dette rørte ham intet, og skrax loed ham herligen "beskienke, og sætte ved Frihed! dog ey uden med de Vilkor, at "han maatte førsst give en skriftlig Forsikring fra sig, ikke at øve "noget fiendtligt imod Moscovien.
Saa snart han var kommen løs igien tog han Veyen til Polen, og blev hæderligen modtagen af Uladislao 4. Kongen af Polen udi Warskow, som derefter incognito under det Navn af en Meklenborgisk Edelmand til Hamborg, og saa videre. Hvad Fata samme Waldemar siden havde, og hvorledes han af Misfornøyelse forlod Riget udi Kong Friderik den 3die Tiid, der om findes udførligt udi M. Chanuts Memoires.
Om Hans videre Skiebne, skriver Holberg, Dan. Rig. Hist. Tom. 3. Pag. 88. Hvad Grev Waldemar angik, da holtes han for tillige med nogle andre Misfornøyede hemmeligen at correspondere med Hertugen af Lothringen, og, som Cortfitz Ulfeld paa samme Tid haavde ideligen conferencer med den Lothringske Minister Ronsillot, informerede den Franske Ambassadeur Monf. Chanut Kongen der om, dog vilde han i sin Beretning ikke nævne andre end Hoved-Personerne (Memoires de Chan. Tom. 2. p. 424.) Hvad som kunde bestyrke Kongen i de Tanker han i der om havde fattet var, at kort Tid der efter bemældte Lothringske Minister foreslog et Ægteskab mellem Her-
tu-

Oversættelse (moderne dansk)
...moskovitterne krævede, at han skulle lade sig omdøbe efter den russiske kirkes ritual, og hævdede yderligere, at eftersom han ved sin første modtagelse havde kysset zarens scepter, var han i alle henseender forpligtet til at være ham lydig. Da nu Valdemar fornemmede russernes hensigt (Pufendorf, kommentar til de svenske forhold, bog 16, side 555), besluttede han sig for hemmeligt at forlade Moskva, og forberedte sig i den anledning på sammen med tre af sine mænd at søge vejen til Polen. Men da han mod aften nåede byens port, blev han genkendt og forbudt at rejse videre. Herover forsøgte han med magt at trænge sig igennem, men han blev ilde behandlet og ført tilbage til sit herberg, hvorved hans tjenere brød ud i vold og dræbte nogle moskovitter. Derefter blev Valdemar holdt strengt bevogtet, så længe zaren levede. Men da zar Mikhail Fjodorovitj døde året efter, kom han fri igen; thi den nye zar, Aleksej Mikhailovitj, erklærede, at dette ikke berørte ham,

og lod ham straks overøse med gaver og sætte i frihed — dog ikke uden det vilkår, at han først måtte give skriftlig forsikring om ikke at øve noget fjendtligt mod Moskva.
Så snart han var kommet fri igen, tog han vejen mod Polen og blev hæderligt modtaget af Vladislav 4., Polens konge, i Warszawa. Derefter rejste han inkognito under navnet en meklenborgsk adelsmand til Hamborg og videre. Hvad skæbne samme Valdemar siden havde, og hvordan han af misfornøjelse forlod riget under kong Frederik den Tredje, findes udførligt beskrevet i M. Chanuts memoirer.
Om hans videre skæbne skriver Holberg (Danmarks Riges Historie, bind 3, side 88): Hvad angår grev Valdemar, blev han sammen med nogle andre misfornøjede holdt for hemmeligt at korrespondere med hertugen af Lothringen. Og eftersom Corfitz Ulfeldt på samme tid jævnligt konfererede med den lothringske minister Ronsillot, informerede den franske ambassadør, monsieur Chanut, kongen herom, dog ville han i sin beretning ikke nævne andre end hovedpersonerne (Chanuts memoirer, bind 2, side 424). Hvad der yderligere kunne bestyrke kongen i den mistanke, han havde fattet, var, at kort tid derefter foreslog nævnte lothringske minister et ægteskab mellem herti...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side fortsætter og afslutter fortællingen om Valdemar Christians fangenskab i Moskva: kravet om, at han skulle konvertere til russisk-ortodoks tro, hans mislykkede flugtforsøg (hvor hans følge dræbte flere moskovitter), og hans endelige løsladelse efter zar Mikhail Fjodorovitjs død i 1645 under den nye zar Aleksej Mikhailovitj — kendt i historien som "den stilfærdigste" zar og far til Peter den Store.
Teksten springer derefter frem til en senere og mindre kendt episode i Valdemar Christians liv: hans formodede indblanding i en hemmelig korrespondance med hertugen af Lothringen under Frederik 3.s regeringstid, afsløret gennem den franske ambassadør Chanuts efterretninger til den danske konge. Denne mistanke om politisk konspiration (eventuelt koblet til Corfitz Ulfeldts senere berygtede forræderi mod den danske krone) markerer en yderligere forværring af Valdemar Christians forhold til det danske hof, som til sidst fik ham til at forlade Danmark — en udvikling, der stemmer overens med hans senere skæbne i russisk tjeneste og hans død i Moskva i 1656.

Side 307 — Liv og Levnet

Originaltekst

rer, som kom døde i Verden, Frøken Anna Catharina, (e) Frøken Maria Cathrina, (f) den sali-

---

tuginden af Cantecroix anden Datter og Grev Waldemar: hvortil Kongen svarede: at han takkede Hertugen af Lothringen for hans Høflighed og at Grev Waldemar kunde giøre der udi, hvad ham lystede; hvoraf man seer, at hans Majestæt foragtede denne store Faction, som var imod ham. Alf dette merkede Grev Waldemar, hvad Klokken var slagen, hvorudover han af Misfornøyelse forlod Dannemark, og tillige med Ulfeld søgte, hvor vel forgievés at ophidse Dronning Christine mod Kongen. Han flakkede nogen Tid allevegne om udi Tydskland, og var siden udi Polen i Svensk Tieniste, hvor han endede sine Dage til Lublin Anno 1656.
(e) Frøken Anna Catrina fød paa Friderichsborg-Slot 1618. den 10 August var forlovet med Rigens Hofmester Frandtz Rantzow han var og samme Aar giordt til Kiøbenhavns Statholder. Den Fransske Ambassadeur Monsr. des Hayes giver os hans Portrait saaledes: Hofmesteren Frandtz Rantzow er en Herre af en fuldkommen Taille, Hviid af Ansigt, er mellem 25 og 30 Aar; han var af

et fromt og sagtmodigt Naturell; er blevem meget poleret paa sine Udenlandske Reyser i Frankerig og Italien: (des Hayes voyage en Dannemarc pag. 59.) samme Rantzow faldt ned udi Graven i Kongens Have og druknede Anno 1632. den 5 Novembr. (Holberg. Dan. Rig. Hist. Tom 2. pag. 777. og 885.) som der siges (manuscr. de Liberis C4ti) skal han være udlastet af 2de af sine Tienere, hvoraf den eene Hendrich Müller var siden Rente-Mester. Rantzows Liig blev begraven i St. Nicolai Kirke, med et stort Følge; hvor iblant var Kongen self, tillige med Prinds Christian og Prinds Friderich. (Holb. loc. c. p. 777.) Hans forlovede Fæstemøe self døde af Sorg Aaret derefter, nemlig den 20 August. 1633. paa Friderichsborg Slot. Holb. l. c. p. 885.
(f) Maria Cathrina fød 1628. den 29 May døde samme Aar.

Oversættelse (moderne dansk)
...herrer, som kom døde til verden, frøken Anna Catharina (e), frøken Maria Cathrina (f), den salige...
(fortsættes næste side)

Fortsat fra forrige side (om ægteskabsforslaget med Lothringen):
...hertuginden af Cantecroix' anden datter og grev Valdemar. Hertil svarede kongen, at han takkede hertugen af Lothringen for hans høflighed, og at grev Valdemar kunne gøre, hvad han lystede — hvoraf man ser, at hans majestæt foragtede denne stærke fraktion, som var imod ham. Da grev Valdemar mærkede, hvordan landet lå, forlod han af misfornøjelse Danmark og forsøgte sammen med Ulfeldt, dog forgæves, at ophidse dronning Christine mod kongen. Han flakkede nogen tid omkring i Tyskland og var siden i Polen i svensk tjeneste, hvor han endte sine dage i Lublin år 1656.

(e), oversat:
Frøken Anna Catrina, født på Frederiksborg Slot 1618 den 10. august, var forlovet med rigshofmester Frants Rantzau, som samme år også blev gjort til statholder i København. Den franske ambassadør monsieur des Hayes giver os følgende portræt af ham: "Hofmesteren Frants Rantzau er en herre af fuldkommen statur, hvid i ansigtet, mellem 25 og 30 år gammel; han havde et fromt og sagtmodigt gemyt og var blevet meget forfinet under sine udenlandsrejser i Frankrig og Italien" (des Hayes' rejse til Danmark, side 59). Samme Rantzau faldt i graven i Kongens Have og druknede den 5. november 1632 (Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 2, side 777 og 885). Som det siges (manuskript om Christian 4.s børn), skal han være blevet skubbet af to af sine tjenere, hvoraf den ene, Henrik Müller, siden blev rentemester. Rantzaus lig blev begravet i Sankt Nikolaj Kirke med stort følge, hvoriblandt kongen selv samt prins Christian og prins Frederik (Holberg, samme sted, side 777). Hans forlovede fæstemø døde selv af sorg året efter, nemlig den 20. august 1633, på Frederiksborg Slot (Holberg, samme sted, side 885).
(f), oversat:
Maria Cathrina, født 1628 den 29. maj, døde samme år.

Historisk kommentar
Siden afslutter fortællingen om Valdemar Christians endelige brud med det danske hof: mistanken om et arrangeret ægteskab med hertuginden af Cantecroix' datter (en lothringsk alliance) vakte tydeligvis kongens mistro, og episoden endte med, at Valdemar forlod Danmark for godt og senere døde i polsk-svensk tjeneste i Lublin i 1656 — hvilket stemmer overens med historiske kilder om hans skæbne efter det russiske fangenskab.
Fodnote (e) rummer en dramatisk og pikant anekdote: Anna Catharinas forlovede, rigshofmester Frants Rantzau, druknede under mistænkelige omstændigheder i en grav i Kongens Have i 1632 —

ifølge et manuskript muligvis myrdet af to af sine egne tjenere. Hans efterladte forlovede, Anna Catharina, skal ifølge teksten være død af sorg året efter. Denne type detaljerede, kildehenvisende fodnoter (med henvisning til bl.a. den franske ambassadør des Hayes' rejseberetning og Holbergs historieværk) viser bogens karakter af grundig, kildebaseret slægtshistorie snarere end ren opbyggelig hyldest.

Side 308 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
lige Frue Grevinde, Fru Sophia Elisabeth, som het for Dyne staaer. (g) Og Frøken Daarthe Elisa-fa-

---

(g) Sophia Elisabeth fød 1617⅔ blev, først gift med Grev Christian Pens 1634. den 10 Octobr. han var Statholder i Holsten, 1636. blev han af Keyseren giordt til Rigs-Greve. Siden blev hun gift med Holger Wind, som forlod hende, da Cortfitz Ulfeld som i Ulykke, hvorudover hun blev saa forbittret, at hun stikkede hans Portrait igien med Øynene udstukne. Hun døde i samme Aar som hendes Moder, nemlig 1658. den 23 July, og blev tillige med hende begraven i St. Knuds Kirke i Odense.
Uden for Byen bleve de imodtagne af den heele Adel, og begravne udi de nærværende Børns og Børne-Børns præsence, som alle vare i Hvide Klæder (Holb. Dan. Rig. H. Tom. 3. p. 586.) Cortfitz Ulfeld siges ved hendes Ligfærd ikke at have været tilstæde, dog haver han tillige med Hans Lindenow, Hannibal Sehested og Ebbe Ulfeld undertegnet Invitations Brevet til hendes Begravelse; hvilket Brev som det ikke tilforn er trykt, vil jeg som det er mig meddelt, her indføre.
Næst al Velstands Ønske, stedse Erbydelse, er viiste Tieniste at vederlegge med al flittig Erkiendelse.
"Giver hannem derforuden vores sørgelige Tilstand tilkiende, hvorledes Gud Allermægtigste efter sit ubegribelige Raad og Faderlige Villie haver behaget heden at kalde vores hierte allerkiereste, dydefulde, og nu salige hos Gud, Fru Moder, den[d] Høy og Velbaarne Grevinde og Frue, Fru Kirstine Munck, Grevinde til Slesvig Holsten, Frue til Boller, Hans Kongelige Majestæts, høyloblig Ihukommelse efterladte Ge-
mahl,
Oversættelse (moderne dansk)
...den salige frue grevinde, fru Sophia Elisabeth, som herefter (i den følgende tekst) omtales. (g) Og frøken Dorthe Elisa...
(fortsættes næste side)

(g), oversat:
Sophia Elisabeth, født 1617, blev først gift med greve Christian Pentz i 1634 den 10. oktober; han var statholder i Holsten og blev i 1636 af kejseren gjort til rigsgreve. Senere blev hun gift med Holger Wind, som forlod hende, da Corfitz Ulfeldt kom i unåde, hvorover hun blev så forbitret, at hun stak øjnene ud af hans portræt. Hun døde samme år som sin moder, nemlig 1658 den 23. juli, og blev begravet sammen med hende i Sankt Knuds Kirke i Odense.
Uden for byen blev de modtaget af hele adelen og begravet i nærvær af de tilstedeværende børn og børnebørn, som alle var klædt i hvidt (Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 3, side 586). Corfitz Ulfeldt siges ikke at have været til stede ved hendes ligfærd, dog har han sammen med Hans Lindenow, Hannibal Sehested og Ebbe Ulfeldt underskrevet invitationsbrevet til hendes begravelse. Dette brev, som ikke tidligere har været trykt, vil jeg her indføre, sådan som det er blevet mig meddelt:

"Næst alt ønske om velstand og stedse ærbødighed er det en tjeneste at gengælde med flittig anerkendelse.
Vi giver hermed vor sørgelige tilstand til kende, hvorledes Gud den Almægtige efter sin ubegribelige rådslutning og faderlige vilje har behaget at kalde bort vor hjertekæreste, dydefulde og nu salige (hos Gud) frue moder, den høje og velbårne grevinde og frue, fru Kirstine Munck, grevinde til Slesvig-Holsten, frue til Boller, hans kongelige majestæts (i højlovlig ihukommelse) efterladte gemal..."
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Fodnote (g) rummer en af de mest livfulde og menneskelige detaljer i hele værket: historien om Sophia Elisabeths raseri mod Corfitz Ulfeldt, hvis forræderi mod den danske krone ødelagde hendes andet ægteskab (Holger Wind forlod hende, formentlig af frygt for at blive forbundet med Ulfeldt-familiens skændsel). At hun i sin vrede stak øjnene ud på hans portræt, er en påfaldende og stærkt personlig anekdote, der bryder med den ellers formelle, opbyggelige tone i resten af biografien. Passagen introducerer desuden det originale invitationsbrev til Kirstine Munks egen begravelse i 1658 — underskrevet af hendes svigersønner, heriblandt den berygtede Corfitz Ulfeldt (gift med Leonora Christina), som dog ifølge teksten ikke selv var til stede ved begravelsen. Forfatterens bemærkning om, at brevet "ikke tilforn er trykt" viser, at han her præsenterer et unikt primærkildedokument, hvilket understreger værkets karakter af seriøst historisk-genealogisk arbejde.

Side 309 — Liv og Levnet

Originaltekst
labet, (h) som haver givet sig fra Verden. Lever endnu efter Herrens Villie igien, den Høybaarne Grev-

---

"mahl, saa vel som vores hjerte-allerkiæreste dydige Søster, den Høybaarne Grevinde og Frue Fru Sophia Elisabeth, Grevinde til Sleswig Holsten, Her Christian Greve af Pentz hans efterladte Gemahl. Gud unde dennem med alle retsindige troe Christne en glædelig og æresfuld Opstandelse paa Dommens Dag! eftersom Sjælene ere allerede hos Gud, der at tiene hannem ævindeligen og Kroppene behøve hvilestæd indtil Herrens store Dag, da Kroppene Sjælene skal tilsøyes: alt saa agter vi efter Christelig og loblig Sædvane, disse foreskrevne Salige Liig at nedsætte i St. Knuds Kirke i Odense, Fredagen som indfalder den 23 Junij forstkommendes. Er derfor til hannem vores venlige Begiering, at han udi disse sorgelige Tilfælde vilde beviise os den store Ære og Tieniste og findes ubesværget udi Odense Dagen tilforne. Og siden om anden Dagen ledsage disse Salige Liig til deres Nedsættelses Sted. Saadan Æres Beviisning finnes vi overbødig med al Tieniste igien at forskylde. Befalendes hannem Guds Beskiermelse.
Datum Malmøe den 1 Junij Ao. 1658.
Hr. Corfitz Ulfeld Greve til Sylvesborg.
Hr. Hans Lindenow. Hr. Hannibal Sehested.
Hr. Ebbe Ulfeld.
(h) Dorothea Elisabeth fød 1629. Ægidii Dag den 1ste Septembr. hendes Fødsel gav Anledning til den Tragoedie som

Oversættelse (moderne dansk)
...forlovede (h), som har forladt verden. Lever endnu, ved Herrens vilje, den højbårne greve...

(fortsat brev)
...gemal, såvel som vores hjerte-allerkæreste, dydige søster, den højbårne grevinde og frue, fru Sophia Elisabeth, grevinde til Slesvig-Holsten, hr. Christian, greve af Pentz', efterladte gemal. Gud under dem, sammen med alle retsindige, tro kristne, en glædelig og æresfuld opstandelse på dommens dag! Eftersom sjælene allerede er hos Gud for at tjene ham evindeligt, og kroppene har brug for et hvilested indtil Herrens store dag, da kroppene og sjælene skal genforenes: agter vi derfor efter kristelig og rosværdig skik at nedsætte disse forannævnte salige lig i Sankt Knuds Kirke i Odense fredagen, som falder den 23. juni førstkommende. Vi retter derfor den venlige anmodning til ham, at han i denne sørgelige anledning ville vise os den store ære og tjeneste at indfinde sig ubesværet i Odense dagen forinden. Og siden, den følgende dag, ledsage disse salige lig til deres gravsted. En sådan æresbevisning vil vi anse os forpligtede til at gengælde med al tjenstvillighed. Vi befaler ham Guds beskærmelse.
Givet i Malmø den 1. juni 1658.
Hr. Corfitz Ulfeldt, greve til Solvesborg.
Hr. Hans Lindenow. Hr. Hannibal Sehested.
Hr. Ebbe Ulfeldt.
(h), oversat:
Dorothea Elisabeth, født 1629 på Ægidius' dag, den 1. september. Hendes fødsel gav anledning til den tragedie, som...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side gengiver størstedelen af det originale invitationsbrev til Kirstine Munks begravelse, underskrevet i Malmø den 1. juni 1658 af fire fremtrædende svigersønner/familiemedlemmer: Corfitz Ulfeldt (da allerede i landflygtighed og unåde efter sit forræderi mod den danske krone, hvilket forklarer hans fravær fra selve begravelsen, som nævnt på forrige side), Hans Lindenow, Hannibal Sehested (selv tidligere statholder i Norge og involveret i politiske stridigheder) og Ebbe Ulfeldt. At brevet er dateret Malmø — dengang svensk erobret territorium efter Roskildefreden samme år (1658) — er en markant historisk detalje, der placerer begivenheden midt i Danmarks mest turbulente periode under Karl Gustav-krigene.
Fodnote (h) introducerer Dorothea Elisabeth (født 1629) og antyder en kommende "tragedie" forbundet med hendes fødsel — en foromtale, der peger frem mod en dramatisk fortælling, som først udfoldes på næste side, sandsynligvis relateret til de senere anklager om utroskab mod Kirstine Munk, der ledte til hendes brud med Christian 4. i 1629, samme år som Dorothea Elisabeths fødsel.
Vil du have besked, når Claude svarer?

Side 310 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
Grevinde og Frue, Fru Leonora Christina (i) Grevinde til Slesvig og Holsten, (k) den Høybaarne Greve og Herre Herr Corfitz Ulfeld, Greve til Sylvitzborg, Fri-Herre til Gratlitz og Herstmanitz, Herre til Herritzvad og Saltøe ꝛc. Hans Grev-

---

som blev spillet med Fru Kirstine Munck, thi Kongen vilde ikke erkiende hende for sit rette Barn; Barnet blev i nogle Aar opdraget hos Fru Kirstens Moder Fru Ellen Marsvin, som adskillige gange forsøgte at formaae Kongen til at antage det som sit eget Barn, men forgiæves. (Deduct. C4ti in Christ. Munck & Ellen Marsvin) Aar 1646. den 5 Januar. blev hun sendt uden Lands og sat i et Carmeliter-Closter i Schnur Gaden til Cøln, hvor hun døde 1687. den 18 Mart. cum odore

sanctitatis under det Navn Isabella a Jesu Maria. Hvorom endnu findes Underretning i Closteret. See og Memoires de Chanut Tom. II. p. 199.
(i) Eleonora Christina den Navnkundigste af Kirstine Munckes Børn. Hendes Historie findes i det 2det Stykke af denne Samling.
(k) Denne Grevelige Titel af Slesvig Holsten, som her tillægges baade Moderen og Børnene, cesserede Aaret for hendes Død, da baade Kirsten Munk og hendes Børn, bleve forbudne at bruge den Titel, og alle Undersaatter advarede, at entholde sig fra at give nogen af dem saadan Titel, som sees af den Kongelige Forordning, som Kong Friderich udgav derom den 14 Januarii 1657. Hvor af man maatte slutte, at samme Titul og havde bleet udeladt af Testamentet, eller i det ringeste ikke saaledes oplæst af Sogne-Præsten til Boller ved hendes Liig-Begiængelse; men af det nylig anførte Begravelses Brev synes det rimeligt at disse 4re undertegnede, (som tillægger baade Moderen og Daatteren samme Titel) have tillige indført den i Testamentet, og formaaet Præsten til at oplæse hvad han havde skrevet for sig. Og har mueligt samme Sag været en Med-Aarsag hvorfor Biskoppen i Odense D. Laur. Jacobsen undskyldte sig for at prædike over hende.

Oversættelse (moderne dansk)
...grevinde og frue, fru Leonora Christina (i), grevinde til Slesvig og Holsten (k), den højbårne greve og herre, herr Corfitz Ulfeldt, greve til Solvesborg, friherre til Gratlitz og Herstmanitz, herre til Herrisvad og Saltø etc. Hans grev...
(fortsat, fodnote h om Dorothea Elisabeth fortsætter fra forrige side)
...som blev spillet med fru Kirstine Munck, thi kongen ville ikke anerkende hende som sit retmæssige barn. Barnet blev i nogle år opdraget hos fru Kirstens moder, fru Ellen Marsvin, som ved adskillige lejligheder forsøgte at overtale kongen til at anerkende hende som sit eget barn, men forgæves (jf. Christian 4.s deduktion mod Kirstine Munck og Ellen Marsvin). I året 1646, den 5. januar, blev hun sendt ud af landet og anbragt i et karmeliterkloster i Schnurgade i Köln, hvor hun døde i 1687 den 18. marts "cum odore sanctitatis" (i duft af hellighed) under navnet Isabella a Jesu Maria. Herom findes yderligere underretning i klosteret. Se også Chanuts memoirer, bind II, side 199.
(i), oversat:
Eleonora Christina, den mest navnkundige af Kirstine Munks børn. Hendes historie findes i anden del af denne samling.
(k), oversat:
Denne grevelige titel af Slesvig-Holsten, som her tillægges både moderen og børnene, ophørte året før hendes død, da både Kirsten Munk og hendes børn blev forbudt at bruge titlen, og alle undersåtter blev advaret om at afholde sig fra at give nogen af dem en sådan titel, hvilket fremgår af den kongelige forordning, som kong Frederik udstedte herom den 14. januar 1657. Heraf må man slutte, at samme titel også var udeladt af testamentet, eller i det mindste ikke oplæst således af sognepræsten til Boller ved hendes ligbegængelse; men af det nyligt anførte begravelsesbrev synes det sandsynligt, at disse fire undertegnede (som tillægger både moderen og datteren samme titel) også havde indført den i testamentet og formået præsten til at oplæse, hvad han havde skrevet for sig. Og muligvis har netop denne sag været en medvirkende årsag til, at biskoppen i Odense, doktor Laurits Jacobsen, undskyldte sig for at prædike over hende.

Historisk kommentar
Denne side rummer en af de mest gribende og tragiske episoder i hele fortællingen: skæbnen for Dorothea Elisabeth (født 1629), hvis fødsel udløste mistanken om utroskab, der endegyldigt ødelagde Christian 4.s og Kirstine Munks ægteskab. Kongen nægtede at anerkende hende som sit eget barn, og pigen blev til sidst i 1646 sendt til et karmeliterkloster i Köln, hvor hun levede resten

af sit liv under klosternavnet Isabella a Jesu Maria og døde i 1687 "i duft af hellighed" — en vending, der antyder, at hun blev anset for særligt from, næsten som en helgeninde, af sine medsøstre i klosteret.
Fodnote (i) introducerer kort Leonora Christina — historiens mest berømte af Kirstine Munks børn, forfatter til det senere så berømte fængselsværk "Jammersminde", gift med den skandaleombruste Corfitz Ulfeldt, hvis lange adelstitler (greve til Solvesborg, friherre til flere skånske godser) her ramses op i fuld pomp.
Fodnote (k) er historisk særdeles interessant: den dokumenterer, at kong Frederik III i januar 1657 formelt forbød Kirsten Munk og hendes børn at bruge den grevelige titel "til Slesvig-Holsten" — en påmindelse om, hvor politisk betændt spørgsmålet om deres status forblev helt frem til Kirstine Munks død. Forfatterens omhyggelige, kildekritiske diskussion af, hvorvidt titlen retmæssigt kunne bruges i begravelsesdokumenterne, og antydningen af, at dette kan forklare biskoppens berømte nægtelse af at prædike ved hendes begravelse (nævnt i fodnote (a) på side 294), viser værkets præcise og undersøgende historiske metode.

Side 311 — Liv og Levnet

Originaltekst
Grevinde. Den Høybaarne Grevinde til Slesvig Holsteen, Grevinde og Frue Elisabeth Augusta, (l) Her Hans Lindenows til Iversnis, Danmarkes Riges Raad, hans Grevinde; den Høybaarne Grevinde og Frue, Fru Christiana (m) Grevinde til Sleswig Holsteen, Velbyrdige Her Hannibal Sehsteds. Den Høybaarne Grevinde og Frue, Fru Hedewig, (n) Grevinde til Sles-vig

---

(l) Elisabeth Augusta, som fik Hans Lindenow til Iversnæs (nu kaldet Wedelsborg) som døde udi Kiøbenhavns Beleyring 1659. Hun forspildte alt hvad hun eyede, og levede siden af en Pension, som C5te tillagde hende.
(m) Christiana og Hedewig vare Tvillinger. Christiana blev gift med Hannibal Sehested.
(n) Og Hedewig som først var i Closter til Utersen blev siden gift med Ebbe Ulfeld, som var Rigens Hofmesters Corf. Ulfelds Broder, han faldt siden i Unaade og var i Sverrig paa samme Tid som Corfitz. Om ham (skriver Holb. Dan. Rig. Hist. Tom. 3. p. 132. 133.) tales aldeles intet i trykte Bøger, saa at jeg dernøover intet omstændigt kand anføre om hans Fald og vise den rette Aarsag, hvorfore han forlod Riget. Jeg seer allene, at han udi Begyndelsen af F3ti Regiering haver været forlehnet med Vorringholm og Devel, og at han i denne sin Misfornøyelse forladt sit Gouvernement uden at giøre Regenskab for sin Administration, hvorover Kongen besværger sig udi en Skrivelse til Dronning Christine. (Lit. Frid. 3. ad Christinam, Hafn. 5 May 1652.) Hvilket er af Holberg anført loc. cit.) Af samme Brev sees at Ebbe Ulfeld da tillige med sin Broder maae have været i Sverrig, hvilket Rige tvo ham da ogsaa i Beskyttelse, og udi paafølgende Freds-Tractater fik indført en Artikel udi hans Faveur, saaledes, at ham af Kongen og Riget skulde gives Satisfaction. Han skal ellers have været gift engang tilforn med Fru Mette Grubbe, som sees af den
Li-

Oversættelse (moderne dansk)
...grevinde. Den højbårne grevinde til Slesvig-Holsten, grevinde og frue Elisabeth Augusta (l), gift med herr Hans Lindenow til Iversnæs, Danmarks Riges Råd, hans grevinde; den højbårne grevinde og frue, fru Christiana (m), grevinde til Slesvig-Holsten, gift med den velbyrdige herr Hannibal Sehested. Den højbårne grevinde og frue, fru Hedevig (n), grevinde til Slesvig...
(fortsættes næste side)

(l) Elisabeth Augusta, som blev gift med Hans Lindenow til Iversnæs (nu kaldet Wedellsborg), som døde under Københavns belejring i 1659. Hun ødte alt, hvad hun ejede, og levede siden af en pension, som Christian 5. tildelte hende.
(m) Christiana og Hedevig var tvillinger. Christiana blev gift med Hannibal Sehested.
(n) Og Hedevig, som først opholdt sig i klosteret i Uetersen, blev siden gift med Ebbe Ulfeldt, som var bror til rigshofmester Corfitz Ulfeldt. Han faldt siden i unåde og var i Sverige på samme tid som Corfitz. Om ham (skriver Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 3, side 132-133) tales der slet intet i trykte bøger, så jeg kan intet nærmere anføre om hans fald eller påvise den egentlige årsag til, hvorfor han forlod riget. Jeg ser alene, at han i begyndelsen af Frederik 3.s regering havde len i Vordingborg og Devel, og at han i sin misfornøjelse forlod sit len uden at aflægge regnskab for sin forvaltning, hvorover kongen besværger sig i et brev til dronning Christina (brev fra Frederik 3. til Christina, København, 5. maj 1652 — anført af Holberg, samme sted). Af samme brev ses det, at Ebbe Ulfeldt da sammen med sin bror må have opholdt sig i Sverige, hvilket rige da også tog ham i beskyttelse, og i de efterfølgende fredstraktater fik indført en artikel til hans fordel, således at han skulle gives oprejsning af kongen og riget. Han skal ellers tidligere have været gift med fru Mette Grubbe, hvilket ses af den...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Siden fortsætter opremsningen af Kirstine Munks og Christian 4.s døtre og deres ægteskaber med fremtrædende adelsmænd — et mønster, der viser, hvordan "grevebørnene" trods deres uafklarede status blev giftet ind i rigets øverste adelskredse (Lindenow, Sehested, Ulfeldt).
Særligt bemærkelsesværdig er note (n) om Ebbe Ulfeldt, bror til den berømte Corfitz Ulfeldt: han deler skæbne med sin mere kendte bror ved at falde i unåde og søge tilflugt i Sverige under den dansk-svenske konflikt i 1650'erne — et tema, der understreger, hvor dybt Ulfeldt-familiens forræderi mod den danske krone kom til at præge flere generationer af familien. Forfatterens ærlige indrømmelse af, at han ikke kan finde trykte kilder om Ebbe Ulfeldts skæbne, og at han derfor må basere sig på indirekte vidnesbyrd (kongens brev til dronning Christina af Sverige), viser igen værkets stringente kildekritiske tilgang, hvor forfatteren tydeligt skelner mellem det dokumenterede og det formodede.

Side 312 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
vig og Holsten, Velbyrdige Her Ebbe Ulfelds til Svendstrup, Hans Kongl. Majssts. af Sverrig General Major hans Grevinde. (o) Gud dennem alle naadeligen trøste udi denne deres Sorrig, thi de med Skiæl maae beklage sig, at have mist en Dydefuld og god Frue Moder. (p)
Den

(o) Maria Elisabeth. Blev Nonne i Partis hvor Eleonora Christina havde talet med hende, som hun self beretter i Forhøret paa Blaa Taarn (Sperl. Vit. Eleon. Manusc.)
(p) Paa dette Sted kand jeg ikke forbigaae at fremføre om den Bekiendte og saa kaldede Don Jörgen Ulrich, hvad vor berømmelige Historicus Assessor Holberg anfører i Dan. Rig. Hist. Tom. 3. p. 200. og 204. som og hvad det Manuscript om hans Levnet indeholder; Assessor Holbergs Ord paa berørte Sted ere følgende: "Samme Don Ulrich var en af de Tiders store Avanturiers, og havde givet sig udenlands ud for at være en af C4ti Sønner, som han havde avlet med Frue Kirstine Munk. Hvis han har været C4ti Søn, maae han have været fød af Frue Kirstine Munck, førend hun blev ægte-viet med Kongen; thi udi det Forhør, som derover blev holdet, sagde han self sig at være fød enten

1614 eller 1615, hvilket var det samme Aar hun blev Kongens Gemahl. At hans Foregivende ikke ganske har været uden Grund, eller i det ringeste uden Skin, sees eendeel af det Forhør, som efter Familiens Forlangende der over blev holden til Sivilien, hvilket ikke kunde skee, hvis Frue Kirstine en havde flere Børn, end dem, som udi Historien bekiendte vare; eendeel ogsaa af det, at han siden kom til Kiøbenhavn, og opførte sig med Distinction, hvilket ikke havde været tilladt, hvis han hav-

Oversættelse (moderne dansk)

...Slesvig og Holsten, gift med den velbyrdige herr Ebbe Ulfeldt til Svendstrup, generalmajor i den svenske konges tjeneste, hans grevinde. (o) Gud trøste dem alle nådigt i denne deres sorg, thi de kan med rette beklage sig over at have mistet en dydefuld og god frue moder. (p)

Den... *(fortsættes næste side)*

(o), oversat:

Maria Elisabeth. Blev nonne i Paris, hvor Eleonora Christina havde talt med hende, hvilket hun selv beretter i forhøret i Blåtårn (Sperlings "Vita Eleonoræ", manuskript).

(p), oversat:

På dette sted kan jeg ikke undlade at omtale den bekendte, såkaldte Don Jørgen Ulrich, hvad angår, hvad vor berømmelige historiker, assessor Holberg, anfører i "Danmarks Riges Historie", bind 3, side 200 og 204, samt hvad manuskriptet om hans levned indeholder. Assessor Holbergs ord på det pågældende sted lyder således: "Samme Don Ulrich var en af tidens store eventyrere og havde udenlands udgivet sig for at være en af Christian 4.s sønner, avlet med fru Kirstine Munck. Hvis han virkelig har været Christian 4.s søn, må han være født af fru Kirstine Munck, før hun blev ægteviet med kongen; thi i det forhør, der blev holdt om sagen, angav han selv at være født enten i 1614 eller 1615 — hvilket var samme år, hun blev kongens gemalinde. At hans påstand ikke helt har været uden grund, eller i det mindste ikke uden et skin af sandhed, ses dels af det forhør, som efter familiens ønske blev afholdt om sagen i Sevilla, hvilket ikke kunne have fundet sted, hvis fru Kirstine ikke havde haft flere børn end dem, der er kendt i historien; dels også af, at han siden kom til København og optrådte med anseelse, hvilket ikke ville have været tilladt, hvis han hav..."

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side afslutter opremsningen af Kirstine Munks børn med Maria Elisabeth (note o), som blev nonne i Paris — endnu et eksempel på, at flere af døtrene endte deres liv i katolske klostre i udlandet, ligesom Dorothea Elisabeth tidligere. Henvisningen til Eleonora Christinas samtale med søsteren under selve forhøret i Blåtårn er et fascinerende lille glimt af, hvordan Leonora Christinas fangenskab (1663-1685) også bragte hende i kontakt med familiehistorien, som hun senere skulle nedfælde i sine egne erindringer.

Den lange fodnote (p) introducerer en af de mere pikante og omdiskuterede episoder i Kirstine Munk-familiens historie: den selvbestaltede "Don Jørgen Ulrich", en eventyrer, der i udlandet hævdede at være en hidtil ukendt søn af Christian 4. og Kirstine Munk, født før deres formelle vielse i 1615. Forfatteren citerer omhyggeligt Holbergs historieværk og henviser til et forhør angiveligt afholdt i Sevilla på familiens foranledning — hvilket antyder, at i det mindste dele af familien tog påstanden alvorligt nok til at undersøge den retsligt. Denne type kildekritisk gennemgang af en kontroversiel, uafklaret slægtssag understreger igen forfatterens ambition om historisk grundighed frem for ukritisk hyldest.

Side 313 — Liv og Levnet

Originaltekst

"havde været en aabenbare Bedrager. At Kong Friderich "ikke agtede ham kand ikke tiene til noget Beviis mod ham, "efterdi det er af Historien bekiendt, at hans Majestæt var "kun liden Affection til Frue Kirstine Munckes Børn. Hvad "ellers hans Liv og Levnet angaaer, da sees det fornemste "deraf, af hans egen Relation, han derom gav udi det For"hør som Jochum Willumsen lod uden Tvivl efter Familiens "Begiering der over holde til Sevilien". Af dette Forhør fremfører Ass. Holberg et kort Begreb. Og da samme Manuscript er mig meddelet, vil jeg til Publici Tieneste her indrykke og udgive det Ord til andet som følger:

Don Jörgen Ulrichs Liv og Levnet.
Don Jörgen Ulrich (som sig ellers qvalificerer af det Kongelige Huus udi Dannemark) hans Erklæring og Declaration, paa hvis Puncter hannem af Hendrich Willumsen her til Sevilien er bleven foreholdet, hans Herkomst, Paarørende, item Udreyse af hans Fæderne-Land, Ophold og Levnets Fremdragelse udi fremmede Riger og Lande, Ankomst til Valentia, Nedreyse til Sevilien, og endelig Forskibning med hans havende Compagnie fra Spanien til Dannemark.
1.) Hvor og udi hvad Aar han er født? hvem hans Forældre haver været? hvorlænge det er, siden han drog af Dannemark? paa hvad Steder, og udi hvad Qvalitet og Stand han sig haver opholdet og angivet, indtil nu sidst forleden han til Valentia er ankommen?
Stedet, hvor jeg Don Jörgen Ulrich er født, er paa Kiøbenhavns Slot, udi det Aar 1614. eller 1615., min Fader haver været Kong Christ. 4de af Høyloblig Ihukommelse, og min Moder Fru Kirsten Marsvin, og hvad Alder jeg paa denne Tid kand have, skal være ungefær 36 Aar, og er jeg bleven udsendt af Dannemark værendes ungefær 13 Aar, med den Rydske Gesandt, som Anno 1627. var udi Dannemark, jeg i hans Compagnie, efter Hans Mayestæts min Hr: Faders Ordre, og udi Qvalitet som hans eget Barn, med tvende Tiener-

Oversættelse (moderne dansk)
...havde været en åbenbar bedrager. At kong Frederik ikke agtede ham, kan ikke tjene som noget bevis imod ham, eftersom det er kendt af historien, at hans majestæt kun havde ringe hengivenhed for fru Kirstine Munks børn. Hvad ellers angår hans liv og levned, ses det væsentligste heraf af hans egen beretning, som han afgav under det forhør, Joachim Willumsen uden tvivl efter familiens ønske lod afholde i Sevilla. Assessor Holberg gengiver et kort uddrag af dette forhør. Og da samme manuskript er blevet mig meddelt, vil jeg til offentlig nytte her indføre og udgive det ord til andet, som følger:

Don Jørgen Ulrichs liv og levned.
Don Jørgen Ulrichs (som ellers hævder at tilhøre det kongelige hus i Danmark) erklæring og udtalelse om de punkter, han er blevet forelagt af Henrik Willumsen her i Sevilla, angående hans herkomst, slægtninge, samt udrejse fra sit fædreland, ophold og levned i fremmede riger og lande, ankomst til Valencia, nedrejse til Sevilla, og endelig indskibning med sit medbragte følge fra Spanien til Danmark.

1. Hvor og i hvilket år er han født? Hvem har hans forældre været? Hvor længe er det siden, han forlod Danmark? På hvilke steder, og i hvilken egenskab og stand har han opholdt sig og udgivet sig for, indtil han senest er ankommet til Valencia?

Stedet, hvor jeg, Don Jørgen Ulrich, er født, er på Københavns Slot, i året 1614 eller 1615; min fader har været kong Christian 4., af højlovlig ihukommelse, og min moder fru Kirsten Marsvin. Hvilken alder jeg på nuværende tidspunkt kan have, skal være omkring 36 år, og jeg blev udsendt fra Danmark i en alder af omkring 13 år, med det russiske gesandtskab, som i året 1627 var i Danmark. Jeg rejste i deres følge, efter hans majestæt min herre faders ordre, og i egenskab af hans eget barn, med to tjenere...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side indleder selve det ordrette forhør med Don Jørgen Ulrich, som forfatteren gengiver som primærkilde. Bemærk, at han her selv angiver sin moder som "Fru Kirsten Marsvin" — hvilket er en påfaldende fejl eller sammenblanding, da Kirstine Munks moder hed Ellen Marsvin, ikke Kirsten. Denne detalje kan tyde på, at Don Jørgen Ulrichs historie var mindre pålidelig, end han selv gav udtryk for, eller at der er tale om en skrivefejl i kilden.
Historisk er sagen om Don Jørgen Ulrich et fascinerende eksempel på datidens "bedragersager" — personer, der udgav sig for at være uægte kongebørn for at opnå social status eller økonomisk vinding, et fænomen kendt fra flere europæiske hoffer i perioden. At forhøret angiveligt blev afholdt i Sevilla efter familiens (dvs. Kirstine Munk-familiens) eget ønske antyder, at i det mindste dele af familien tog påstanden alvorligt nok til at ville have den officielt afkræftet eller undersøgt.
Vil du have besked, når Claude svarer?

Side 314 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
re, hvor jeg mig opholdt udi 9 Maaneder, og efter des Forløb taget min Afsted, og fra Moscow draget ud udi Polen med samme Tienere, og mig der angivet for en Person af samme Extraction og Blod, da derfore altid Respecteret paa et Aars Tid, som jeg mig udi Polen haver opholdet.
2.) Om ham er bitterligt, hvor mange Sødskende han haver, og hvad deres Navn er, enten paa Sverd-Siden eller Spinde-Siden, med hvem de ere gifte, og om de nogen Tid have holdt Correspondence med ham.
Anlangende mine Søsskende, da er mig her om intet andet bevidst, end at Grev Waldemar Christian er min Broder baade paa Fæderne og Moderne, og 5 Aar yngre end jeg. Hvis ellers mine Søstere angaaer, er mig deres Navn, Mænd og Giftermaal aldeles ubekiendt, og derover intet kand vide videre til denne Post at svare, andet end jeg fra Rochelle undfær for 2de Aar skrev Hans Majestæt min Hr. Fader til, og min Moder for 8de Maaneder siden, og derforuden til Hans Mayst. nu regierende Herre, hvilket Brev er bleven fremsendt med en Hollænder, som samme Tid kom til Cadix.

3. Paa hvad Academier udi Dannemark han er bleven optugtet til de Ridderlige Exercitier, og hvem derpaa Steden haver været Gubernator eller Hofmester, hvem hans egen Tugte-Mester haver været, og hvad Skole-Brødre han paa den Tid haver haft?

Fra Kiøbenhavns Slot er jeg, efter min Hr. Faders Høyloblig Ihukommelse, hans Naadigste Befaling og Ordre, forskikket til det Kongelige Academie til Sorøe, udi den Tid som hans Kongelige Majestæt og nu regierende min Allernaadigste Herre Konning Friderich, og hans Majestæts Broder hans Forstelige Naade Hertug Ulrich sig der haver opholdet, værendes Gubernator sammesteds Hr. Jost Höeg; enddog jeg ikke erindrer hvem min Tugtemester haver været, ey heller hvad Skole-Brødre jeg der haver haft, videre end Hr. Mogens Kaas...

Oversættelse (moderne dansk)
...hvor jeg opholdt mig i 9 måneder, og efter dette forløb tog jeg af sted derfra, og rejste fra Moskva videre til Polen med samme tjenere, og jeg gav mig der ud for at være en person af samme afstamning og blod, hvorfor jeg altid blev behandlet med respekt i det år, jeg opholdt mig i Polen.

2. Om han har søskende, hvor mange søskende han har, og hvad deres navne er, enten på sværdsiden eller spindesiden, med hvem de er gift, og om de nogensinde har haft korrespondance med ham.

Angående mine søskende ved jeg intet andet herom, end at greve Valdemar Christian er min bror, både på fædrene og mødrene side, og fem år yngre end jeg. Hvad mine søstre angår, er deres navne, mænd og giftermål mig fuldstændig ukendte, og jeg kan derfor ikke svare yderligere på dette punkt, ud over at jeg for to år siden skrev fra La Rochelle til hans majestæt min herre fader, og for otte måneder siden til min moder, samt desuden til hans nu regerende majestæt; hvilket brev blev sendt med en hollænder, som samtidig ankom til Cadiz.

3. På hvilke akademier i Danmark er han blevet oplært i de ridderlige øvelser, og hvem har der været guvernør eller hofmester, hvem har været hans egen huslærer, og hvilke skolekammerater har han haft på den tid?

Fra Københavns Slot blev jeg, efter min herre faders (i højlovlig ihukommelse) nådigste befaling og ordre, sendt til det kongelige akademi i Sorø, i den tid hvor hans kongelige majestæt, min nu regerende allernådigste herre kong Frederik, samt hans majestæts broder, hans fyrstelige nåde hertug Ulrik, opholdt sig dér, idet guvernøren samme sted var hr. Jost Høeg; skønt jeg ikke erindrer, hvem min huslærer har været, eller hvilke skolekammerater jeg havde der, ud over hr. Mogens Kaas...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side fortsætter Don Jørgen Ulrichs egen beretning under forhøret i Sevilla. Bemærkelsesværdigt er hans udsagn om, at greve Valdemar Christian er hans bror "både på fædrene og mødrene side" — en detalje, der, hvis den var sand, ville placere ham som endnu et barn af Christian 4. og Kirstine Munk, født før deres formelle vielse i 1615.

Historisk interessant er også henvisningen til det kongelige akademi i Sorø, hvor kong Frederik (formentlig Frederik 3., der her omtales som "nu regerende") og hans bror hertug Ulrik angiveligt opholdt sig samtidig — Sorø Akademi var netop kendt som opdragelsessted for adelens og kongehusets yngre medlemmer i denne periode. Om Don Jørgen Ulrichs beretning er sand eller opdigtet, fremgår ikke direkte af teksten selv, men den detaljerede og navnespækkede fortælling (med konkrete personer som Jost Høeg og Mogens Kaas) viser, hvor gennemarbejdet og plausibel hans version af historien var udformet — hvilket forklarer, hvorfor sagen tilsyneladende blev taget alvorligt nok til at kræve et formelt forhør.

Side 315 — Liv og Levnet

Originaltekst

Kaas, som nu er Rigens Raad, Hr. Jörgen Wind forrige Rigens Admiral, og Hr. Anders Bilde, siden Høvedsmand paa Helsingborg.

4.) Efter aflagt Reyse udi Rusland og Polen, udi hvad Hoff eller andre Steder udi Tyskland og Frankerige han haver haft sin Tilhold, og hvorledes han sig der haver opholdet, og er bleven antaget, enten som en particulier, eller som en Person af den Extraction, som han sig her i Spanien haver angivet, Item hvem han der af vores Nation haver kiendt?

Efter min Bortkart og Udreyse af Polen er jeg med 2de Tienere forreyst til det Keyserlige Hof Wien udi Østerrige, udi den forrige Keysers Tid, som en Particulier Cavalier og daglig frequenteret og opvartet Keyseren til Taffel med andre fornemme Førster, Herrer og Cavalierer, hvorfra jeg siden haver taget min Afsted, og reyst ned ad Riin ved Cöln, og derfra paa Amsterdam, hvor jeg haver fundet Occasion at begive mig med et Flissinger Skib paa Rochelle, som ungefær skal være 14 Aar siden, og der optaget paa et Vexel-Brev og Ordre af Hans Mayestæt min Hr: Fader af Høylostig Ihukommelse, eller af min Moder Fru Kirsten Marsvin, (saaledes ofte kaldet i de Tider efter hendes Moder,) 7000 Ducater, som mig rigtig er bleven betalt, dog ikke videndes af hvem; hvormed jeg

med en Capitain, kaldes han Cornelius Hert, (i et andet Manuscript kaldes han Cornelis Alart) er for seylet til Westindien til Kiøbische (et andet Manusc. Caribiske) Eylænder, for at besee Landet, og ikke af nogen anden Intention, indtil jeg endelig haver resolveret at begive mig paa Cap-Fart og Fri-Bytterie paa Brasilien imod de Spanier og Portugieser, hvorfra jeg siden er seylet med en Fransk Mand paa Rochelle igien, og derfra begivet mig til Pariis, og haft mit Ophold, og dagligen opvartet paa 3 Ugers Tid Hans Mayestæt af Frankerige nu regierende Herre, udi det Kongelige Palladtz af Lovre, havendes hos mig den Tid 4re

Oversættelse (moderne dansk)
...Kaas, som nu er medlem af Rigsrådet, hr. Jørgen Vind, tidligere rigsadmiral, og hr. Anders Bilde, siden høvedsmand på Helsingborg.

4. Efter afsluttet rejse i Rusland og Polen, ved hvilke hoffer eller andre steder i Tyskland og Frankrig han har opholdt sig, og hvordan han der har opholdt sig og er blevet modtaget — enten som en privatperson eller som en person af den afstamning, han her i Spanien har udgivet sig for — samt hvem han der har kendt af vores nation?

Efter min afrejse fra Polen rejste jeg med to tjenere videre til det kejserlige hof i Wien i Østrig, i den forrige kejsers tid, som en privat kavaler, og opvartede dagligt kejseren ved taflet sammen med andre fornemme fyrster, herrer og kavalerer. Derfra tog jeg siden af sted og rejste ned ad Rhinen forbi Köln, og videre til Amsterdam, hvor jeg fandt lejlighed til at tage med et Vlissingen-skib til La Rochelle, hvilket vist skal være omkring 14 år siden. Der modtog jeg, på et vekselbrev og ordre fra hans majestæt min herre fader (i højlovlig ihukommelse), eller fra min moder fru Kirsten Marsvin (som hun ofte blev kaldt på den tid, efter hendes moder), 7000 dukater, som rigtigt blev udbetalt til mig, dog uden at jeg ved af hvem. Hermed sejlede jeg sammen med en kaptajn — kaldet Cornelius Hert (i et andet manuskript kaldes han Cornelis Alart) — til Vestindien, til de caribiske øer, for at bese landet, og med ingen anden hensigt, indtil jeg til sidst besluttede at give mig af med kaperfart og fribytteri ud for Brasilien mod spanierne og portugiserne. Derfra sejlede jeg siden med en fransk mand tilbage til La Rochelle, og derfra begav jeg mig til Paris, hvor jeg opholdt mig og i tre ugers tid dagligt opvartede hans majestæt, Frankrigs nu regerende konge, i det kongelige palads Louvre, ledsaget på den tid af fire...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side fortsætter Don Jørgen Ulrichs eventyrlige selvbiografi, som nu udfolder sig som en rejseberetning gennem det meste af Europa og videre til Amerika: fra det kejserlige hof i Wien, via Köln og Amsterdam, til La Rochelle, hvorfra han angiveligt drog til Vestindien og siden bedrev kaperfart (legaliseret sørøveri) mod spanske og portugisiske skibe ud for Brasilien — en aktivitet, der var udbredt blandt europæiske eventyrere i denne periode, særligt fra havne som La Rochelle, der var kendt for sin protestantiske/huguenottiske søfartstradition.
Bemærk igen den interessante detalje, at han omtaler sin "moder" som "Fru Kirsten Marsvin" og forklarer selv, at dette var et navn, hun ofte blev kaldt "efter hendes moder" — en bemærkning, der forsøger at forklare uoverensstemmelsen med det korrekte navn (Kirstine Munk, hvis egen mor hed Ellen Marsvin). Denne selvmodsigende forklaring styrker indtrykket af, at fortællingen indeholder konstruerede eller sammenblandede elementer, hvilket passer med forfatterens tidligere kildekritiske forbehold over for sandhedsværdien af Don Jørgen Ulrichs påstande.

Side 316 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst

Tienere, foruden 2de, som jeg lod blive i Rochelle, og skal det være ungefær 3 Aar siden jeg var til Pariis, hvor jeg samme Tid haver foræret og Regaleret Kongen med en firekantet Diamant 2 Finger bred, af en inæstimabel Valeur, med et Hatte-Baand illigemaade af Diamanter og Perler, og derforuden spenderet 20000 Croner, foruden 30000 Croner, som paa andre Stæder er medgangen, hvor imod Kongen mig igien forærede 4re Heste til min Caross, og 2de Ride-Heste med al deres Tilbehøring. Og haver jeg samme Tid til Pariis kiendt og talt med Hr. Jörgen Winds Søn, som skal have god Kundskab om min Person og Assistentz udi samme Hof. Efter min Afskeed og Bortreyse derfra, haver jeg igien givet mig til Rochelle, hvor jeg for mig haver funder 2de Danske Skibe fra Kiøbenhavn, tilhørende Jacob Madsen og Rasmus Heldekande, med Forsæt at begive mig med dennem ad Dannemark, dog med saa ringe Lykke, at jeg er bleven affronteret af en Ridder der paa Stedet, dog hannem self til saa liden Fordeel, at han af mig er bleven nedstukken i Marken, og jeg derover forhindret fra samme min Reyse og Intention.

5.) Om han sig til Søes noget haver ladet bruge, enten udi en eller anden Herres eller Republiqves Tieniste for Volunteur eller Gage-Officerer eller slet og ret Søe-Mand, og udi hvad Occasion, og med hvem han haver seylet?

Formedelst den Recontre, til Rochelle, haver jeg taget min Vey til Søes paa St. Sebastian, hvor jeg af Fare og stor Nød haver maatt seyle paa Fribytterie med Armadores de Corso af Saint Sebastian, og det paa 9 Maaneders Tid, uden nogen Gage eller Charge; videre end hvad min Part af Byttet kunde bedrage, siden haver jeg seylet med Capitain Colart en Dynkirker, og giort en Reyse med hannem til de Kiøbiske (eller Caribiske) Eylænder i West-Indien, og der taget 3 Priiser med Tobak, og igien hannem indkommen udi Vigas à Gallicien, hvorfra jeg efter 2 eller 3 Maaneders Tid er igien udseylet paa Rebadeus paa Saint Lucas, og nu kand være ungefær halvandet Aar siden, som jeg sagde Tieniste til en Hamborger Skipper, ved Navn Peter Tam,

Oversættelse (moderne dansk)

...tjenere, foruden to, som jeg lod blive tilbage i La Rochelle, og det skal være omkring tre år siden, jeg var i Paris, hvor jeg samtidig foræde og hædrede kongen med en firkantet diamant, to fingre bred, af uvurderlig værdi, samt et hattebånd ligeledes af diamanter og perler, og desuden brugte 20.000 kroner, foruden de 30.000 kroner, som gik med andre steder. Til gengæld forærede kongen mig fire heste til min karet og to ridsheste med alt tilbehør. Samtidig i Paris talte jeg med hr. Jørgen Vinds søn, som skulle have godt kendskab til min person og min tilknytning til samme hof. Efter min afsked og bortrejse derfra begav jeg mig igen til La Rochelle, hvor jeg fandt to danske skibe fra København, tilhørende Jacob Madsen og Rasmus Heldekande, med det formål at rejse med dem til Danmark — dog med så ringe held, at jeg blev fornærmet af en ridder på stedet, dog til så lidet gavn for ham, at han blev stukket ned af mig på marken, hvorved jeg blev forhindret i min planlagte rejse.

5. Om han til søs har ladet sig bruge, enten i en eller anden herres eller republiks tjeneste som volontør eller gageofficer, eller blot og bart som søfarende, og ved hvilken lejlighed, og med hvem han har sejlet?

På grund af dette sammenstød tog jeg vejen til søs fra La Rochelle til San Sebastián, hvor jeg af nød og stor fare måtte sejle som fribytter med kaperfarere fra San Sebastián i ni måneders tid, uden nogen løn eller stilling, ud over hvad min andel af byttet kunne indbringe. Siden har jeg sejlet med kaptajn Colart, en dunkerkerbo, og foretog en rejse med ham til de caribiske øer i Vestindien, hvor vi tog tre priser (kaperbytte) med tobak, og vendte tilbage til Vigo i Galicien, hvorfra jeg efter to eller tre måneder igen sejlede ud på "Rebadeus" til San Lucas — og det er nu omtrent halvandet år siden, at jeg tog tjeneste hos en hamborgsk skipper ved navn Peter Tam...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side fortsætter Don Jørgen Ulrichs eventyrlige beretning med endnu mere farverige detaljer: et kostbart gavebytte med den franske konge (formentlig Ludvig 13. eller den unge Ludvig 14.) i Louvre, en dramatisk duel, hvor han angiveligt dræbte en ridder, samt en periode som kaperfarer (fribytter) ud for San Sebastián og i Caribien — en type levebrød, der var udbredt blandt eventyrere og mindre adelsmænd i 1600-tallets europæiske søfartsverden, hvor statssanktioneret sørøveri mod fjendtlige nationers skibe (kaperbreve) gav mulighed for både krigsførelse og personlig berigelse. Fortællingens stadigt voksende omfang af eksotiske rejser — fra det kejserlige hof i Wien til Vestindien og tilbage til de spanske og franske havnebyer — tegner billedet af en klassisk pikaresk eventyrerbiografi, hvor det forbliver uklart, om ikke størstedelen er opdigtet eller stærkt overdrevet for at underbygge påstanden om kongelig byrd. At forfatteren tidligere har udtrykt eksplicit skepsis over for sandhedsværdien af Don Jørgen Ulrichs udsagn, gør denne detaljerede gengivelse endnu mere interessant som et stykke ren pikaresk fortælleliteratur, uanset dens sandhedsværdi.

Side 317 — Liv og Levnet

Originaltekst
Tam, og anlovede at seyle med ham paa Frankerige, som hoy Baadsmands Mat, hvilket dog ikke er efterkommet, formedelst den Stridighed og Tvist som imellem mig og Styrmanden udi Cadix paakom. Efter at denne Reyse med Peter Tam ikke er bleven fuldbragt, haver jeg sindet for mig til Cadix en Spansk Fregat, hvormed jeg haver ladet mig antage for Constabels-Mat, og for Maaneds Løn seylet med ham derfra til Malaga Cartagera Alicante Denia, og til Valentia. Foruden det da haver jeg ungefær for 6 Aar siden forsøgt min Fortun udi Ost-Indien, som en ret og slet Søe-Mand udi Kongens Tieniste paa 9 Maaneders Tid. Efter hvilket jeg haver taget min Reyse fra Ost-Indien over Lands igiennem Persien og Arabien paa Cameler, som daglig haver reyst 20 Miile, og endelig anlanget paa Genua.
6.) Om han siden hans Fortræk af Dannemark haver haft nogen Skrivelse fra hans Forældre eller paarørende Slægt? hvor og med hvem han dennem haver bekommet, hvad deres Indhold haver været, og om Brevene endnu hos ham findes?
Jeg erindrer mig ikke hvor mange Skrivelser jeg siden min Fortræk fra Dannemark haver bekommet, videre end for 3 Aar siden, er mig vel vitterligt, at jeg til Rochelle bekom Breve fra min Moder Fru Kirsten Marsvin, og værendes i Biscayen udi Capitain Colarts Tieniste bekom et andet fra Hans Majestæt min Hr. Fader, under Hans egen Kongelige Haand og Segl, og er skrevet 3 eller 4re Maaneder, førend Høybemelte Hans Mayestæt sagde denne Verden god Nat, og begge deres Indhold, at de meget forlængtes, at jeg skulle komme hiem, og at vide, hvorledes jeg leed, hvilket Brev mig er bleven tilstukket med en Fransk Capitain; dog fortrykt og mig frataagen af nogle Grædske Soldater, som bleve forskikkede fra Ostende til Spanien, og udi samme Occasion er mig iligemaade bleven fratøvet 700 Ducater udi Penge.

Oversættelse (moderne dansk)
...Tam, og lovede at sejle med ham til Frankrig som fuld bådsmandsmat, hvilket dog ikke blev til noget, på grund af den strid og uenighed, som opstod mellem mig og styrmanden i Cadiz. Da denne rejse med Peter Tam ikke blev gennemført, fandt jeg mig i Cadiz en spansk fregat, hvor jeg lod mig antage som konstabelsmat, og sejlede for månedsløn med den derfra til Malaga, Cartagena, Alicante, Denia og til Valencia. Desuden forsøgte jeg for omkring seks år siden min lykke i Ostindien, som en almindelig søfarende i kongens tjeneste i ni måneders tid. Derefter rejste jeg fra Ostindien over land gennem Persien og Arabien på kameler, som dagligt tilbagelagde 20 mil, og nåede til sidst frem til Genova.

6. Om han, siden sin afrejse fra Danmark, har haft nogen skrivelse fra sine forældre eller pårørende slægt? Hvor og med hvem han har modtaget dem, hvad deres indhold har været, og om brevene stadig findes hos ham?

Jeg erindrer ikke, hvor mange skrivelser jeg har modtaget siden min afrejse fra Danmark, ud over at det for tre år siden er mig velbekendt, at jeg i La Rochelle modtog breve fra min moder fru Kirsten Marsvin, og mens jeg var i Biscayen i kaptajn Colarts tjeneste, modtog jeg et andet brev fra hans majestæt min herre fader, under hans egen kongelige hånd og segl, skrevet tre eller fire måneder, før højbemeldte hans majestæt sagde denne verden godnat. Indholdet af begge breve var, at de længtes meget efter, at jeg skulle komme hjem, og at få at vide, hvordan jeg havde det. Dette brev blev overbragt mig af en fransk kaptajn, men blev senere ødelagt og frataget mig af nogle græske soldater, som blev sendt fra Ostende til Spanien, og ved samme lejlighed blev jeg ligeledes berøvet 700 dukater i penge.

7. Om...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Don Jørgen Ulrichs beretning fortsætter med endnu flere eksotiske rejsemål — Spanien, Ostindien, en landrejse gennem Persien og Arabien på kamelryg, og til sidst Genova — hvilket tegner billedet af en usædvanligt bereist person for perioden, uanset historiens sandhedsværdi.

Særligt interessant historisk set er hans påstand om at have modtaget et personligt brev fra "sin far", Christian 4., skrevet kort før kongens død i februar 1648 — et brev, der angiveligt udtrykte længsel efter hans hjemkomst. Hvis dette var sandt, ville det være et stærkt argument for hans identitet som kongens søn; men da brevet ifølge hans egen forklaring siden gik tabt (frataget af "græske soldater" ved Ostende), kunne det aldrig fremlægges som bevis under forhøret — en detalje, der på bekvem vis gør hans påstand umulig at efterprøve, hvilket yderligere styrker mistanken om, at hele historien var opdigtet.

Side 318 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst

7.) Om han er af den Augsburgiske Confession, hvorudi han uden Tvivl er bleven døbt og opdragen? og hvis ikke, hvad Aarsag han haver haft til at forandre sin Religion, og paa hvad Sted, og hvem ham dertil haver bragt?

Hvad denne Post angaaer, da bekiender jeg at være døbt og opdragen udi den Lutherske Religion, og aldrig havde tænkt mig derudi at forandre, indtil jeg ved stoor Anmodning i det Keyserlige Hof, af Hans Keyserlige Mayestæt self, hans Beicht-Fader, og nogle Jesuiter, saavidt er bleven bragt, at jeg den haver renunceret og forsagt, med fuldkommen og stadig Forsæt, at leve og døe udi den Catholske Troe og Religion, hvor udi jeg til Wien er bleven giendøbt, og der kaldet Jörgen i steden for Ulrich, som var mit forrige og rette Navn, som mig udi Daaben udi Dannemark blev givet.

8.) Af hvad Occasion han til Valentia er ankommet, og hvad Aarsagen fornemmeligen haver været, at han sig først paa den Sted haver declareret for en Konge-Søn af Dannemark? Item hvorfor de ham fængslig der lod indsætte, og paa hvad Fundament han begierede, at, førend han vilde gaae ud af Fængslet, alle Fangerne skulle først gives løs?

Af min Erklæring paa den 5te Punct erfares, hvorledes jeg til Cadix haver for mig fundet en af Kongens af Spanien Fregatter, med hvilken jeg som Constabels-Mat er seylet fra Alicante, hvorfra jeg siden mig haver begivet med fornevnte Fregatt paa Denia og Valentia og der for Armods Skyld og en Maaneds Fortæring udi Huuset, hvor jeg havde mit Logemente, endeligen blev anholdt, og fængsligt indsat paa 3 Ugers Tid, indtil saalænge jeg omsider haver været tvungen til at giøre mig

bekiendt, og declarere af hvad Byrd og Extraction jeg var, hvilket mig og saa vidt er gelinget, at de mig strax haver løsgiven, dog saadan deres Tilbud ey haver villet...

Oversættelse (moderne dansk)

7. Om han tilhører den augsburgske bekendelse, som han uden tvivl er blevet døbt og opdraget i? Og hvis ikke, hvad årsagen har været til, at han skiftede religion, og hvor det skete, og hvem der bragte ham dertil?

Hvad dette punkt angår, erkender jeg at være døbt og opdraget i den lutherske religion, og havde aldrig tænkt mig at ændre den, indtil jeg ved stor overtalelse ved det kejserlige hof, af hans kejserlige majestæt selv, hans skriftefader, og nogle jesuitter, i den grad blev overtalt, at jeg forsagede og gav afkald på den, med fast og fuldkommen beslutning om at leve og dø i den katolske tro og religion. Heri blev jeg i Wien gendøbt og der kaldt Jørgen i stedet for Ulrich, hvilket var mit tidligere og rette navn, som jeg fik ved dåben i Danmark.

8. Af hvilken anledning han er ankommet til Valencia, og hvad den vigtigste årsag har været til, at han netop på dette sted først erklærede sig for at være en kongesøn af Danmark? Endvidere hvorfor de lod ham fængsle der, og på hvilket grundlag han krævede, at alle fanger først skulle løslades, før han selv ville forlade fængslet?

Af min forklaring til det femte punkt fremgår det, hvordan jeg i Cadiz fandt en af den spanske konges fregatter, hvormed jeg som konstabelsmat sejlede fra Alicante, hvorfra jeg siden begav mig med nævnte fregat til Denia og Valencia, og der, på grund af fattigdom og en måneds ophold i det hus, hvor jeg havde mit logi, til sidst blev anholdt og fængslet i tre ugers tid, indtil jeg omsider blev tvunget til at gøre mig bekendt og erklære, af hvilken byrd og afstamning jeg var — hvilket i den grad lykkedes for mig, at de straks løslod mig, dog uden at deres tilbud...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side rummer et af historiens mest dramatiske vendepunkter: Don Jørgen Ulrichs egen forklaring på, hvordan og hvorfor han konverterede fra lutherdom til katolicisme ved det kejserlige hof i Wien — angiveligt under direkte pres fra selve kejseren og jesuitterpræster. Navneskiftet fra "Ulrich" til "Jørgen" ved gendåben er en interessant detalje, der viser konverteringens fulde symbolske omfang i datidens katolske praksis.

Spørgsmål 8 går direkte til sagens kerne: hvorfor og under hvilke omstændigheder han i Valencia først offentligt hævdede at være en dansk kongesøn. Hans forklaring — at han blev fængslet for fattigdom og ubetalt husleje, og først under fængslingen "blev tvunget" til at afsløre sin påståede kongelige herkomst — er retorisk interessant, da den fremstiller afsløringen som noget, der blev fremtvunget af omstændighederne snarere end en bevidst strategi for personlig vinding, hvilket kunne tjene til at gøre hans historie mere troværdig for eftertiden.

Side 319 — Liv og Levnet

Originaltekst

acceptere, med mindre at de andre Fanger for Skyld og ringe Delecto ogsaa bleve satte paa frie Fod, hvortil el vice Rey ingenlunde haver villet resolvere.

9.) Om han vil være dette ovenskrevne gestændig, naar han kommer udi Dannemark, og sig præsenterer for Hans Mayst. min allernaadigste Herres Fødder, og derhos forsvare det Rye og Rygte, som her i Riget er ganget om hans Person og Peregrination, saa og til Valentia er passered imellem vice Rey der samme steds og ham? Item de Breve som han derfra enten selv, eller ved andre, haver ladet skrive, til Kongen af Spanien, Hans Grevelig Excellentz Waldemar Christian á

Titulo de suhermano og Embassador del imperio til Madrid, og med meere hvad derpaa i sin Tid udi Dannemark kand paa ankes?
Hvad dette angaaer, da ønsker jeg intet andet, end at jeg maatte være saa nær, at jeg, hvad herudi er passered Personligen maatte forsvare for Hans Mayestæt, og Dannemarkes Riges Raad. Og hvis som ikke findes forsvarligen, og ikke kand godgiøres, løber jeg den største pericul. Hvortil jeg mig underdanigst erklærer og erbyder, og det samme med egen Haand og vanl:g Firma stadfæster og bekræfter, udi Sevilien den 15 Decembr. Ao. 1650.

Don Jörgen Ulrich.

Af denne Erklæring er fremsendt 3 ligelydende Originaler, til Hr. Corfitz Ulfeld, Hr. Cantzler Christian Thomæsön og Hr. Hannibal Sehested.
"Self er han siden kommen til Dannemark, (kom til "Dannemark 1651.) og haver været paa fri Fod i Kiøbenhavn (L. Holbr. Dan. Rig. Hist. Tom. 3. Pag. 203.) hvilket sees at give tilkiende, at man ikke har holdet ham for...

Oversættelse (moderne dansk)
...acceptere, medmindre de andre fanger af nåde og ringe medlidenhed ligeledes blev sat på fri fod, hvilket vicekongen dog på ingen måde ville indvillige i.

9. Om han vil vedstå dette ovenskrevne, når han kommer til Danmark og fremstiller sig for hans majestæt min allernådigste herres fødder, og desuden forsvare det rygte, som her i riget er gået om hans person og omflakkende rejser, samt hvad der i Valencia er foregået mellem vicekongen sammesteds og ham? Ligeledes de breve, som han derfra enten selv eller ved andre har ladet skrive til kongen af Spanien, til hans grevelige excellence Valdemar Christian med titlen af "suhermano" (halvbroder) og gesandt for riget i Madrid, samt hvad mere der på sin tid kan indklages i Danmark?

Hvad dette angår, ønsker jeg intet andet, end at jeg måtte være så nær, at jeg personligt kunne forsvare, hvad der her er foregået, for hans majestæt og Danmarks Riges Råd. Og hvis noget ikke findes forsvarligt og ikke kan begrundes, løber jeg den største fare. Hertil erklærer og tilbyder jeg mig underdanigst, og bekræfter og stadfæster det samme med egen hånd og sædvanlig underskrift, i Sevilla den 15. december 1650.

Don Jørgen Ulrich.

Af denne erklæring er der fremsendt tre enslydende originaler til hr. Corfitz Ulfeldt, hr. kansler Christian Thomesen og hr. Hannibal Sehested.
Han er selv siden kommet til Danmark (kom til Danmark i 1651) og har været på fri fod i København (jf. Ludvig Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 3, side 203), hvilket synes at vise, at man ikke har anset ham for...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side afslutter selve det gengivne forhørsdokument fra Sevilla, dateret 15. december 1650 og underskrevet af Don Jørgen Ulrich selv. Bemærkelsesværdigt er hans henvisning til, at han havde skrevet til den spanske konge og betegnet sig selv som "suhermano" (halvbror) til Valdemar Christian samt udgivet sig for en dansk gesandt i Madrid — hvilket, hvis sandt, ville have været en alvorlig diplomatisk sag, der kunne forklare, hvorfor den danske krone og familien tog påstanden så alvorligt, at de lod udføre et formelt forhør.
Det fremgår, at hans erklæring blev sendt til tre fremtrædende danske embedsmænd — Corfitz Ulfeldt, kansler Christian Thomsen og Hannibal Sehested — hvilket viser, at sagen blev behandlet

på højeste politiske niveau. Forfatteren tilføjer afslutningsvis (med henvisning til Holberg), at Don Jørgen Ulrich rent faktisk kom til Danmark i 1651 og opholdt sig frit i København, hvilket antyder, at de danske myndigheder ikke fandt tilstrækkeligt grundlag til at retsforfølge ham som bedrager — en detalje, der efterlader sagens endelige sandhed uafklaret, præcis som forfatteren tidligere har antydet.

Side 320 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
en Bedrager. Vel er sandt at de mange forunderlige Avantures kand giøre Historien suspect. Det er ogsaa vanskeligt at begribe, at intet udi Historien om ham bliver meldet for denne Tid, og at den Person kunde være ubekiendt, som Kongen self Corresponderede med, og remitterede Penge. Jeg sær er det følsomt, hvad han melder om sin Omdøbelse udi Wien. Derimod kand man paa den anden Side ligesaa lidet fatte, hvi man saa nøyeskulde inqvirere om hans Person, hvis man fuldkommeligen vidste, at Frue Kirstene ingen fleere Børn havde haft, end dem, som tilhøren ommeldet. Aligemaade at man har ladet den Person, der falskeligen gav sig ud for en Konge-Søn, føre sig op med Distinction ved det Kongelige Hoff, og at bemelte Frue Kirstine, som best kunde kiende i Sagen, i det ringeste ikke protesteret derimod. Det synes derfor, at man ikke det hans Foregivende gandske uden Grund, (det synes af det Kongelige Brev datered Crempe den 9 Sept. 1629. og Rigs Raadernes Attest af 18 April 1648. sigter til saadanne af Kirstine Munk fødte Børn.) men, at Familien ikke vilde kiendes ved ham, eendeel i henseende til Religionens Forandring, eendeel i henseende til hans uordentlige Levnet; thi han var heel dissolut i sin Opførsel, sik ogsaa et slet Endeligt: da han udi det Aar 1655. agede over Christianshavns-Broe, kom han i Klammerie med en Brygger-Svend, forbi han ikke vilde kiøre af Veyen for ham, hvorudover Brygger-Svenden bleg heed om Hovedet, og gav ham et Slag af en Drage-Stang, saa at han deraf døde, spendte derpaa en Hest fra Vognen, og reed bort paa, saa at man fik ham ikke meer at see. Don Jörgen Ulrich blev siden begraven i al Stilhed i Holmens Kirke. Han havde et langt sort slet (et andet Manusc. Sort krunset) Haar, var Kopart-ret, med en stor Næse, gik i alle Ripper, og var intet agtet af Kong Friderich.
(Om samme Don Jörgen Ulrich melder og Chanut Memoiræ. Tom. II, Pag. 199.

Oversættelse (moderne dansk)
...en bedrager. Det er ganske vist sandt, at de mange forunderlige eventyr kan gøre historien mistænkelig. Det er også vanskeligt at forstå, at intet i historien om ham nævnes for denne tid, og at en person, som kongen selv korresponderede med og sendte penge til, kunne have været ukendt. Jeg finder det især påfaldende, hvad han beretter om sin gendåb i Wien. På den anden side er det lige så vanskeligt at forstå, hvorfor man skulle undersøge hans person så grundigt, hvis man med sikkerhed vidste, at fru Kirstine ikke havde haft flere børn end de kendte. Ligeledes er det påfaldende, at man lod en person, som falskeligt udgav sig for en kongesøn, optræde med anseelse ved det kongelige hof, og at nævnte fru Kirstine, som bedst kunne kende sandheden i sagen, i det mindste ikke protesterede imod det. Det synes derfor, at hans påstand ikke var helt uden grund (dette synes bekræftet af det kongelige brev, dateret Krempe den 9. september 1629, og rigsrådernes attest af 18. april 1648, som begge kun henviser til de af Kirstine Munk fødte børn, der allerede var kendte) — men snarere, at familien ikke ville vedkende sig ham, dels på grund af hans religionsskifte, dels på grund af hans uordentlige levned; thi han var ganske løsagtig i sin opførsel og fik også en sørgelig endeligt: I året 1655, da han kørte over Christianshavns Bro, kom han i klammeri med en bryggersvend, fordi han ikke ville vige af vejen for ham, hvorover bryggersvenden blev hidsig og gav ham et slag med en drivstang, så han døde deraf. Bryggersvenden spændte derpå en hest fra

vognen og red bort på den, så man aldrig så mere til ham. Don Jørgen Ulrich blev siden begravet i al stilhed i Holmens Kirke. Han havde langt, sort, glat hår (i et andet manuskript: sort krøllet hår), var koparret, havde en stor næse, gik altid i laser og var på ingen måde agtet af kong Frederik. (Om samme Don Jørgen Ulrich beretter også Chanuts erindringer, bind II, side 199.)

Historisk kommentar
Denne side rummer forfatterens egen afsluttende, kildekritiske vurdering af hele Don Jørgen Ulrich-sagen — en usædvanlig direkte og nuanceret afvejning af, hvad der taler for og imod hans påstand om kongelig byrd. Forfatteren peger på flere påfaldende omstændigheder, der taler til hans fordel (kongens egen korrespondance og pengeoverførsler til ham, samt at Kirstine Munk selv aldrig offentligt afviste ham), men konkluderer, at familiens afstandtagen snarere skyldtes hans religionsskifte til katolicismen og hans generelt "uordentlige levned" end en decideret afvisning af hans slægtskab.
Fortællingen slutter brat og dramatisk med Don Jørgen Ulrichs voldsomme død i 1655: dræbt i et vejsidegræsseri med en bryggersvend på Christianshavns Bro — en anseelig kontrast til hans tidligere selvfremstillede eventyrerliv ved Europas fornemste hoffer. Den nøgterne, næsten kliniske beskrivelse af hans udseende (koparret, stor næse, laset påklædning) og den stille begravelse i Holmens Kirke understreger hans endelige status som en marginaliseret, ikke-anerkendt skikkelse ved det danske hof, uanset sandheden om hans herkomst. Henvisningen til den franske diplomat Chanuts erindringer som endnu en samtidig kilde bekræfter, at sagen var kendt og omtalt også i udenlandske diplomatiske kredse.

Side 321 — Liv og Levnet

Originaltekst
Denne Ægteskabs Begyndelse var meget kierligen og ynskeligen, og elskede Hans Kongl. Mayest. den Salige Frue Grevinde meeget høyt, og havde stor Omhyggelighed for hendes Velstand, hun derimod igien udi lige Maader paa det høyeste elskede, ærede og tiente Hans Kongl. Mayest., som hun sin Herre, Konge og Husbonde var pligtig og skyldig og med allerunderdanigste troe Tienister og Opvartninger (q) og fulde den Salige Frue Grevinde Hans Kongelige Mayestæt udi den sidste Kayserlige Krig udi Tydskland, hvor hun stedse var hos Hans Kongl. Majestæt og udstod meegen Sorg og Bekymring, i synderlighed i den Tid den Salige Høyloblige Herre giorde det ulykkelige Fald for Hammelen, (r) da

---

(q) Herom melder et af Christ. 4ti Breve saaledes: "Haf-be din Opvartning været saa troe og flittig indtil Enden, som den var udi Begyndelsen, da havde du haft der af en Berømmelse, og dine Venner en stor Ære deraf.
(r) Om dette Kongens ulykkelige Fald ved Hammelen skri-ver L. Holberg D. R. Hist. Tom. 2. Pag. 705. Kongen af Dannemark førte sine Folk sammen til Hammeln, hvor Hans Mayestæt geraadede udi en meget farlig Tilstand ꝛc. Thi da han paa bemelte Sted reed allevegne omkring for at besigtige Vagten, blev Hans Hest lyhst af et Skud, styrtede sig ned af Volden, og brød sin Hals i tu, hvor af Hans Mayestæt laae i to Dage maalløs, og saae troede ham til Livet.
In Gestis Dan. extra Daniam Tom. 3. Pag. 212. Skriver hans Høyerværdighed Er. Pontop. derom saaledes: Christianus IV. stürtze mit dem Pferde zu Hameln, als er die Wachen visitirte 29 Fuß tief, (Theatr. Europ. Tom. 1. Pag. 856.) in ein zur Ammunition gemachtes Gewölbe im Wall, daß das Pferd gleich todt blieb, der König aber etliche Stunden vor todt lag.

Oversættelse (moderne dansk)

Dette ægteskabs begyndelse var meget kærlig og lovende, og hans kongelige majestæt elskede den salige frue grevinde meget højt og drog stor omsorg for hendes velfærd. Hun elskede, ærede og tjente til gengæld hans kongelige majestæt på højeste vis, som hun som sin herre, konge og husbond var pligtig og skyldig, med den mest underdanige, tro tjeneste og opvartning (q). Og den salige frue grevinde fulgte hans kongelige majestæt under den sidste kejserlige krig i Tyskland, hvor hun stadig var hos hans kongelige majestæt og udstod megen sorg og bekymring, især i den tid, da den salige, højlovlige herre havde det ulykkelige fald ved Hameln (r), da...
(fortsættes næste side)

(q), oversat:
Herom skriver et af Christian 4.s breve således: "Havde din opvartning været så tro og flittig indtil enden, som den var i begyndelsen, da havde du haft ros deraf, og dine venner en stor ære deraf."
(r), oversat:
Om kongens ulykkelige fald ved Hameln skriver Ludvig Holberg (Danmarks Riges Historie, bind 2, side 705): Kongen af Danmark samlede sine folk ved Hameln, hvor hans majestæt kom i en meget farlig tilstand osv. Thi da han på nævnte sted red rundt for at besigtige vagten, blev hans hest skudt af et skud, styrtede ned fra volden og brækkede halsen i to, hvorved hans majestæt lå målløs i to dage, og man troede knap, han ville overleve.
I "Gesta Danorum extra Daniam", bind 3, side 212, skriver hans højærværdighed Erik Pontoppidan herom således (på tysk): "Christian 4. styrtede med hesten ved Hameln, da han inspicerede vagterne, 29 fod dybt (Theatrum Europaeum, bind 1, side 856), ned i en hvælving i volden, der var indrettet til ammunition, så hesten straks blev dræbt, mens kongen lå nogle timer, som var han død."

Historisk kommentar
Denne side skifter tone markant: efter den lange og dramatiske Don Jørgen Ulrich-episode vender fortællingen nu tilbage til selve hovedpersonen, Kirstine Munk, og skildrer det oprindelige, lykkelige ægteskab med Christian 4. i en klart mere idealiserende, opbyggelig stil, typisk for ligprædikenens genre.
Historisk centralt er henvisningen til kongens berømte ulykke ved Hameln i 1622 under Trediveårskrigen, hvor Christian 4. faldt ned i en voldgrav sammen med sin hest og pådrog sig alvorlige kvæstelser — en hændelse, der er grundigt dokumenteret i flere samtidige kilder, heriblandt det tyske "Theatrum Europaeum". At forfatteren her citerer både den danske historiker Holberg og den tyske kilde Pontoppidan (på originalt tysk) understreger igen værkets ambition om grundig, flersproget kildedokumentation. Skildringen af Kirstine Munks trofaste tilstedeværelse hos kongen under denne krise tjener til at genoprette hendes ry som en hengiven og pligtopfyldende hustru, før den senere, mere kontroversielle del af deres forhold formentlig behandles på kommende sider.

Side 322 — Grevinde Kirstine Munkes
Originaltekst
da lod den Salige Frue Grevinde det paa sin underdanige troe Tieniste og kierlige Omhue ikke fal-
tes. Mens eftersom intet er ustadigere i denne Verden, end som den ustadige Lykke, og intet er, som onde Mennisker meere stræber efter, end at spilde en andens Lykke, alt saa fant sig, desværre, Æg-
teskabs-Diævler, (s) som giorde Splid i dette Æg-tes-

(s) Om de i Testamentet omtalte Ægteskabs-Diævle eller Stiftsmisser Aarsager meldes følgende: Der vare ulige Tanker om hvo de vare; Kirstine Munk tillige med de fleeste af hendes Familie, som formeente at hende skeede Uret, at den Last, som hende blev tillagt og for hvilken hun blev forstødt

af Kongen, var noget opdigtet og hende paalovet af Wibecke, og andre hendes Fiender, som søgte at svarte hende for Kongen, hvor iblandt blev regnet nogle af de Høylærde mod hvilke Grevinden og Familien agtede at procedere, saa vel for, som efter Kongens Død, hvilke de begierte maatte suspenderes ab officio, som Ære-Skiænd-ere, til Sagens Forhør og Udføring: som sees af Kirstine Munkes og hendes Børns, (som dog meest har været C. Ulfelds Spind, som havde andre Hensiater, og maaskee self gik med Konge-Tanker Indlæg mod Wibecke ꝛc. til Danmarkes Rigens Raad efter Christ. 4ti Død, førend Frid.3ius blev hyldet. De Hoylarde, mod hvilke de efter Kongens Død søgte at oprippe Sagen, vare Doct. Jesper Brochmand Superintendent over Sielands Stift. D. Hans Resen og D. Lauritz Mortensen, Professores ved Kiøbenhavns Academie, som (slutteligt i Begyndelsen, da hendes uordentlige Levnet rygtedes) havde talet noget tydeligt derom, og tillige efter Ordre Skriftligt tilkiendegivet deres Tanker derom til Kongen, hvorover Kirstine Munk, Grev Waldemar og C. Ulfeld have besværet sig hos Kongen, og udvirket at de bleve indstevnede at møde for Kongen og Rigens Raad til Herredagen som skulde stande den 20de April 1648. i Kiøbenhavn; hvilket sees af Christ. 4ti Citations-Brev til...

Oversættelse (moderne dansk)

...da lod den salige frue grevinde ikke sin underdanige, tro tjeneste og kærlige omsorg fejle. Men eftersom intet er mere ustadigt i denne verden end den ustadige lykke, og intet er, som onde mennesker mere stræber efter, end at ødelægge en andens lykke, viste der sig desværre "ægteskabsdjævle" (s), som skabte splid i dette ægte...

(fortsættes næste side)

(s)

Om de i testamentet omtalte "ægteskabsdjævle" eller årsagerne til splittelsen meldes følgende: Der var uenige meninger om, hvem de var. Kirstine Munk, sammen med størstedelen af hendes familie, mente, at hun var blevet uretfærdigt behandlet, og at den last (beskyldning), som blev lagt hende til byrde, og som hun blev forstødt af kongen for, var opdigtet og påført hende af Vibeke og andre af hendes fjender, som søgte at fremstille hende i et dårligt lys over for kongen. Blandt disse regnede man også nogle af de højlærde, som grevinden og familien agtede at anlægge sag imod, både før og efter kongens død, og som de krævede skulle suspenderes fra deres embede som æreskrænkere, indtil sagen var undersøgt og afgjort — hvilket fremgår af Kirstine Munks og hendes børns (dog for det meste Corfitz Ulfeldts værk, som havde andre hensigter og måske selv nærede kongelige ambitioner) indlæg mod Vibeke m.fl. til Danmarks Rigsråd efter Christian 4.s død, før Frederik 3. blev hyldet som konge.

De højlærde, mod hvem de efter kongens død søgte at genoptage sagen, var doktor Jesper Brochmand, superintendent over Sjællands stift, doktor Hans Resen og doktor Laurits Mortensen, professorer ved Københavns Universitet, som (allerede i begyndelsen, da rygterne om hendes uordentlige levned bredte sig) havde udtalt sig temmelig tydeligt derom, og desuden efter ordre skriftligt havde tilkendegivet deres meninger herom til kongen. Herover beklagede Kirstine Munk, greve Valdemar og Corfitz Ulfeldt sig hos kongen, og opnåede, at de blev stævnet til at møde for kongen og Rigsrådet på herredagen, som skulle afholdes den 20. april 1648 i København; hvilket fremgår af Christian 4.s stævningsbrev til...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side markerer et afgørende vendepunkt i fortællingen: overgangen fra det idylliske ægteskabs begyndelse til beretningen om dets sammenbrud. Udtrykket "Ægteskabs-Diævle" (ægteskabsdjævle) er en slående, næsten dramatisk formulering for de kræfter og personer, der ifølge teksten ødelagde forholdet mellem Christian 4. og Kirstine Munk.

Den lange note giver et sjældent indblik i familiens egen version af skilsmissesagen: at anklagerne mod Kirstine Munk (formentlig utroskabsbeskyldningerne, der førte til bruddet i 1629) var opdigtet af hendes rival Vibeke Kruse og andre fjender ved hoffet. Særligt interessant er nævnelsen af, at nogle af tidens mest fremtrædende gejstlige og akademiske autoriteter — biskop Jesper Brochmand, en af periodens betydeligste danske teologer, samt professorerne Hans Resen og Laurits Mortensen — offentligt havde udtalt sig kritisk om Kirstine Munk, og at familien efter kongens død forsøgte at få dem retsforfulgt for injurier. Dette viser, hvor politisk ladet og langvarig konflikten om Kirstine Munks eftermæle var, og hvordan især Corfitz Ulfeldt (her antydet at have haft egne, muligvis ambitiøse motiver) drev sagen videre efter Christian 4.s død i 1648.

Side 323 — Liv og Levnet

Originaltekst
til samme Høylærde, datered 27 Febr. 1648. Sagen blev vel den Tiid forliigt, og Mænderne forblev i deres Embede, som sees af deres Revers datered Kiøbenhavn den 19 Juny, 1648. Men den blev dog fornøyet mod dem strax efter Kongens Død, dog uden nogen Effect til deres Præjudice. Wibecke derimod blev strax efter Kongens Død ført bort fra Rosenborg, og døde af Chagrin faa Uger efter Kongen, og blev uden Ceremonier begravet om Aftenen i den ny Kirke ved Nørre Port; hvilken Kirke er nedbrudt, og nu indbygget i Fortificationen.
"Hvad som endelig var Aarsag til denne Dames Fald, og til den Affxne Kongen fik for hende, kand jeg forvist ikke sige "(L. Holberg D. R. Hist. Tom. 2. Pag. 890.) nogle holde "for, ot hun havde et farligt Anslag for imod Kongen med "sige ikke hvori det bestoed. Andre sige at hun vilde omkomme Kongen med Forgift." For hvilket Kongen self havde hende mistænkt, som sees af det 13de Spørgsmaal af de 19, som hende af Kongen blev given at besvare med ja eller ney. dat. 19. Juny. 1632. Hvor der meldes at hun skal have præsentered ham Bly-Sukker. Om samme Sag meldes og i Christ. 4ti Deduction mod Frue Ellin Marsvin og Kirstine Munck, med denne Omstændighed; at hun paa Friderichsborg skal have sat en Guld-Skaal frem paa Bordet med noget hviidt Pulver i ligesom Sukker, at Kongen begierte at vide, hvad det skulde der, saa svarede hun vilde Eders Majst. bruge det Pulver da skulde Eders Majst. finde sig heel vel derefter ꝛc. ꝛc. Og da hun gik ned og sat sig i sin Vogn, sendte Kongen Bud efter D. Peder Pay, somhun sagde sig at have bekommet det af, hvilket Doctoren og tilstoed at have givet hende til nogle Finner som hun havde i Anfaget, og da Kongen spurde, om man uden Fare kunde bruge det samme indvortes, svarede han: Gud bevare os det er Forgift. I samme Deduction meldes og at hun haver spaaet Kongen at han ikke levede til Paaske. Item. At naar Pigerne om Morgenen skulde varme Øl til Kongen, vilde hun at de skulde bære hende det først til at komme Sukker deri, hvilket Pigerne ikke turde giøre, siden de vidste, at Kongen ingen Sukker vilde have deri. Item. At Pigerne intet giorde hendes Villie, derudi var Printzen Aarsag. Thi han sagde til Piger-

ger-
Oversættelse (moderne dansk)
...til samme højlærde mænd, dateret 27. februar 1648. Sagen blev dengang forligt, og mændene forblev i deres embede, hvilket fremgår af deres kvittering, dateret København den 19. juni 1648. Men den blev dog genoptaget mod dem straks efter kongens død, dog uden nogen virkning til deres skade. Vibeke derimod blev straks efter kongens død ført bort fra Rosenborg og døde af sorg få uger efter kongen, og blev uden ceremonier begravet om aftenen i den nye kirke ved Nørreport — hvilken kirke siden er nedrevet og nu indlemmet i fæstningsværkerne.
"Hvad der endelig var årsagen til denne dames fald, og til den afsky, kongen fik for hende, kan jeg ikke sige med sikkerhed" (Ludvig Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 2, side 890). "Nogle

mener, at hun havde et farligt anslag rettet mod kongen, uden at sige, hvori det bestod. Andre siger, at hun ville omkomme kongen med gift." For dette havde kongen selv mistanke til hende, hvilket fremgår af det trettende spørgsmål af de nitten, som hun af kongen fik forelagt at besvare med ja eller nej, dateret 19. juni 1632. Heri nævnes, at hun skal have præsenteret ham blysukker (bly-acetat, en giftig sødestof). Om samme sag berettes også i Christian 4.s "Deduction" mod fru Ellen Marsvin og Kirstine Munck, med den omstændighed, at hun på Frederiksborg skal have sat en guldskål frem på bordet med et hvidt pulver i, der lignede sukker; da kongen spurgte, hvad det skulle bruges til, svarede hun, at hvis hans majestæt brugte pulveret, ville han befinde sig langt bedre derefter osv. Og da hun gik ned og satte sig i sin vogn, sendte kongen bud efter doktor Peder Pay, som hun sagde at have fået det af, hvilket doktoren også tilstod at have givet hende til brug mod nogle "finner" (bumser/udslæt), som hun havde i ansigtet. Og da kongen spurgte, om man uden fare kunne indtage det samme indvortes, svarede han: "Gud bevare os, det er gift." I samme "Deduction" berettes også, at hun skal have spået kongen, at han ikke ville leve til påske. Ligeledes, at når pigerne om morgenen skulle varme øl til kongen, ville hun have, at de først skulle bringe det til hende, for at hun kunne komme sukker deri — hvilket pigerne ikke turde gøre, da de vidste, at kongen ikke ønskede sukker deri. Ligeledes, at pigerne intet gjorde efter hendes vilje, hvortil prinsen var årsag; thi han sagde til pigerne...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side rummer nogle af de mest opsigtsvækkende anklager i hele værket: en detaljeret beretning om beskyldningerne mod Vibeke Kruse for at have forsøgt at forgifte Christian 4. Beretningen citerer direkte fra kongens egen "Deduction" (den officielle anklageskrift/redegørelse Christian 4. udarbejdede mod Ellen Marsvin og Kirstine Munck) samt fra et forhør med 19 spørgsmål, dateret 1632 — begge autentiske historiske dokumenter, der viser, hvor alvorligt og formelt giftmistanken blev behandlet ved hoffet.
Historisk er det bemærkelsesværdigt, at teksten her fremstiller Vibeke Kruse — kongens senere elskerinde og Kirstine Munks rivalinde — som den, der reelt blev mistænkt for giftmord, mens Kirstine Munk og hendes familie (ifølge foregående sides note) hævdede, at anklagerne mod dem selv var opdigtet af netop Vibeke og hendes støtter. Dette viser tydeligt værkets forsøg på at vende det historiske narrativ til Kirstine Munks fordel og fremstille Vibeke Kruse som den egentlige skurk i hoffets intriger. Vibekes hastige og céremoniløse begravelse "om aftenen" kort efter kongens død antyder desuden, at hun ved hoffets død i 1648 stod uden beskyttelse og anseelse.
Vil du have besked, når Claude svarer?

Side 324 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
ne: seer til hvad j giøre, at baade j og eders Frue faaer ikke Skam tilsammen. Item at Printzen skal engang have sendt Bud til Kirsten med Hoffmesteren, at lade hende sige, at saa fremt Kongen kom noget til, da skulde hun viss faae Skam. ꝛc. Det er trolligt, (siger Holberg l. c.) at om Kongen har haft hende mistænkt for saadant, hendes Kammer-Pige Wibecke, som siden blev hans Favorit, har bragt ham paa de Tanker. Jeg finder en heller, at udi den store Process, som formeret, andet blev omtalt uden Utroskab i Ægtestand.
Det kand ikke nægtes, at jo Kongen havde hende mistænkt for saadan Utroskab, og at han i den henseende formerede hende Process og forlangede Skilsmisse.
Persohnen som foregaves at have udyt usømmelig Faveur af hende var Kongens egen Hoff-Marskalk, den saa kaldte Riim-Greve, hvis Navn var Otto Ludvig. Samme Riim-Greve haver i Tide

undviget Rigerne, først i samme Aar, som den omtvistede Frøiken blev fød 1629, som var Aaret for Frue Kirstens Fald; han haver undviget deels for at undgaae Kongens Vrede, som, af den Mistanke han havde fattet til ham, var højlig fortørnet paa ham, hvilket Kongen ved adskillige Expressioner gav tilkiende, i sær i den Deduct: mod Frue Ellin og Fru Kirsten, hvor Kongens Ord saaledes findes: "Vi "for Vores Persohn har aldrig næfnet Riim-Grevens Navn an"derledes end Pontii Pilati Navn næfnes i vores Troes Artikel: "som ingen kand læse som han bør uden at næfne samme Navn." Deels haver han og undviget i henseende til Kron-Printzen Christ. V., som tilforn høyligen havde læderet, som sees af Høyst-bemeldte Printzses tvende Breve, et til Riim-Greven dat. Malmöe 17 April. 1629. det andet til Kongen af Sverrig, dat. Malmöe-Huus den 22 Octobr. 1629. (Disse Breve sees Ord til andet i L. Holbr. D. Rig. Hist. Tom. 3. Pag. 576 ꝛc.) Af samme Breve sees Riim-Grevens Character, og hans Bitterhed mod Kron-Printsen, ved skammelig Bagtalelse, og ved at paadigte Kron-Printsen en hæslig Historie; Da Riim-Greven blandt andet haver udspreedet, at han havde befundet sig ilde tilpas efter en Drik, som han af Printsens havde bekommet, og at Printsen dermed vilde givet ham Forgift. Naar Sag til hans Bitterhed mod Kron-Printsen synes at have været...

Oversættelse (moderne dansk)
...piger: "Se til, hvad I gør, at hverken I eller jeres frue kommer til skamme sammen." Ligeledes skal prinsen engang have sendt bud til Kirsten gennem hofmesteren, at hun skulle vide, at hvis kongen kom noget til, ville hun med sikkerhed komme til skamme. Det er sandsynligt (siger Holberg samme sted), at hvis kongen havde mistænkt hende for sådant, var det hendes kammerpige Vibeke, som siden blev hans favorit, der havde bragt ham på den tanke. Jeg finder derimod, at der i den store retssag, som blev anlagt, blev omtalt andet end utroskab i ægtestanden.
Det kan ikke nægtes, at kongen mistænkte hende for sådan utroskab, og at han med den begrundelse anlagde sag mod hende og forlangede skilsmisse.
Personen, som skulle have nydt utilbørlig gunst hos hende, var kongens egen hofmarskal, den såkaldte rhingreve, ved navn Otto Ludvig. Samme rhingreve forlod i tide rigerne, første gang samme år som den omtvistede pige blev født, 1629 — hvilket var året for fru Kirstens fald. Han flygtede dels for at undgå kongens vrede, som på grund af den mistanke, kongen havde fattet til ham, var stærkt fortørnet på ham, hvilket kongen tilkendegav ved adskillige udtryk, især i sin "Deduction" mod fru Ellen og fru Kirsten, hvor kongens ord findes gengivet således: "Vi har for vor egen person aldrig nævnt rhingrevens navn anderledes, end Pontius Pilatus' navn nævnes i vor trosbekendelse: som ingen kan læse, som han bør, uden at nævne samme navn."
Dels flygtede han også på grund af kronprins Christian (5.), som han tidligere grovt havde krænket, hvilket fremgår af to breve fra højstbemeldte prins — et til rhingreven, dateret Malmø 17. april 1629, det andet til kongen af Sverige, dateret Malmøhus den 22. oktober 1629 (disse breve gengives ord for ord i Ludvig Holbergs Danmarks Riges Historie, bind 3, side 576 ff.). Af samme breve fremgår rhingrevens karakter og hans bitterhed mod kronprinsen, gennem skammelig bagtalelse og ved at opdigte en hæslig historie om kronprinsen: blandt andet havde rhingreven udspredt, at han havde befundet sig utilpas efter en drik, han havde fået af prinsen, og at prinsen dermed havde villet forgive ham. Årsagen til hans bitterhed mod kronprinsen synes at have været...
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side går til kernen af den historiske skandale, der ødelagde Christian 4.s og Kirstine Munks ægteskab: beskyldningen om utroskab med hofmarskal Otto Ludvig, kaldet "Rhingreven" (af huset Salm-Kyrburg), og fødslen af det omstridte barn i 1629 (formentlig Dorothea Elisabeth, som tidligere omtalt). Forfatteren citerer direkte fra Christian 4.s egen "Deduction" (det officielle

anklageskrift), heriblandt kongens berømte og bitre sammenligning af Rhingrevens navn med Pontius Pilatus i trosbekendelsen — et talende udtryk for kongens dybe foragt.
Historisk er sagen om Rhingreve Otto Ludvig af Salm velkendt: han flygtede fra Danmark i 1629, samme år som skandalen brød ud, og teksten antyder her en dobbelt motivation for hans flugt — dels kongens vrede over utroskabsmistanken, dels en selvstændig konflikt med den unge kronprins Christian (senere Christian 5.), som Rhingreven angiveligt havde bagtalt og endda beskyldt for forgiftningsforsøg. Dette tilføjer endnu et lag af hofintrige til den allerede komplekse skandalehistorie, og forfatterens omhyggelige gengivelse af kronprinsens breve (med præcis henvisning til Holbergs værk) viser igen den stringente kildekritiske metode, der præger hele fremstillingen.

Side 325 — Liv og Levnet

Originaltekst
denne, at Printz Christian maae have advaret Kongen om hans al for fri Omgiængelse med Frue Kirsten; dette haver sat Riim-Greven i denne Bevægelse; og da hans Bagtalelse kom Printzsen for Ørne, skrev han ham et skarp Bref til til Sverrig, og iblandt andet følgende: "Damit du in deiner Bosheit "nicht stolz werdest, und dir dabey eine stäte Sicherheit ver"messentlich zusagest, so lassen wir dir hier mit sonders wohl "befügten Ernste wissen, daß wir sothan dein undverschämtes "boßhaftes Laster-Maul zu seiner Zeit der Gebühr nach ab"zustraffen, und biß dahin dich mit deinem verlogenen Schaud- "und Schmäh-Hertzen so viel und lang für einem heimdückischen "Giftbereiter und unredlichen Meuchel-Mörder achten "und halten, auch gegen alle redliche Cavalliers schelten und "tituliren wollen, biß du daß geringste deiner hübischen aus"gegossenen Schmähungen, daß dir dein Lebe-Tag wohl man"geln und fehlen soll, über uns Zeugbar und wahr machen "kanst. ꝛc.
Da Riim-Greven havde bekommet dette Bref udfordrede han Printzsen til en Dnel, som sees af det Brev, som Printz Christian skrev til Kongen i Sverrig, hvor i Printzsen tillige begierer at der i Sverrig maatte holdes Retter-Gang imod ham; med følgende Ord: "Da ere vi venligen begierende "af E. K. samme Riim-Greve før sig og Sverriges Riges Raad "vil beskeede og skiene, og Os om Tiden og Stedet, hvor sam"me Rettergang foretages skal, med forderligste forstendige, "paa det vi kunde vores Fuldmægtige lade møde, og hannem "tiltale, og endelig Dom over hannem efter saadan Vores "Beskyldning hende."
Hvorledes denne Process er udfalden for Riim-Greven, sees af C4ti Brev til Biskoppen i Aars datered Underskov den 4. Martii 1632. hvilket sluttes med disse Ord: "Dertil "med er den letfærdige Fugl udi Sverrig for en sidden Ret "gaaed en Dom over, at han skal bøde 40 Mark for Løgn, "som han vores elskelige kiære Søn Printzen paa løyet ha"ver.
At Riim-Greven ikke længe har betroet sig derefter i Sverrig men reterered sig til Hamborg, sluttes af et Brev tilskrevet Kirstine Munck fra Statholderen i Holsten, hendes Sviger-

Oversættelse (moderne dansk)
...at prins Christian må have advaret kongen om hans altfor frie omgang med fru Kirsten. Dette havde sat rhingreven i denne bevægelse (harme); og da hans bagtalelse kom prinsen for øre, skrev han ham et skarpt brev til Sverige, deriblandt følgende (på tysk): "For at du ikke i din ondskab skal blive stolt og formasteligt love dig selv en stadig sikkerhed, lader vi dig hermed med særlig velbegrundet alvor vide, at vi til sin tid, som det sømmer sig, vil straffe din skamløse, ondskabsfulde læstermund. Og indtil da vil vi, med dit løgnagtige, skændige og bagtaleriske hjerte, anse og holde dig for en lumsk giftblander og uærlig snigmorder, og udskælde og betitle dig som

sådan over for alle retskafne kavalerer, indtil du kan bevise og godtgøre over for os, om blot den ringeste af dine skamløse udgydte bagvaskelser — hvilket du din livstid aldrig vil kunne."
Da rhingreven havde modtaget dette brev, udfordrede han prinsen til duel, hvilket fremgår af det brev, prins Christian skrev til kongen af Sverige, hvori prinsen tillige begærede, at der i Sverige måtte afholdes en retssag imod ham, med følgende ord: "Vi beder derfor venligt Eders Kongelighed om at ville tilse og skille denne rhingreve for sig og Sveriges Rigsråd, og lade os vide om tid og sted, hvor samme rettergang skal afholdes, så snart som muligt, for at vi kan lade vor fuldmægtige møde og anklage ham, og til sidst få dom over ham efter denne vor beskyldning."
Hvordan denne sag faldt ud for rhingreven, ses af Christian 4.s brev til biskoppen i Århus, dateret Ulriksholm den 4. marts 1632, som slutter med disse ord: "Dertil er den letfærdige fugl i Sverige ved en sådan retssag blevet dømt til at bøde 40 mark for løgn, som han har beskyldt vores elskelige kære søn, prinsen, for."
At rhingreven ikke længe efter turde vise sig i Sverige, men trak sig tilbage til Hamborg, kan sluttes af et brev skrevet til Kirstine Munck fra statholderen i Holsten, hendes sviger...

(fortsættes næste side)

Historisk kommentar

Denne side uddyber konflikten mellem den unge kronprins Christian og rhingreve Otto Ludvig med et bemærkelsesværdigt og usædvanligt direkte citat af prinsens eget vrede brev, skrevet på tysk — datidens sprog for adelig og diplomatisk korrespondance ved det dansk-tyske hof. Sprogbruget er påfaldende hårdt og personligt ("giftblander", "snigmorder", "løgnagtige, skændige hjerte"), hvilket viser konfliktens dybt personlige og æreskrænkende karakter.
Sagen endte med en duel-udfordring og en efterfølgende formel retssag i Sverige, hvor rhingreven blev dømt for løgnagtig bagvaskelse af kronprinsen og idømt en bøde på 40 mark — en forholdsvis symbolsk straf i betragtning af beskyldningernes alvor. At forfatteren omhyggeligt dokumenterer hele forløbet gennem direkte citater fra både kongens og prinsens breve (med præcise dateringer og opbevaringssteder) viser igen værkets karakter af et grundigt kildebaseret historisk arbejde, der søger at rense Kirstine Munks eftermæle ved at fremstille hendes anklagere — heriblandt den nu diskrediterede rhingreve — som upålidelige og æreløse personer.

Side 326 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst

teskab, og efter 15 Aars kierlig og venlig Omgiængelse bragte det saa vidt, at der kom U-eenighed imellem Hans Kongel. Mayst. Høylostig Ihukommelse og den Salige Fru Grevinde, hvorover hun sig fra ham retirerede, og sig opholdte paa sin Gaard Boller. (t) Den salige Frue Grevindes lan-

---

ger Søn Grev Christian Pentz, datered Glückstadt den 5 Sept. 1631. hvori han iblandt andet skriver: "Mit der bewusten "Person zu Hamburg etwas zu thuen zu haben, habe ich groß "Bedencken; den Ihre Majestæt sehr übel auf ihn zu sprechen "ist. Ich bitte auch Ewre Gnaden umb den Todt Christi "Willen, sie habe mit ihm nichts mehr zu thun. Den die "größte Zweiffel, die Ihr Maj. jtzo haben, ist einzig und al"lein von ihm. Gott mag uns dar auch von helffen ꝛc.
Denne Person var den for hvilken Frue Kirstine var mistænkt, hvad Realitet der var i den Sag kand ikke tilsulde siges. Vist er det at hun var bleven mistænkt og beskyldet, og om det at hun var bleven ustyldig, har hun dog givet Anledning til Suspicion, beskyldningerne mod hende vare vigtige og betydelige, hvilke bestode i 19 Interrogatorier som Hans Majestæt vilde at Fru Kirsten skulde svare enten ja eller ney til hvilke sluttes med disse Ord: Hvilken, ubaff, forbeneunte, Puncter, begieres, at,

skulle, beniess, daa, wille, uy sligdt, med, leffuendes, Folk, Aadel, och, Wadel, benise, som, uy, nill, skoffe, tilstæde, naar, behoff, gieres. Paa Kiøbenhaffn den 19 Junii Anno 1.6.3.2.
Disse beskyldninger udføres vidtløftigere i Kongens Deduction imod Fru Kirsten og hendes Moder Fru Ellen.
(t) Boller i Aarhus Stift hvor Fru Kirsten blev henviist til, var tilforn under hendes Moders Forvaltning, som maatte afstaae saa vel den som Rosenvold til Daatteren, efter Kongens Begiering, som sees af følgende C4ti Brev til Biskopen i Aarhuus. Titel: Bispen i Aarhuus til Haande
"Efterfom jeg lovede i Gaar, at lade Fru Kirsten viide, hvis som...

Oversættelse (moderne dansk)
...ægteskab, og efter 15 års kærlig og venlig samliv, blev det til sidst så vidt, at der opstod uenighed mellem hans kongelige majestæt (i højlovlig ihukommelse) og den salige frue grevinde, hvorover hun trak sig tilbage fra ham og opholdt sig på sin gård Boller (t). Den salige frue grevindes læn...
(fortsat: brev fra Kirstine Munks svigersøn)
...ger søn, greve Christian Pentz, dateret Glückstadt den 5. september 1631, hvori han blandt andet skriver (på tysk): "At have noget at gøre med den omtalte person i Hamborg, har jeg store betænkeligheder ved, thi hendes majestæt er meget vred på ham. Jeg beder også Eders Nåde, for Kristi død og lidelses skyld, at hun ikke længere har noget at gøre med ham. Thi den største tvivl, som hendes majestæt nu nærer, skyldes alene ham. Gud hjælpe os også dermed osv."
Denne person var den, for hvem fru Kirstine var mistænkt. Hvad realitet der var i sagen, kan ikke siges med sikkerhed. Vist er det, at hun var blevet mistænkt og beskyldt, og selvom hun måske var uskyldig, havde hun dog givet anledning til mistanke. Beskyldningerne mod hende var alvorlige og betydelige, og bestod af 19 spørgsmål, som hans majestæt ønskede, at fru Kirsten skulle besvare enten med ja eller nej — hvilke slutter med disse ord (uklar/vanskeligt læselig passage i originalen). Givet i København den 19. juni 1632.
Disse beskyldninger uddybes mere udførligt i kongens "Deduction" mod fru Kirsten og hendes moder fru Ellen.
(t)
Boller, i Århus stift, hvortil fru Kirsten blev henvist, havde tidligere været under hendes moders forvaltning, som måtte afstå både denne gård og Rosenvold til datteren, efter kongens ønske, hvilket fremgår af følgende brev fra Christian 4. til biskoppen i Århus. Adresseret: "Til bispen i Århus. Eftersom jeg i går lovede at lade fru Kirsten vide, hvad som..."
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side når frem til selve bruddet mellem Christian 4. og Kirstine Munk efter 15 års ægteskab, og hendes tilbagetrækning til godset Boller i Århus stift — et historisk veldokumenteret vendepunkt (1629). Teksten citerer et interessant tysk brev fra Kirstine Munks svigersøn, grev Christian Pentz, som advarer mod fortsat kontakt med den mistænkte person (formentlig identisk med Rhingreven omtalt på tidligere sider) — et brev, der antyder, at selv familien anerkendte alvoren i mistanken. Forfatteren indtager her en bemærkelsesværdigt afbalanceret og forsigtig holdning ("hvad Realitet der var i den Sag kand ikke tilfulde siges") snarere end den ubetingede forsvarsposition, man kunne forvente af en hyldesttekst — hvilket igen understreger værkets ambition om historisk redelighed. Nævnelsen af de "19 Interrogatorier" (spørgsmål), som Christian 4. krævede besvaret med ja/nej i 1632, refererer til et velkendt historisk dokument, der stadig eksisterer og udgør en central kilde til forståelsen af skilsmissesagens anklagepunkter. Fodnote (t) tilføjer den praktiske detalje, at Boller-godset blev overdraget fra Kirstine Munks mor, Ellen Marsvin, til hende selv efter kongens

udtrykkelige ønske — endnu et tegn på, hvor tæt kongen personligt var involveret i at arrangere sin forstødte hustrus fremtidige levevilkår.

Side 327 — Liv og Levnet

Originaltekst
som jeg hendes Moder tilskrev, Boller og Rosenvold angaaendes. Saa er dette efterfølgende ret Copie der af.
"Kiere Ellen. Efterdi jeg skreved siden talede med dig, "at du Fru Kirsten Boller og Rosenvold skulde lade bekom"me; saa efterdi hun nu paa ny derom hos mig haver "giort anfoddering, og sig forpligtiget, deraf at holde Nos "Tienesten, som deraf gaaer, og intet deraf at forkomme, "Børnene til skade udi nogen Maade, men hvis som deraf "erøfres kand, det at anvende Børnenes samtlig til Beste. Hvor"for du slig Anordning skal giøre, at bemeldte Gaarde hin"der til Philippi Jacobi forstkommendes, uden vildere Anfor"dring eller Besværing bliver følgagtige. befal. C4.
"Og efterdi samme Brev sig paa hendes Revers referer, "saa vil samme hendes Revers in optima forma med det for"ste mig tilfilfikes efter herhos følgede Copie. Om mit Kle"nodie, som jeg talede med Eder om, det skal ogsaa haves i "agt, at det kommer udi sin forrige Stand igien. Vale. "Af Rosenborrig den 13 Martii Ao. 1.6.3.0. Christian.
Her af sees og at Fru Kirsten ikke strax er fængsligen anholden paa Boller, men haver haft sin Frihed paa fornevnte tvende Gaarde. Saa merkes og at Fru Ellen har ikke straxvildet afstaae ovenmeldte Gaarde, siden Fru Kirsten haver maaet giordt en ny Anfoddering hos Kongen, da Frue Kirsten imidlertid haver opholdet sig nu hos en nu hos en anden af hendes Venner for hvilket Kongen tiltaler Frue Ellen i den oft talte Deduction mod Fru Ellen &c. Da Fru Ellen endelig maatte afstaae Gaardene og indrømme Daatteren dem, da lod hun (Deductio mod Fr. Ell. &c.) bryde neder af Hu-sene paa begge Gaarde, alt det, som brydes og bortføres kunde. Saa at Datteren maatte tage imod Gaardene i en slet Stand, hvilket hun tilkiende giver i følgende Bref:
"J. f. m. Kiere M. Morten, besynderlige gode "Ven. Gud allersommechtiaste verre nu og al"thid hos Eder och bevarre Eder fraa alt unt til "Liff och Siell.
"Kerre Mr. Morten. J Aftes kom jeg hid i "JE...

Oversættelse (moderne dansk)
...som jeg skrev til hendes moder om, angående Boller og Rosenvold. Følgende er en tro afskrift heraf:
"Kære Ellen. Eftersom jeg tidligere skrev og siden talte med dig om, at du skulle lade din datter, fru Kirsten, få Boller og Rosenvold; og eftersom hun nu på ny har rettet henvendelse til mig herom og forpligtet sig til at opretholde vor tjeneste, som følger deraf, og intet deraf lade forkomme til skade for børnene på nogen måde, men lade det, som deraf kan indvindes, komme alle børnene til bedste — derfor skal du foranstalte, at nævnte gårde til førstkommende Filips og Jakobs dag (1. maj) uden yderligere krav eller besvær overgives efter aftalen. Befales. Christian 4.
Og eftersom samme brev henviser til hendes kvittering (revers), skal samme kvittering i behørig form snarest tilstilles mig, efter den her vedlagte afskrift. Angående mit klenodie, som jeg talte med jer om, skal det også ses efter, at det kommer tilbage i sin tidligere stand. Farvel. Fra Rosenborg, den 13. marts 1630. Christian."
Heraf ses det også, at fru Kirsten ikke straks blev holdt fangen på Boller, men havde sin frihed på de nævnte to gårde. Det bemærkes også, at fru Ellen ikke straks ville afstå de ovennævnte gårde, hvorfor fru Kirsten måtte gøre en ny henvendelse til kongen, mens fru Kirsten i mellemtiden opholdt sig snart hos den ene, snart hos den anden af sine venner — hvorfor kongen bebrejder fru Ellen dette i den ofte nævnte "Deduction" mod fru Ellen m.fl. Da fru Ellen til sidst måtte afstå

gårdene og overlade dem til datteren, lod hun (ifølge "Deduction" mod fru Ellen m.fl.) nedbryde alt, hvad der kunne brydes ned og bortføres, fra husene på begge gårde, således at datteren måtte overtage gårdene i elendig stand, hvilket hun selv tilkendegiver i følgende brev:
"I Jesu navn. Kære magister Morten, besynderligt gode ven. Gud den Almægtige være nu og altid hos Eder og bevare Eder fra alt ondt, på liv og sjæl.
Kære magister Morten. I aftes kom jeg hertil i..."
(fortsættes næste side)

Historisk kommentar
Denne side gengiver et bemærkelsesværdigt originalt brev fra Christian 4. selv til Ellen Marsvin, dateret 13. marts 1630 fra Rosenborg — kort efter bruddet med Kirstine Munk. Brevet viser en påfaldende nøgtern og administrativ tone: kongen ordner praktiske ejendomsforhold (overdragelsen af godserne Boller og Rosenvold til Kirstine) og beder samtidig om at få sit "klenodie" (personlige smykke/ejendel) tilbage — en lille menneskelig detalje, der antyder de fortsat komplicerede, men ikke fjendtlige, relationer mellem de tidligere ægtefæller kort efter separationen.
Særligt interessant er beretningen om, at Ellen Marsvin tøvede med at afstå godserne til sin datter, og da hun endelig måtte gøre det, lod hun systematisk nedbryde og bortføre alt af værdi fra bygningerne — en påstand, der (hvis sand) kaster et skarpt lys over det anspændte forhold mellem mor og datter i denne periode, muligvis som følge af en magtkamp om kontrol over familiens formue og ejendomme efter kongens forstødelse af Kirstine. Dette efterfølges af et personligt brev fra Kirstine Munk selv til en "magister Morten" — sandsynligvis en præst eller rådgiver — der indleder med en traditionel from hilsen, hvilket antyder starten på en mere personlig, følelsesladet beretning om hendes vilkår efter bruddet.

Side 328 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
lange Fraværelse og onde Menniskers Nærværelse forøgede den Kongelige U-Naade indtil Anno 1647, da Hans Kongelige Majestæt kom i andre Tanker, og Aaret derefter lod Hans Kongl. Majest. af Kongelig Dyd, Mildhed og Retfærdighed sig af sine Børn i den Sag informere, og fandt Satisfaction, saa Hans Kongelig Majestæt var tilfreds at denne Salige Frue Grevinde maatte komme til Hove igien, som Hans Mayestæts Skrivelse date-

---

"JEsu Naffn, Gud hielpe mig. Her seer meget "slett ud. Beder jeg Eder saa gierne, at I ville "vist komme hid til mig i Morgen. For jeg haver "noget synderlig at tale mett Eder.
"Vil J og tage Puder og Lagen mett Eder, for "her er lidet at ede, og intet at lege paa. Gud "alsommægtigste befahler jeg eder i Voll med mans"ge tusen gode Netter, som jeg ønsker Eder, Kir"sten og Eders Børn. Datum Boller den 14 Apr. "Ao. 1630. Kirstine, gtsð.
Udskriften paa Brevet var: Min besynderlige gode Ven Mr. Morten Madsön wenligen tilskreuet.
Der meldes og at hun skal være fængsligen anholdt paa Boller, hvad der egentlig var Aarsag til, vides ikke, men noget nyt maae være bragt Kongen for om hende, siden han fspenderede den Erklæring om hendes Befrielse, som han efter Børnenes Forbøn, havde giordt 1646. Aaret der efter opsatte Cantsleren Christen Tomesen Sested en ny Begiæring om hendes Befrielse i Raadets Navn dat. den 11 Nov. 1647. (denne Begiering er indført af L. Holb. D. R. H. Tom. 2. p. 894. 895. Derpaa fuldte den Kongelige Resolution 1648. den 26 Jannuar. om hendes Befrielse.

Oversættelse (moderne dansk)

...lange fravær og onde menneskers indflydelse forøgede den kongelige unåde helt frem til år 1647, da hans kongelige majestæt kom på andre tanker, og året derefter lod hans kongelige majestæt sig, af kongelig dyd, mildhed og retfærdighed, informere om sagen af sine børn og fandt tilfredsstillelse deri, så hans kongelige majestæt var tilfreds med, at denne salige frue grevinde måtte komme til hove igen, hvilket fremgår af hans majestæts brev, dateret...
(fortsættes næste side)

Kirstine Munks brev til magister Morten:
"I Jesu navn, Gud hjælpe mig. Her ser det meget slemt ud. Jeg beder jer så gerne, at I ville komme hid til mig i morgen med sikkerhed. Thi jeg har noget særligt at tale med jer om.
Vil I også tage puder og lagner med jer, for her er lidet at spise, og intet at ligge på. Gud den Almægtige befaler jeg jer i vold, med mange tusinde gode nætter, som jeg ønsker jer, Kirsten og jeres børn. Givet Boller, den 14. april år 1630. Kirstine, [underskrift]."
Udskriften (adressen) på brevet lød: "Til min besynderlige gode ven, magister Morten Madsen, venligt tilskrevet."
Det berettes også, at hun skal have været fængsligt tilbageholdt på Boller; hvad den egentlige årsag hertil var, vides ikke, men noget nyt må være blevet bragt kongen for øre om hende, siden han udsatte den erklæring om hendes befrielse, som han efter børnenes forbøn havde givet i 1646. Året efter fremsatte kansleren Christen Thomesen Sehested på Rigsrådets vegne en ny anmodning om hendes løsladelse, dateret 11. november 1647 (denne anmodning er gengivet af Ludvig Holberg, Danmarks Riges Historie, bind 2, side 894-895). Derpå fulgte den kongelige resolution af 26. januar 1648 om hendes løsladelse.

Historisk kommentar
Denne side rummer et sjældent og gribende personligt vidnesbyrd: Kirstine Munks eget brev til sin fortrolige ven, magister Morten Madsen, skrevet fra Boller den 14. april 1630 — kun måneder efter bruddet med Christian 4. Brevets indhold, hvor hun beder ham medbringe puder og lagner, "for her er lidet at spise, og intet at ligge på," giver et stærkt og håndgribeligt indtryk af hendes forarmede og forsømte tilstand umiddelbart efter forstødelsen, i skarp kontrast til hendes tidligere status som kongelig gemalinde.
Historisk bekræftes det, at Kirstine Munk periodisk var underlagt strengere restriktioner, herunder en formentlig reel husarrest på Boller, og at forholdet mellem hende og kongen svingede over årene — fra en vis forbedring omkring 1646 (efter børnenes forbøn) til en tilsyneladende forværring kort efter, hvis årsag forfatteren udtrykkeligt indrømmer ikke at kende. Endelig dokumenteres hendes formelle løsladelse/benådning ved kongelig resolution af 26. januar 1648 — kun få uger før Christian 4.s egen død i februar samme år — efter en indtrængende anmodning fra Rigsrådets kansler, Christen Thomesen Sehested. Dette markerer den endelige forsoning mellem de to, om end kun kort tid før kongens bortgang.

Side 329 Liv og Levnet:

Originaltekst
tered den 26 Januarij 1648 udviiser. Mens Guds Tanker, som ere langt anderledes end Menniskens Tanker, havde det udi sit ubegribelige Raad anderledes besluttet, thi der hun sine Sager derefter havde anstillet Hans Kongelige Mayestæt udi ald Underdanighed at opvarte, og allerede var kommen saa vidt, som til sin Hjerte-kiere nu salige Moder udi Fyen, (u) da mødte hende den Erlige og Velbyrdige Mand Ebbe Gyldenstiern til Thyrestrup, Kongl. Mayests. Commissarius udi Jylland og da Hans Kongl. Mayests. Cammer-Junker, med de meget høytbedrøvede Tidender, at Hans

Kongel. Mayest. var ved Døden afgangen. Hvad Hjerte-Sorg og Bedrøvelse det var den Salig Fru Grevinde (v) det kand enhver fornuftig eftertænke, saa hun retteligen med Job kunde sige af hans Bogs 6te Cap. O! dersom man veyede min Jammer og lagde min Pine tilsammen i en Veye-Skaal, da blev den svarere end Sand i Havet. Efter Hans Kongl. Mayests. dødelige Afgang var den Salige Fru Grevinde nesten paa sin Gaard Boller og fast altid med Legemets Svaghed beladt, og megen Hjerte-Sorrig, som hende dagligen tilsatte, saa der lagdes Byrde paa Byrde. Gud HErren prøvede hende hart, for at lade hendes Troe skinne for Verden, han tugtede hende som sit Barn og lær-
(u) Paa Ellensborg eller Holkenhavn
(v) Der siges at hun græd bitterligen, og sagde: Hvo skulde have tænkt at jeg kunde overleve for Kong Christian?

Oversættelse (moderne dansk)
...som det [dokument] dateret den 26. januar 1648 viser. Men Guds tanker, som er langt anderledes end menneskets tanker, havde i sit ubegribelige forsyn besluttet det anderledes. For mens hun havde indrettet sine sager efter at opvarte Hans Kongelige Majestæt i al underdanighed, og allerede var kommet så langt som til sin hjertekære, nu salige moder i Fyn (u), mødte hun den ærlige og velbyrdige mand Ebbe Gyldenstierne til Thyrestrup — kongelig kommissær i Jylland og Hans Kongelige Majestæts kammerjunker — med den højst bedrøvelige tidende, at Hans Kongelige Majestæt var afgået ved døden. Hvilken hjertesorg og bedrøvelse dette var for den salige fru grevinde (v), kan enhver fornuftig person forestille sig, så hun med rette kunne sige med Job i kapitel 6: "O, dersom man vejede min jammer og lagde min pine sammen på en vægtskål, da ville den veje tungere end sandet i havet." Efter Hans Kongelige Majestæts død opholdt den salige fru grevinde sig næsten altid på sin gård Boller, næsten altid plaget af legemlig svaghed og megen hjertesorg, der dagligt tilføjedes hende, så der lagdes byrde på byrde. Gud Herren prøvede hende hårdt, for at lade hendes tro skinne for verden; han tugtede hende som sit barn og lær-[te hende...]
(u) På Ellensborg eller Holkenhavn
(v) Det siges, at hun græd bitterligt og sagde: "Hvem skulle have tænkt, at jeg kunne overleve kong Christian?"

Historisk kommentar
Denne side beskriver grevindens (formentlig samme "salige fru grevinde" som omtales gennemgående i værket) reaktion på Christian 4.s død i februar 1648. Hun var på vej for i ydmyghed at opvarte kongen, da hun i stedet mødte budbringeren Ebbe Gyldenstierne med dødsbudskabet. Teksten skildrer hendes sorg med et bibelsk citat fra Jobs Bog, og fortæller videre om hendes svækkede helbred og tiltagende sorger efter kongens død, mens hun opholdt sig på gården Boller. Passagen fortsætter dermed den fromme, lidelsesprægede fortælling om en kvinde nær kongehuset, hvis liv var præget af modgang — stilistisk og indholdsmæssigt i tråd med den øvrige biografi.

Side 330 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
lærde hende, at have Taalmodighed, naar det gik ilde til, hun holdt dog fast ved HErren og slap hannem ikke, forend han velsignede hende, saa at af Sex Bedrøvelser frelste han hende, og i den Syvende tørte hende intet Ondt, hans Navn være lovet.
Den Salige Fru Grevindes Dydighed og Godhed imod sine Børn foraarsagede, at de hendes dødelige Afgang des høyere beklager, og beviiste hun meegen Godhed mod sine Børne-Børn, i synderlighed imod Grev Leon Ulfeld, som den Salige Fru Grevinde tog udi sit Huus Ao. 1651,

hvilken hun høyt elskede og forblev han hos hende indtil 1653, da hans kiere Forældre begierede ham til sig igien til Skokholm.
Imod alle og eenhver, Høye og Lave Standspersoner var den Salig Fru Grevinde meget omgiengelig, dydig og tienstagtig, hialp gierne alle dem, som havde hendes Hielp behov. Hendes Tieniste-Folk var hun en meget god Hosbonde, fortremmede dennem gierne, og lønte intet ilde, de som hende vel havde tient, saa deres modige Taarer nokfom udviser, hvad de udi denne Salige Grevinde haver mist. Hendes Bønder var hun en god Forsvar, brugte ingen Haardhed mod dennem, uden hun høyt var nødt dertil, saa at man hos dennem alle seer en stor Bedrøvelse for hendes dødelige Afgang. Ikke mindre beklages den Salige Fru Grevinde af de Fattige og Nødtørstige; thi af den Velsignelse Gud havde givet hende, meddeelte hun dennem rundeligen, hun loed sit Lys saaledes skinne for
Ver- [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...lærte hende at have tålmodighed, når det gik hende ilde; hun holdt dog fast ved Herren og slap ham ikke, før han velsignede hende, således at han frelste hende fra seks trængsler, og i den syvende voldte intet ondt hende — hans navn være lovet.
Den salige fru grevindes dyd og godhed mod sine børn gjorde, at de begræd hendes død des mere, og hun viste også megen godhed mod sine børnebørn, især mod grev Leon Ulfeldt, som den salige fru grevinde tog i sit hus år 1651, og som hun elskede højt; han forblev hos hende indtil 1653, da hans kære forældre bad om at få ham tilbage til sig i Skokholm [Skokloster].
Mod alle, både høje og lave standspersoner, var den salige fru grevinde meget omgængelig, dydig og hjælpsom, og hjalp gerne alle dem, der havde brug for hendes hjælp. Over for sit tyende var hun en meget god husbond; hun forfremmede dem gerne og aflønnede dem ikke dårligt, dem der havde tjent hende vel — hvilket deres oprigtige tårer tilstrækkeligt viser, hvad de har mistet med denne salige grevinde. Over for sine bønder var hun en god beskytter og brugte ingen hårdhed mod dem, medmindre hun var stærkt nødt dertil, så man hos dem alle ser stor sorg over hendes død. Ikke mindre begrædes den salige fru grevinde af de fattige og nødlidende; for af den velsignelse Gud havde givet hende, delte hun rundhåndet ud til dem — hun lod sit lys skinne således for [verden...]

Historisk kommentar
Siden fortsætter den religiøst prægede levnedsskildring af "den Salige Fru Grevinde" (Kirstine Munk) og opsummerer hendes dyder: hendes tålmodighed under prøvelser, hendes kærlighed til børn og børnebørn — særligt barnebarnet Leon Ulfeldt, som boede hos hende 1651-1653 — samt hendes gavmildhed og retfærdighed over for tjenestefolk, bønder og fattige. Passagen er typisk for datidens ligprædiken-/mindeskrift-genre, hvor den afdødes kristne dyder fremhæves som eksempel til efterfølgelse.

Side 331 — Liv og Levnet

Originaltekst
Verden, at hendes Troe var ikke en død Troe, men den har hun beviist levendes at være, formedelst Barmhiertigheds Gierninger, baade imod Kirker, Gymnasier, Skoler og Hospitaler, udi Odense og Horsens, som Fundatzerne udviiser, og ved tvende af hendes egne Gaarder, som ved Thaasing, Boller og Lundegaard lod hun selver bygge Hospitaler og Skoler, hvortil hun lagde stor Indkomst til deres og de Fattiges Underhold. Der foruden gav hun dagligen stor Almisse for sin Port, saa hun vederqvægede de Fattige og var deres Trøst, derfor gav Gud hende Trøst igien af det Høye.

Gud HErren tiente hun ideligen, havde hannem stedse for Øyen, lod holde Bede-Stund Aften og Morgen udi sin Stue, for sig og sit Huus til en Daglig Gudfrygtigheds Øvelse, haver hun selv med største Flid af adskillige Høylærde Mænds Skrifter colligeret og tilsammen skrevet en meeget nyttig Bønne-Bog, paa hvilken Titulen er, Naadens Døres Aandelige Hammer: og efter Theologorum Approbation den bekostet at lade trykke udi Kiøbenhavn Ao. 1648. Guds Huus søgte hun meeget flitteligen naar hun havde Helbrede der til; ellers lod hun altid Sogne-Præsten prædikke for sig paa Gaarden, brugte tidt og ofte det Høyværdige Alterens Sacramente, og udi alle Maader sig en retsindig Christen anstillet og forholdt.
Hendes Sygdom og Christelige Endeligt anlangendes, da haver den Salige Frue Grevinde i mange Aar været svag og Skrøbelig, skart haft et Til-
fald. [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...for verden, at hendes tro ikke var en død tro, men at hun har bevist den at være levende, gennem barmhjertighedsgerninger, både mod kirker, gymnasier, skoler og hospitaler i Odense og Horsens, sådan som fundatserne viser, og ved to af sine egne gårde — ved Thåsing (Tåsinge), Boller og Lundegård — lod hun selv bygge hospitaler og skoler, hvortil hun tillagde stor indkomst til deres og de fattiges underhold. Desuden gav hun dagligt store almisser ved sin port, så hun vederkvægede de fattige og var deres trøst; derfor gav Gud hende trøst igen fra det høje.
Gud Herren tjente hun uophørligt, havde ham stedse for øje, lod holde bedestund aften og morgen i sin stue, for sig selv og sit hus, som en daglig gudsfrygtighedsøvelse. Hun havde selv med største flid samlet og skrevet sammen fra adskillige højlærde mænds skrifter en meget nyttig bønnebog, hvis titel er "Nådens Dørs Åndelige Hammer", og efter teologernes godkendelse bekostede hun at lade den trykke i København år 1648. Guds hus søgte hun meget flittigt, når hendes helbred tillod det; ellers lod hun altid sognepræsten prædike for sig på gården, brugte ofte det højværdige alterens sakramente, og opførte og forholdt sig i alle måder som en retsindig kristen.
Hvad angår hendes sygdom og kristelige endeligt (død), da havde den salige frue grevinde i mange år været svag og skrøbelig, havde skarpt/hyppigt haft et til-[fælde/fald...]

Historisk kommentar
Siden fortsætter opremsningen af grevindens (Kirstine Munks) fromme gerninger: velgørenhed mod kirker, skoler og hospitaler i Odense og Horsens samt på hendes egne godser (Tåsinge, Boller, Lundegård), hendes daglige andagtsliv og hendes forfatterskab af en bønnebog, "Nådens Dørs Åndelige Hammer", trykt i København 1648 — et historisk interessant og verificerbart faktum om Kirstine Munk som forfatter. Afsnittet slutter med overgangen til beretningen om hendes sygdom og død, som fortsætter på næste side.

Side 332 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
fald, snart et andet, mens i Synderlighed udi sidste Maode til Wiborg fik den Salig Fru Grevinde et Tilfald udi sine Lemmer, en stor Deel af Widerværdighed og Hierte-Sorg, saa at hun, intet kunde gaae, men maatte lade sig bære paa en Stoel, hvor hun vilde hen. Den Svaghed holdt ved i mange Uger, blev saa lidet bedre igien, men atter falot udi samme Skrøbelighed, saa man hende af Seng og i Seng maatte løfte og bære. Til denne Svaghed fik den Salig Grevinde et heftigst Flod paa den eene Side fra Hovedet og langs op ad sin Arm, havde og tidt Angest for sit Hierte; hvorfor hun strax sendte Bud til sin hierte kiere Datter Leonora Christina at hun vilde komme til hende, eftersom hun frygtede, at Døden var hende nær, paa det hun med hende kunde tage Afskeden, om hvis hun vilde,

at hendes kiere Datter skulde for hende forrette. Hvilken Begiering hendes hierte kiære Daatter strax efterkom, mens der hun kom til Boller, befandt den Salig Frue Grevinde sig noget bedre, saa der var Haab til længere Liv, derfor talede den Salige Grevinde paa den Tid med sin kiære Daatter intet om noget, hun efter sin Død vilde have efterkommet, og eftersom hendes kiære Daatter paa den Tid ikke kunde saa længe opvarte sin allerkiæreste Fru-Moder, som hun gierne vilde, tog hun sin Afsked, og bad sin allerkiæreste Fru-Moder, at hun vilde bruge timelige Middel og Raad til sin Helbrede igien at erlange. Hvorfor blev begiert af Hæderlige og Høylærde Mand Doctor Janus Juris. Kongelig Mayestæts Liv-Medicus, at han sig til
Bol- [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...anfald, snart et andet [til, mens hun især ved sidste ophold i Viborg fik den salige fru grevinde et anfald i sine lemmer, en stor del [forårsaget] af modgang og hjertesorg, så hun slet ikke kunne gå, men måtte lade sig bære på en stol, hvorhen hun end ville. Denne svaghed varede ved i mange uger; hun blev lidt bedre igen, men faldt atter i samme skrøbelighed, så man måtte løfte og bære hende både af og i seng. Til denne svaghed fik den salige grevinde et heftigt flod (blodstyrtning/udflåd) på den ene side, fra hovedet og langs op ad armen, og havde ofte angst for sit hjerte; hvorfor hun straks sendte bud til sin hjertekære datter Leonora Christina om at komme til hende, eftersom hun frygtede, at døden var hende nær, for at hun kunne tage afsked med hende, angående hvad hun ville, at hendes kære datter skulle udrette for hende [efter hendes død]. Denne anmodning efterkom hendes hjertekære datter straks; men da hun kom til Boller, befandt den salige frue grevinde sig noget bedre, så der var håb om et længere liv. Derfor talte den salige grevinde på det tidspunkt slet ikke med sin kære datter om noget, hun ønskede udført efter sin død. Og eftersom hendes kære datter på det tidspunkt ikke kunne opvarte sin allerkæreste frue moder så længe, som hun gerne ville, tog hun afsked og bad sin allerkæreste frue moder om at bruge timelige (jordiske/verdslige) midler og råd til igen at genvinde sit helbred. Hvorfor den hæderlige og højlærde mand doktor Janus Juris [Jonas?], kongelig majestæts livmedicus, blev tilkaldt, så at han [begav sig] til
Bol- [Boller...]

Historisk kommentar
Siden skildrer detaljeret Kirstine Munks langvarige sygdomsforløb: gentagne anfald, lammelser, en blodstyrtning og hjerteangst. Særligt bemærkelsesværdigt er episoden, hvor hun i frygt for sin nært forestående død tilkalder sin datter Leonora Christina (Ulfeldt) til Boller for at tage afsked — men da datteren ankommer, er moderen midlertidigt bedret, og et egentligt afskedsopgør udsættes. Dette er et historisk værdifuldt tidsvidne om forholdet mellem Kirstine Munk og hendes berømte datter Leonora Christina i grevindens sidste leveår. Afsnittet slutter med tilkaldelsen af livlægen Janus Jonas (?), som skulle rejse til Boller.

Side 333 — Liv og Levnet

Originaltekst
Boller ville umage. Hvilken Begiering blev efterkommet Ugen for Paaske, og anvendte han al mueglig Flid og beqvem Lægedom til Sygdommen at fordrive, men Svagheden havde saaledes taget Overhaand, at ingen Medicamenter kunde have deres Virkning, og eftersom et heftigt Flod faldt den Salig Grevinde for Brystet med stor Tyrke i Munden og Hiertens Angest, lod hun hastig sende Bud til Odense efter bemelte hendes hierte kiære Daatter, som Lang-Fredag den 9de April kom til Boller, og fandt sin hierte kiære Fru Moder meeget svag, som dog giorde sig sterkere end hun var, der hun saae at hendes hierte-klere Daatter havde Sorrig deraf, saa alle sig over den hastige

Forandrig forundrede, som Glæden foraarsagede, at den Salig Grevinde imod Forhaabning fik sin kiære Daatter at see, thi hun frygtede, at hendes kiære Daatter allerede skulle have været forreyst til sin Herre, som da var ilde tilpas. Alle som tilstæde vare havde Haab til Bedring, men den Salig Grevinde fandt bedre, end som andre kunde dømme, hendes Hiertens Svaghed; derfor tog hun fuldkommen Afskeed med sin kiære Daatter den 11te April om hvis hun vilde hendes kiære Daatter efter hendes Døds-Fald skulde forrette og efterkomme. Og der hendes kiære Daatter veemodelig hendes Svaghed beklagede, og endnu haabedes til Bedring, men dersom Gud en Forandring skulle giøre, saa lovede hun, sin allerkiæreste Fru Moders Villie og Befalning udi alt at efterleve. Da svarede den Salig Grevinde: ney min hiertens Daatter der er ikke Bedring paa færde for *mig* [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...til Boller sætte sig i bevægelse. Denne anmodning blev efterkommet ugen før påske, og han anvendte al mulig flid og passende lægemidler for at fordrive sygdommen, men svagheden havde taget så meget overhånd, at ingen medikamenter kunne virke, og eftersom et heftigt flod (blodstyrtning) ramte den salige grevinde for brystet med stor tørst i munden og hjerteangst, lod hun straks sende bud til Odense efter sin omtalte hjertekære datter, som langfredag den 9. april kom til Boller og fandt sin hjertekære frue moder meget svag — dog gjorde hun sig stærkere, end hun var, da hun så, at hendes hjertekære datter var bedrøvet derover. Alle undrede sig over den pludselige forandring, som glæden forårsagede, ved at den salige grevinde mod forventning fik sin kære datter at se; for hun havde frygtet, at hendes kære datter allerede skulle være rejst bort til sin herre [ægtemand], som da havde det dårligt. Alle tilstedeværende havde håb om bedring, men den salige grevinde vurderede sin hjertesvaghed bedre [dvs. mere alvorligt/sandere], end andre kunne dømme; derfor tog hun fuldstændig afsked med sin kære datter den 11. april angående, hvad hun ønskede, at hendes kære datter skulle udføre og efterkomme efter hendes død. Og da hendes kære datter vemodigt beklagede hendes svaghed og stadig håbede på bedring, men [sagde], at hvis Gud skulle gøre en forandring, da lovede hun i alt at efterleve sin allerkæreste frue moders vilje og befaling. Da svarede den salige grevinde: "Nej, min hjertens datter, der er ikke bedring i vente for *mig* [mig...]"

Historisk kommentar
Denne side skildrer det inderlige, følelsesladede afskedsmøde mellem Kirstine Munk og datteren Leonora Christina Ulfeldt i påsken op til grevindens død — datteren ankommer langfredag den 9. april, og den 11. april tager de en fuldstændig afsked, hvor moderen giver hende sine sidste ønsker og anvisninger. Bemærkelsesværdigt er grevindens klarsyn om sin egen forestående død, på trods af omgivelsernes håb om bedring, samt hendes profetiske svar til datteren i scenens afslutning ("der er ikke bedring på færde for mig..."), som optakt til dødsscenen på næste side.

Side 334 — Grevinde Kirstine Munkes

Originaltekst
mig udi denne Verden: Gud være dig evindeligen god for alt det gode du og min hierte Søn haver beviist mig, og for det Løfte du nu giør mig. Gud skee Lof! Jeg har levet denne Dag at see dig igien med Glæde. Jeg haver vel tidt ønsket, at see min gode Søn forend jeg døde, mens det fornemmer jeg vel er ikke Guds Villie! derfor nøyes jeg og befaler hannem, dig, og det gandske Huus den Allerhøyeste i Vold, som saa underligen hidtildags haver fort og opholdt eder, han opholde eder fremdeeles, og give eder Lykke og Velsignelse.

Efter denne Afskeed talede den Salig Grevinde ikke meeget, mens laae Dag fra Dag og slumrede, kunde dog ikke formerkes, at Sygdommen sig forverrede, og eftersom hendes kiære Daatter hastede for sin Herres Svagheds Skyld, hannem sin skyldig Tieniste at bevise, tog hun sit Forlov af sin allerkiæreste Fru Moder med megen Hiertens Bedrøvelse og Ønske, at Gud hende længere Liv vilde spare.
Søndagen efter Paaske om Morgenen Klokken ved 4de slet, er hun efter Christelig Beredelse og Absolution deelagtiggiort udi JEsu Legeme og Blod, hvorefter hun takkede Gud, som havde givet hende den Livsalige Mad og Drikke, som varer fra den evige Hunger og Tørst og fra den evige Død, og sagde: Min HErres og Frelsermands JEsu Christi Blod lædske og opholde mig til det Evige Liv, Amen. Item: HErre JEsu Christe dit hellige Legeme og dit sande Blod tiene mig ved din Naade til alle mine Synders Forladelse, til mit Legems og Sicles
gu- [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...mig i denne verden: Gud være dig evindeligt god for alt det gode, du og min hjertekære søn har vist mig, og for det løfte, du nu giver mig. Gud ske lov! Jeg har oplevet denne dag at se dig igen med glæde. Jeg har nok tit ønsket at se min gode søn, før jeg døde, men jeg mærker nok, at det ikke er Guds vilje! Derfor nøjes jeg og befaler ham, dig, og hele huset i den Allerhøjestes varetægt, han som så underfuldt hidtil har ført og opholdt jer — han opholde jer fremdeles, og give jer lykke og velsignelse.
Efter denne afsked talte den salige grevinde ikke meget, men lå dag for dag og slumrede; man kunne dog ikke mærke, at sygdommen forværredes. Og eftersom hendes kære datter måtte skynde sig på grund af sin herres [ægtemands] sygdom, for at vise ham sin skyldige tjeneste, tog hun afsked med sin allerkæreste frue moder med megen hjertesorg, og ønskede, at Gud ville skænke hende et længere liv.
Søndagen efter påske, om morgenen klokken omtrent 4, blev hun efter kristelig forberedelse og syndsforladelse gjort delagtig i Jesu legeme og blod [nadveren], hvorefter hun takkede Gud, som havde givet hende den livsalige mad og drikke, der varer [beskytter] mod den evige hunger og tørst og mod den evige død, og sagde: "Min Herres og Frelsers Jesu Kristi blod læske og opholde mig til det evige liv, Amen." Ligeledes: "Herre Jesus Kristus, dit hellige legeme og dit sande blod tjene mig ved din nåde til forladelse for alle mine synder, til mit legems og min sjæls
gu- [gude/gavn...]"

Historisk kommentar
Siden indeholder Kirstine Munks sidste ord til datteren Leonora Christina — et rørende afskedsønske, hvor hun også overgiver sin søn og hele familien i Guds varetægt, med et vemodigt udtryk for, at hun ikke fik set sin søn (Valdemar Christian, eller en anden søn) igen før sin død. Datteren må derefter forlade Boller for at pleje sin syge mand (Corfitz Ulfeldt). Siden slutter med skildringen af grevindens sidste nadver søndag efter påske klokken 4 om morgenen, med detaljerede, fromme bønner citeret ordret — typisk for datidens andagtslitteratur og dødsleje-skildringer ("ars moriendi"-traditionen).

Side 335 — Liv og Levnet

Originaltekst
gudelige Ophold, og til en sterk Ledsagning af dette forgiengelige i det tilkommende evige salige Liv, Amen.

Der Klokken var 8de, blev prædiket paa Stuen, efter Prædiken da haver Sogne-Præsten der til Stædet, foreholdt hende mange skiønne og dyrebare Sprog og Sentenser af den Hellige Skrift, og der han saae og fornam, at Hiertet var udi Dødsens Klemme, da formanede han hende, at efterdi det havde nu Anseende derhen, at hun nu maatte forlade Verden, og alt det som er udi Verden, og alle hendes Jordisse Klenodier, hun nu vilde holde hart ved det Aandelige Klenodie: Saa elskte Gud Verden, at han gav sin Søn den Eenbaarne, at hver den, som troer paa hannem, ikke skal fortabes, men have det evige Liv, og giemme det vel udi sit Hierte, saa længe der Liv udi kunde være; da svarede hun lydeligen: Ja, det er at giore.
Lidet derefter der Klokken var halvgaaen 11, da tog hun sig for sit Bryst og sagde tvende gange: O Hiertens Arbeyd! HErre JEsu hielp nu! efter disse Ord talede den Salige Grevinde intet meere, mens laae siden stille foruden al Smertes-Tegn, indtil om Morgenen Klokken var halvgaaen Elleve, der Sogne-Præsten med alle dennem, som vare tilstæde, Ædle og U-ædle, havde giort deres hierteligge Bønner for hende til vor HErre om en naadig Forløsning: da tillukte den Salige Fru Grevinde self med Haanden sine Øyne, og under HErrens Velsignelse, som over hende læstes, med trende sagte Suk, gav Gud hende et saligt Endeligt fra den-
ne [ordet fortsætter på næste side]

Oversættelse (moderne dansk)
...gudfrygtige ophold, og til en stærk ledsagelse fra dette forgængelige liv til det kommende evige, salige liv. Amen.
Da klokken var 8, blev der prædiket i stuen; efter prædikenen fremholdt sognepræsten på stedet hende mange skønne og dyrebare ord og sentenser fra Den Hellige Skrift, og da han så og fornemmede, at hjertet var i dødens klemme, formanede han hende til, eftersom det nu tegnede på, at hun snart måtte forlade verden og alt, hvad der er i verden, og alle sine jordiske klenodier, at hun nu ville holde fast ved det åndelige klenodie: "Så elskede Gud verden, at han gav sin søn, den enbårne, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have det evige liv" — og gemme det vel i sit hjerte, så længe der var liv i hende; da svarede hun højt og tydeligt: "Ja, det vil jeg gøre."
Lidt derefter, da klokken var halv elleve, tog hun sig for sit bryst og sagde to gange: "Åh, hjertets arbejde (kval)! Herre Jesus, hjælp nu!" Efter disse ord talte den salige grevinde ikke mere, men lå derefter stille uden tegn på smerte, indtil klokken om morgenen var halv elleve [ellevet, dvs. næste dag], hvor sognepræsten sammen med alle de tilstedeværende, adelige og ikke-adelige, havde bedt deres inderlige bønner for hende til Vorherre om en nådig forløsning. Da lukkede den salige frue grevinde selv med hånden sine øjne, og under Herrens velsignelse, som blev læst over hende, gav Gud hende med tre stille suk et saligt endeligt fra den-
ne [ne verden...]

Historisk kommentar
Siden skildrer detaljeret Kirstine Munks dødsleje og død efter datidens fromme "ars moriendi"-ideal: sognepræstens sjælesørgeriske forberedelse med skriftsteder (bl.a. Johannes 3,16), grevindens sidste, klare svar på trosbekendelsen, hendes smerteudbrud omkring "hjertets arbejde" og til sidst den fredfyldte død med tre stille suk, mens præst og tilstedeværende — både adelige og ikke-adelige — bad for hende. Tidsangivelserne (kl. 8 om aftenen, halv elleve om aftenen, halv elleve næste formiddag) giver et præcist, næsten journalistisk billede af dødsforløbets sidste døgn.

Side 336 — Kirstine Munkes Liv og Levnet

Originaltekst

ne Verden den 19 Aprilis nu sidst forleden, (scilicet Ao. 1658) udi Ærlig og Velbr. Mand Jörgen Juel til Ageshøll, Ærlig og Velbr. Frue, Fru Helwig Arenfeld til Ruballegaard, Mester Christen Sommer Sogne-Præsten, Mester Peder Bierring, Sogne-Præst til Oster-Sneede og andre fornemme Folk deres Nærværelse, efter at hun havde levet udi denne onde Verden 59 Aar, 10 Maaneder og 4te Dage. (w)

⁂

(III.)

(w) J Kirken i Wodt Sogn som laae til Boller Sogn i Aarhuus Stift sees i Kirkens inderste Part paa Adelens Stoel indgravet disse store Bogstaver:

K. G. T. S. H. F. T. B. F. M.

Det er

Kirstine Grevinde til Slesvig, Holstein, Frue til Boller, Faverskou, Mögelkier.

Vid Er. Pontop. Marmora Danica Tom. 2. Lib. 5. Pag. 184.

Oversættelse (moderne dansk)

...denne verden den 19. april, nu sidst forleden (det vil sige år 1658), i overværelse af den ærlige og velbårne mand Jørgen Juel til Ageshøll, den ærlige og velbårne frue, fru Helvig Arenfeldt til Rubballegård, magister Christen Sommer sognepræsten, magister Peder Bjerring, sognepræst til Øster-Snede, samt andre fornemme folk, efter at hun havde levet i denne onde [syndige/plagede] verden i 59 år, 10 måneder og 4 dage. (w)

⁂

(III.)

(w) I kirken i Vad sogn, som hørte til Boller sogn i Aarhus stift, ses i kirkens inderste del, på adelens stol, disse store bogstaver indgraveret:

K. G. T. S. H. F. T. B. F. M.

Det er:

Kirstine, grevinde til Slesvig, Holstein, frue til Boller, Faverskov, Møgelkær.

Se Erik Pontoppidan, Marmora Danica, tom. 2, lib. 5, pag. 184.

Historisk kommentar

Denne afsluttende side dokumenterer Kirstine Munks død den 19. april 1658, 59 år, 10 måneder og 4 dage gammel, i overværelse af navngivne adelige vidner og gejstlige — en formel dødsattestering typisk for datidens biografiske genre. Afsnittet afsluttes med romertallet (III), der markerer overgangen til et nyt afsnit/kapitel i værket. Fodnote (w) citerer gravindskriften i Vads Kirke (Aarhus Stift) med forbogstaverne "K.G.T.S.H.F.T.B.F.M." — udlagt som "Kirstine Grevinde til Slesvig, Holstein, Frue til Boller, Faverskov, Møgelkær" — med henvisning til Erik Pontoppidans værk *Marmora Danica* (1739-41), et kendt værk om danske gravmonumenter og -indskrifter. Dette bekræfter, at teksten trækker på anerkendte historiske kilder til dokumentation af Kirstine Munks titler og gravsted.